

Filosofisia ja uskonnollisia ajatuksia Jumalasta

Jyväskylän Yliopisto
Yhteiskuntatieteiden ja
Filosofian laitos
Filosofian pro gradu-
tutkielma
Raija Viitamäki
19.6. 2000

Jyväskylän Yliopisto
Filosofian laitos
Filosofisia ja uskonnollisia käsityksiä Jumalasta
Raija Viitamäki

Tiivistelmä

Keskeisenä aiheena tässä tutkielmassani on paneutua Jumala käsitykseen ja Jumalan toiminnan ymmärtämiseen ihmisen elämässä useiden eri ajattelijoiden käsitysten kautta. Tarkastelen monien filosofien ja ajattelijoiden käsityksiä Jumalan vaikutuksesta ihmisen elämään ja samalla pyrin ymmärtämään Jumalan toimintaa ihmisen elämässä.

Oma käsitykseni on, että jokainen näistä tutkimukseni tarkastelun kohteina olleista ajatteliijoista käsittää Jumalan ja Jeesuksen Kristuksen hieman eri tavalla. Heidän käsityksissään on luonnollisesti eroja, mutta selväksi tulee kuitenkin se, että Jumala ja Jumalan vaikutus ihmisen elämässä on joikaiselle merkittävä.

Käsitlemissäni filosofiaa koskevista osista on esille noussut filosofian pyrkimys käsitteellisesti ja järkiperaisesti hahmottaa maailmaa ihmisen olemisen osana. Järjen käyttö, mitä se sitten itse kullekin ihmiselle merkitsee, kuuluu myös perusluonteeseen filosofisessa ajattelussa. Luojan hyvyys meitä ihmisiä kohtaan on sellainen käsitys, joka on nähtävillä poikkeuksetta kaikilla valitsemillani ajatteliijoilla.

Jumalan olemassaolo on Kantille oletus, jonka hänelle puhdas käytännöllinen järki määrää. Kantin mukaan parhaan maailman korkeimman johdetun hyvän mahdollisuuden postulaatti on samalla korkeimman alkuperäisen hyvän Jumalan olemassaolon postulaatti.

Luther oli varma, että ihminen on Jumalan luoma olento ja Jumalan aikaansaannos. Hänen mukaansa ihminen ajattelee tiensä, mutta Herra ohjaa hänen askeleensa. Luther on sitä mieltä, että vaikka ihminen käy tiensä niin kuin hän itse ajattelee ja suunnittelee, niin todellisuudessa ihminen käy tiensä juuri niin kuin Herra määrää.

Baker Eddyn mukaan Jumala ilmaisee ihmisessä ääretöntä ideaa, joka ikuisesti laajenee, kehittyy ja kohoaa yhä korkeammalle rajattomien edellytyksin. Koska hänen mukaansa luomisen lähde on luonteeltaan tyhjentyvätönä luominen ilmenee alati ja sen täytyy alati jatkaa ilmenemistään.

Ymmärtämisen käsite on selvimmin ollut käsitettävissä semanttisessa ymmärtämisessä, jonka mukaan ymmärrämme kirjoitetun ja puhutun ilmauksen. Hermeneuttisen ymmärtämisen päämäärät liittyvät ihmisen ja olemassaolon todellisuuteen ja näin ollen hermeneutit ovat välttämättömiä mm sekä historialliselle että dogmaattiselle teologialle.

Filosofinen ja ei filosofinen hermeneutiikka on vaikea erottaa toisistaan. Sillä ei ole mitään filosofista hermeneutiikkaa, joka tutkisi niitä, vaan ne kuuluvat lähinnä modernin hermeneutiikan piiriin. Heideggerin käsitys hermeneutiikasta on ymmärtää hermeneutiikka ontologisena tapahtumana.

Sisällys

1.	Johdanto.....	1
2.	Teologian ja filosofian maailman hahmottamisesta, järjen käytöstä ymmärtämisestä.....	2
2. 1.	Hermeneuttisesta ymmärtämisestä, filosofisesta ja ei filosofisesta hermeneutiikasta.....	4
2. 2.	Heideggerin hermeneuttisesta ajattelusta ja ymmärtämisestä.....	5
2. 2. 1.	Heideggerilla olevainen on asioissa ikuisesti läsnä, Daseinin inhimillisestä olemassaolosta, olemisen totuudesta ja olemisen ymmärtämisestä.....	8
2. 2. 2.	Heideggerin kristillisyydestä ja metafysiikasta.....	14
2. 2. 3.	Heideggerin kolme teemaa	15
2. 3.	Ernst Fuchsin ja Gerhard Ebelingin hermeneuttisesta ymmärtämisestä ja hermeneuttisen tulkinnan menetelmästä.....	16
2. 4.	Ebelingin hermeneutiikan tehtävä on tulkita kristityn uskon ydin ja saada kantava suhde Luojaan	16
2. 5.	Gadamerin hermeneuttisesta ymmärtämisestä ja kielen käsitteestä.....	17
3.	Kristillisestä uskosta Jumalasta, Jeesuksesta ja Filosofiasta.....	19
3. 1.	Kristillinen usko ja tieto eivät ole ristiriidassa, ihmishenki ilmenee uskon ja tiedon kautta.....	19
3. 2.	Platonin Luoja ja idealismikäsitteestä, Demiurgi täydellinen järki, hyvyys ja kauneus.....	21

3.3.	Filosofian tehtävä Kantin ajattelussa.....	26
3.3.1.	Kantin ymmärtämiskäsitteestä ja Jumalasta ja korkeimman käsityksestä.....	27
3.3.2.	Kantin puhtaista järjen ja ymmärryskäsitteistä, korkeimmasta hyvästä, hyveestä, substantiaalista ja onnellisuudesta.....	30
3.3.3.	Kantin kritisismistä.....	35
3.3.4.	Kantin siveytlain mukaisesta mielenlaadusta.....	35
3.3.5.	Kantin käsitys todellisuuden lopullisesta tiedosta.....	37
3.4.	Eckhartin käsitys: Jumala on läsnä jokaisessa ihmisessä	37
3.5.	Matti Hyrck: Ihminen on luotu elämään Jumalan yhteydessä.....	40
3.6.	Wittgensteinin Jumalan ymmärtämisestä.....	42
3.6.1	Wittgensteinin ymmärtämisestä ja tajunnassa syntyvästä mielikuvasta.....	42
3.6.2.	Wittgensteinille Jumala ei ilmesty maailmassa.....	43
3.7.	Cerintiuksen logos eli Kristus.....	45
3.8.	Luther Kristuksen tulemisesta ja Kristukselle annettu jotakin ajassa	46
3.8.1.	Luther: totuudesta ja oikeudesta, sekä Luther puhuu paavin avaimista.....	47
3.9.	Mary Baker Eddyille Kristus ilmaisee Jumalan ikuista luonnetta ja on todellinen idea.....	59
3.10.	Jungin Kristus käsityksestä, Jumalasta ja uskonnollisen uskon asioista.....	51
3.11.	Epiktetoksen Jumala käsityksestä ja ihmiskäsityksestä.....	55
3.12.	Lutherin rauhan ajatuksesta, ihmisestä ja Jumala on oikeamielinen.....	57

3. 12. 1 Lutherin käsitys Jumalan sanan oikeasta ymmärtämisestä ja rukouksen voimasta.....	60
3. 12. 2. Luther taistelee vapaan armonopin puolesta.....	64
3. 12. 3. Vanhan luterilaisen kirkon Raamatun selityspeeriaatteesta.....	70
3. 12. 4. Lutherin totuudesta, oikeudesta ja enkeleistä sekä jumalan väärin ymmärtämisestä.....	71
3. 12. 5. Lutheria kritisoidaan sidotusta ratkaisuvallasta.....	72
3. 13. Simojoen käsitys: Jumala on kaikkien luoja ja kaikkien isä	72
3. 14. Baker Eddyn ajattelun heräämisestä, mentaalista kielestä ja käsityksiä Jumalan luomistyöstä ja toiminnasta.....	73
3. 14. 1. Baker Eddy käsityksiä Iänkaikkisesta elämästä ja totuudesta ja kritiikkiä kolmesta persoonasta.....	76
3. 14. 2. Aine ei ole substanssia Baker Eddylle.....	79
3. 14. 3. Baker Eddyn käsitys Jumalan ymmärtämisestä ja totuudesta, rakastamisesta sekä Jumalan ja ihmisen ikuisesta ykseydestä.....	81
3. 14. 4. Kaikkeen Hengen antamaan liittyy voima ja lempeys.....	84
3. 14. 5. Baker Eddyn käsitys elämän henkisestä ymmärtämisestä, elämä ei ole aineessa.....	88
3. 14. 6. Vastoinkäymisten hyöty on, että se tuo esiin ihmisen kehitysvaiheen.....	90
3. 14. 7. Baker Eddyn totuuden hiljainen tuulen hyminä.....	91
3. 14. 8. Ihminen ymmärtää henkistä olemassaoloa ja olemisen onnea.....	91
3. 14. 9. Baker Eddyn käsitys Jumalan hyvydestä ja todellisesta elämästä.....	93
3. 14. 10. Väärällä tavalla mentaalinen.....	97

3. 14. 11. Tiedonannon suunta on aina Jumalalta ihmiselle, kärsimys on hyödyllistä ja yleinen pelastus perustuu koetuksiin ja edistykseen.....	98
3. 14. 12. Kristillisen Tieteen moraaliset ja fyysiset vaikutukset ihminen voittaa erheen kieltämällä erheeltä todellisuuden.....	100
3. 14. 13. Henkinen ja ikuinen on substantiaalista	102
4. Pohdinta.....	106
Lähteet.....	111

1. Johdanto

Tämän tutkielmani keskeisenä tarkastelukohtana on Jumala käsityksen ja Jumalan toiminnan ymmärtämisen selittäminen erilaisilla asian käsittävien ajattelijoiden kautta. Joidenkin filosofien ja ajattelijoiden käsitykset eroavat luonnollisesti suurestikin toisistaan. Pääasiallisesti kuitenkin ymmärtävät kaikki tarkasteluni kohteina olevat ajattelijat Jumalan olevan ylin, hyvä, kaikkivaltias, ihmiselle hyvää antava ja ihmistä rakastava. Oma käsitykseni on, että Jumalan toiminta ihmisen elämässä ja maailmassa on täysin itsenäistä, kokonaan Jumalan hallinnassa olevaa ja Jumala toimii ihmisen elämän kulkuun voimakkaasti vaikuttavana. Ymmärrykseni mukaan tämä toiminta on oikeudenmukaista ja ihmisen elämää oikeaan suuntaan ohjaavaa.

En käytä mitään aikaan sidottua järjestystä tarkastelussani, vaan käytän erilaisia näkökulmia ilman aikaperspektiiviin sitoutumista. Jokaisella tarkasteluni kohteena olevalla ajattelijalla on luonnollisesti monia omia näkemyksiä asioista. Näitä erilaisia ymmärtämistä koskevia näkemyksiä pyrin tarkastelemaan näiden ajattelijoiden yksilöllisten käsitysten kautta, järjestelmättä näitä eri käsityksiä mitenkään paremmuus tai oikeellisuus järjestykseen. Tarkastelunäkökulmani liittyy lähinnä hermeneuttisen ymmärtämisen käsitteeseen.

Pyrin selvittämään millaisia yhteyksiä ja millaisia käsitteellisiä eroja tämän tutkimusaineiston pohjalta nousee esiin. Tarkasteluni ei tässä suhteessa ole sillä tavalla kriittistä, että ajattelijoiden ajatusten erot nousisivat toinen toistaan vastaan, koska kukaan ei voi todistaa, että vain jonkun ajatukset olisivat oikeita Jumala kysymyksessä ja Jumalan toiminta kysymyksessä.

Tuon esiin eri ajattelijoiden näkemyksiä Jumalan luomistyön ymmärtämisestä, Jumalan ja Jeesuksen Kristuksen toiminnasta ja tämän toiminnan ymmärtämisestä ihmisen elämässä. Pyrin myös tulkitsemaan ihmisen henkisyuden olemusta niiden ajattelijoiden kautta, jotka olen valinnut tähän työhöni. Tarkoitukseni on myös käsitellä näiden eri ajattelijoiden käsityksiä ihmisen olemassaolon ymmärtämisestä.

Tämän tutkielman alaotsakkeeksi haluan laittaa: Jumalan toiminnan ymmärtäminen on yksilön uskon varassa. Asioiden ymmärtäminen tarkasteltavan henkilön osalta on aina omalla laillaan henkilön subjektiivinen näkemys.

Olen ottanut tähän työhöni useita ajattelun erilaisia näkökulmia. Erityisesti olen halunnut ottaa mukaan myös yhden naisen ajatuksia, jotka ovat hänen itsensä kehittämän ajattelumallin mu-

kaisia Tämä henkilö on nimeltään Mary Baker Eddy. Hän on kehittänyt oman käsityksensä Jumalan toiminnasta ihmisen elämässä. Hän kutsuu tätä löydöksi, jonka nimeksi hän on antanut Cristian Science, joka suomeksi on Kristillinen Tiede. Mary Baker Eddy on julkaissut pääteoksensa tästä löytöänsä koskevasta ajattelun mallista. Tämän teoksen nimi on Science and Health with key to the scriptures, jonka suomenkielinen nimi on Tiede ja Terveys ja avain Raamattuun. Mary Baker Eddyn osalta olen lähteenä tässä työssäni käyttänyt pääasiassa hänen julkaisemaansa kirjaa Tiede ja Terveys ja avain Raamattuun.

Tiedon perustelu tarkoittaa tieteellisessä kielenkäytössä yleensä empiirisyyden korostamista, joka puolestaan merkitsee, että tieto perustuu kokemukseen. Aikaisemmin ajattelussa empiirisyyden käsite on ollut paljon laajempi kuin mitä sillä nykyään ymmärretään. Tämä kokemuksellisuus merkitsi myös sielun perusominaisuuksien ja sielunilmiöiden tarkastelua sellaisena kuin nämä ilmiöt ilmenevät meille sisäisinä elämyksinä.

Näiden sisäisten elämysten käsitysten vuoksi haluaisin ja todennäköisesti joudun laajentamaan empiirisyyden käsitystä introspektion, itsensä tarkastelun puolelle, jota ei tällä vuosisadalla ole arvostettu paljonkaan. Arvostamattomuudesta huolimatta on muistettava, että sielullisten ilmiöiden tunnistaminen sisäisinä aitoina tapahtumina on ihmiselle itselleen tärkeää ja nykyään näitä sisäisiä aitoja tapahtumia ihmisessä voidaan tutkia erilaisilla mittareilla, pitäen tuloksia aitoina tapahtumina tutkittavalle ihmiselle itselleen.

Näitä ilmiöitä tutkitaan ulkoisin kokeellisin keinoin. Yksi tällainen nykyaikainen koe on esimerkiksi valheenpaljastuskoneen antama tieto vakavissa rikoksissa. Nykyään voidaan kokemusperäisessä tutkimuksessa käyttää apuna erittäin kehittyneitä teknisiä laitteita, joiden avulla voidaan asioita havainnollistaa.

2. Teologian ja filosofian maailman hahmottamisesta, järjen käytöstä ja ymmärtämisestä

Teologia ja filosofia tieteenaloina ovat osittain toimineet samoilla katsomusalueilla. Filosofian pyrkimys on ollut järkipäisesti ja käsitteellisesti hahmottaa ihmisen maailmaa olevaisen osana. Sekä filosofialla että teologialla ovat aiheena olleet elämän tarkoitus ja merkityskysymykset. Kumpikin on toiminut aikansa kulttuurin keskiössä ja kumpikin on pyrkinyt arvioimaan kokonaisuudessaan kulloistakin aikakautta. Molemmat ovat muodostaneet ajatuksellista tilaa, jonka

ympärillä ja sisällä on käyty keskusteluja eri aikakausina erilaisista elämän ja maailman katso-
muksista. ¹

Järjen käyttö kuuluu filosofian peruluonteeseen. Tämä on sitoumus, josta pidetään kiinni. Usein järjen vastakohtaksi asetetaan vetoaminen uskoon, tunteeseen, traditioon ja auktoriteettiin. Näihin edellä lueteltuihin asioihin filosofia ei pääsääntöisesti vetoa. Traditio, auktoriteetti, usko ja tunteet ovat välttämättömiä ja olennaisia ihmisille yleensä ja erityisesti ne ovat välttämättömiä moraalissa. On kuitenkin niin, että jos filosofi yrittää muodostaa realistisen teorian moraalista tai ihmisistä tai ihmisten yhteiskunnasta yleensä, siinä on oltava sijaa tunteille, traditiolle, auktoriteetille ja uskolle. Mutta filosofina filosofi ei voi niiden varaan heittäytyä. Filosofi tekee väärin, jos hän esittää järjen sijasta jotakin, jonka perustana ovat usko, tunteet, traditio ja auktoriteetti. ²

Tieteenfilosofiassa ”ymmärtäminen” on myös aikamoisen sekaannuksen ympäröimänä. Semanttisessa ymmärtämisessä ymmärrämme puhutun ja kirjoitetun ilmauksen. Tämän tyyppiseen ymmärtämiseen pyrkivät merkkejä tutkivat semioottiset tieteet. Tärkeä apuväline ymmärtäminen on ihmistutkimuksessa. Sitä ei kuitenkaan voi pitää selittämisen vaihtoehtona. Vanhempi hermeneutiikka korosti intuitiivis- psykologista ymmärtämistä, joka tarkoittaa sitä, että pysymme eläytymään toisten mielentiloihin, mutta tiedonhankinta menetelmänä sitä ei voi pitää, koska pätevyyskriteerejä sille on jokseenkin mahdotonta esittää. Rationaalinen ymmärtäminen tarkoittaa sellaista ymmärtämistä, että ymmärrämme, miksi jokin teko näytti toimijan kannalta tarkoituksen mukaiselta tietyssä tilanteessa. ³

Aaltolan mukaan filosofia asettaa kaiken eteemme sellaisenaan; se ei selitä, eikä tee mitään johtopäätöksiä. Ensijaisena tehtävänä filosofialla on saada meidät näkemään se mikä meille jo on annettuna. ”Filosofinen informaatio” ei esitä mitään uutta, eikä myöskään pyri muuttamaan mitään. Mutta se voi kuitenkin juuri syvässä merkityksessä luoda uusia mahdollisuuksia elämäämme ja ajatteluamme. ⁴

¹ Keskitalo, Kotkavirta, 1997, s. 4.

² Lagerspetz 1997, s. 146-147.

³ Lagerspetz, 1981, s. 25.

⁴ Aaltola, 1985, s.14.

2. 1. Hermeneuttisesta ymmärtämisestä, filosofisesta ja ei filosofisesta hermeneutiikasta

Raamatussa kerrotaan kuinka Jeesus suoritti hermeneuttista tehtävää kohdattuaan oppilaitaan Emmauksen tiellä. Siellä hän alkoi selittämisen Mooseksesta ja kaikista profeetoista ja selitti heille myös, mitä hänestä oli kaikissa kirjoituksissa sanottu.⁵

Ruokasen mukaan Ebeling ja Fuchs selittävät, että sekä historiallinen että dogmaattinen teologia voi puhua ihmisen vastuusta Jumalaa ja maailmaa kohtaan. Heidän mukaansa historiallisen teologian ei pidä käyttää vain objektiivisesti menneen käsitteitä, vaan tulee tähdätä myös teologiseen tulkintaan. Tärkeimpänä sanomana heillä on, että jokaisen täytyy ottaa toinen huomioon. Toisaalta dogmatiikka tarvitsee historiallista tutkimusta, koska teologian sisällön täytyy perustua kristillisen historian ytimeen.⁶

Hermeneuttiset päämäärät, subjektiivisen asian arvostelu, ihmisen ja olemassaolon todellisuus ovat asiat, joiden mukaan hermeneutikot ovat välttämätön edellytys sekä historialliselle että dogmaattiselle teologialle. Ruokasen mukaan Ebeling asettaa transsendentaalisen hermeneutiikkansa menetelmäksi historiallisten ja dogmaattisten näkökohtien yhdistämisen onnistuneille perusteille.⁷ Sana on hänen mukaansa pohjimmiltaan todellisuuden ydin ja näin ollen inhimillinen eksistenssi määräytyy perimmältään todellisuutta strukturoivasta sanasta. Ebeling käsittää olemisen eräänlaiseksi luoja sanan tapahtumaksi ja hänen mukaansa on kysymyksessä silloin kieli-ilmio.⁸

Kuschin mukaan yritykset erottaa filosofinen ja ei- filosofinen hermeneutiikka toisistaan on osoittautunut vaikeaksi. Sellaiset filosofit, jotka on luokiteltu filosofisen hermeneutiikan piiriin, edustavat useimmiten modernin hermeneutiikan klassikoita, sillä yritykset erottaa ei- filosofinen ja filosofinen hermeneutiikka näyttävät epäonnistuvan.⁹

⁵ Pyhä Raamattu, 1933 ja 1938, s. 121.

⁶ Ruokanen, 1982, s. 125.

⁷ Ruokanen, 1982 s. 125.

⁸ Ruokanen, 1987, s. 141.

⁹ Kusch, 1986, s. 12.

2. 2. Heideggerin hermeneuttisesta ajattelusta ja ymmärtämisestä

Steinerin mukaan Heidegger kysyy, miten voi olla erityinen menetelmä ymmärtämiseen, ellei ensin ymmärretä olemista? Ja mitä muuta menetelmät ja eri tieteenalojen opit ovatkaan kuin yrityksiä peitellä olemisen kysymys? Tekemällä ehdoton ero ”ontologisen” ja ”onttisen” välille eli olemisen itsensä välille ja olevaisen (yksittäisen olion) välille, luodaan fundamentaaliontologiaoppi olevasta. Toinen näistä ei kuitenkaan ole mielekäs ilman toista. Sillä ei ole olemassa olevaista ilman olemista.¹⁰ Steiner selittää, että lähtökohtana tässä menetelmässä Heideggerin mukaan on kysyjä itse, joka kääntyy kokonaan ihmisen puoleen, kysyjälle koko ontisen olevaisen kokonaisuuden keskellä on yksi olio, joka on selvästi etuoikeutettu ja hän on ihminen. Steinerin mukaan Heidegger väittää, että siinä on ihmisen etuoikeus, että vain hän kokee ongelmallisena olemassaolonsa ja vain hän on ontinen olio, joka etsii ontologiseen, olemiseen itseensä ymmärtävää suhdetta. Ymmärtävää suhdetta olemiseen Heidegger kutsuu nimellä *Seinverständnis*. Sen mukaan vain ihminen voi kysyä olemista ja vain hän voi yrittää ”ajatella olemista” ja vain hän voi puhua ääneen ajattelunsa.

Steiner selittää, että Heideggerin mukaan sana ”voi” on kuitenkin aivan liian heikko sana, sillä ihmisen *tätty* ajatella olemista. Se onkin *Sain und Zeitin* ensimmäinen ja tärkein väite: Koska ihmisen inhimillinen olemassaolo siis ihmisen todellinen oleminen riippuu jatkuvasti ja välittömästi olemisen kysymisestä. Jota Steinerin mukaan Heidegger kutsuu eksistenssiksi tämän luo vain olemisen kysyminen ja vain olemisen kysyminen antaa merkityksen eksistenssille.

Steiner toteaa, että mitään varmaa a priori kokemuksesta riippumatonta olemusta ihmisellä Heideggerin mukaan ei ole. Inhimillisyytensä olemisen ja olemuksensa ihminen saavuttaa eksistenssin tapahtumassa, tekemällä kyseenalaisen omasta olevaisuudestaan ja kysymällä olemista. Sillä kysymisen arvoisen (fragwürdig) ihmisestä tekee vain olevaisuuden ja olemisen kyseenalaistaminen.¹¹

Ajattelun tielle astuva tietää vähiten siitä määräävästä asiasta, joka vaivihkaa - ikään kuin kiertoteitse – ohjaa häntä luokseen. Tämä Heideggerin tunnustus osoittaa, että hänelle ei ajattelu ollut mitään sellaista, jonka saattoi sanoa omistavansa. Tämän vakaumuksen jakoivat loppujen lopuksi useat filosofit hänen kanssaan. Ajattelu merkitsi esimerkiksi Hegelille ”toimivaa yleistä” eikä vastannut käsitystä siitä, että ajattelu olisi subjektiivista toimintaa.

¹⁰ Steiner, 1997, s. 99.

Muiden kanssa Heidegger jakoi myös sen käsityksen, että teos eli ajateltu – on täysin itsenäinen olemisessaan ajattelijan persoonaan nähden. Asian totuus itse astuu esiin teoksessa. Ajatukset eivät muodosta mitään suljettua systeemiä eli kokonaisuutta.

Heideggerille ainoa tapa tehdä filosofiaa oli aloittaa aina uudelleen kysyminen. Siksi olisikin väärin, jos me hänen kysymyksiään kohtelisimme ikään kuin ne olisivat tuloksia, jotka voitaisiin koota jonkinlaiseksi yhteenvedoksi. Yhteistä näille kaikille kysymyksille oli, että ne olivat teitä ajatteluun. Ne koskivat yhtä ajattelun tehtävää ja yhtä asiaa. Mielessä on pidettävä, että muutos ajattelussa ja ajattelun asiassa merkitsi Heideggerille edellytystä valmistella peräti *pelastajan* saapumista keskelle ihmisyyttä hallitsevaa äärimmäistä vaaraa. Meidän onkin yritettävä saada esiin, mikä oikeastaan oli ajattelua? Mitä hän piti silloin tulevana ja nykyisenä asianaan ja tehtävänä? Näille kysymyksille pohjaavat kaikki hänen pyrkimykset.

Heideggerin oma vaatimus oli antaa ajatuksensa edelleen muiden ajateltaviksi niin, että he voivat jatkaa kysymistään siitä, mihin hän itse oli päätenyt.¹² Heideggerin viimeisessä teoksessa *Filosofian loppu ja ajattelun tehtävä*. Hän nimeää pohdinnan, joka pitää kiinni kysymisestä. Hänen mukaansa juuri kysymykset ovat teitä vastaukseen. Mikäli vastaus joskus annetaan, se ei voi olla jokin asian tilaa koskeva väite, vaan sen pitää olla muutos ajattelussa. Ajattelun tehtävä on Heideggerille filosofian näkökulmasta määrittää se asia, mikä koskee ajattelua ja mikä on vielä kiistanalaista ajattelulle eli kiistan aihe. Kysyttäessä miten Heidegger määritteli metafyyssisen ajattelunsa? Eli miten hän määritteli tähänastisen ajattelunsa. Hän pyrki osoittamaan kirjoituksissaan, että ajattelua luonnehti perustava representointi eli perustava esittäytyminen. Heideggeriä ei enää kiinnostanut esittää aatehistoriallisesti muuttuneita käsityksiä järjestä. Hänen oma ajattelunsa oli jo muuttunut eli oli jo *muunlainen* tähänastiseen ajatteluun nähden. Kysyttäessä toteutuuko järki todellakin esittäytymisenä niissä eriävissä tavoissa, joina perinne sen käsitti. Hän haluaa myös esittää järjen olemuksen, mikäli järki esiintyy rationa. Heideggerin mukaan rationaalisuudessa, eli siis kyvyssä ymmärtää mitä on, tulee olla ja voi olla, hän tunnistaa moninkertaisen asettamisen. Asettaminen tarkoittanee tässä olemisen erilaisia muotoja. Tällä Heidegger haluaa näyttää, että uuden ajan ajattelussa tämä asettaminen kehittyi itselleen eteen - asettamiseksi, joka jo Descartesin (ego cogitosta) minä ajatuksesta lähtien on ilmentänyt subjektin olemisen tapaa. Itsestä lähtöisenä representaationa toteutuisi subjektin ajatus. Siis jonkin itselleen- eteen- asettamisena, jolloin tulee representoitu hallittavaksi ja laskettavaksi kohteeksi. Kiistaton tämä tulkinta uuden ajan filosofiasta ei tietenkään ole. Edes kartesiolainen cogitatio ei tarkoittanut pelkkää kohteen eteen asettamista eli

¹¹ Steiner 1997, s.100.

¹² Marx, 1998, s.136-137.

suhteuttamista esittäväan subjektiin, vaan se tarkoitti samalla annetun suhteuttamista sen alkuperään Jumalassa.¹³

Vastauksena muunlaisesta tai muuttuneesta ajattelusta suhteessa tähänastiseen ajatteluun, tulee lähteä siitä missä määrin Heideggerin oma ajattelu oli jo muunlainen suhteessa tähänastiseen ajatteluun? Oliko hänen ajattelunsa tosiaan jotain niin radikaalisti uutta? Heidegger oli kyllä kehittänyt Husserlin fenomenologiaa edelleen ja ennen *Sein und Zeitin* ilmestymistä Heidegger oli tutkinut Aristotelestä ja oli päätenyt täysin uuteen tulkintaan eräistä peruskäsitteistä, kuten *totuus*, *logos* ja *ilmiö*.

Kreikkalaiset olivat kuvanneet *totuus* sanaa *aletheia* sanalla. Tämän mukaan kreikankielistä sanaa *aletheia* voi asianmukaisesti luonnehtia vain siinä merkityksessä, joka vastaa saksankielistä sanaa *un – verborgenheit*, kätkeytymättömyys, eli ei olla kätkeytyneenä, vaan esillä, vastaava verbi kreikaksi *aletheuein* käsitettiin paljastamiseksi. Heideggerin mukaan näin *Sein und Zeitissa* on totuus aina ensin pakotettava esiin olevasta, oleva on hänen mukaansa aina temmattava esiin kätkeytyneisyydestä. Tästä totuuden merkityksestä hän johti myös toiset kaksi peruskäsitettä sanat *fainesthai* ja *logos*, jotka saavat merkitykset näyttäytyä ja tehdä ilmeiseksi.¹⁴

Heideggerin käsitys on ymmärtää hermeneutiikka ontologisena tapahtumana. Tämä tarkoittaa tulkitsijan ja tekstin välistä vuoropuhelua ja on osa ymmärtämisen historiaa. Lain tulkinta on hyvä esimerkki, koska lain soveltaminen käytäntöön väistämättä muuttaa sen lain tulkinnaksi.¹⁵ Daseinin analyysi on myös ontologista hermeneutiikkaa, koska se auttaa meitä käsittämään miten ymmärtäminen on yleensä mahdollista. Analyysin lopputuloksena on inhimillisen olemassaolon kuvaus. Ihmisenä oleminen on itseilmaisun ohimenevä hetki, joka sallii muunlajisten entiteettien tulla esiin ja mukautua. Mitään ennakkoon annettua inhimillisyyden sisintä olemusta ei Heideggerin mukaan ole olemassa. Ihmiset ovat päinvastoin itseään tulkitsevana olentoina juuri sitä miten he itsensä käsittävät aktiivi elämänsä aikana. Dasein ei ole objekti, jolla on ominaisuuksia, vaan se on lähinnä elämänkulun tapahtuma syntymästä kuolemaan, ohimenevän liikkeen tai tulemisen todellisuus.¹⁶

¹³ Marx, 1998, s. 138-139.

¹⁴ Marx, 1998, s. 135- 144.

¹⁵ Audi, 1995, s. 323.

¹⁶ Audi 1995, s. 317-319.

Filosofit ovat Heideggerin mukaan Platonista lähtien joutuneet harhateille yrittäessään vastata kysymykseen, olevaisen läsnäolosta sillä filosofit ovat olleet taipuvaisia ajattelemaan, että olevainen on asioissa ikuisesti läsnäoleva sisin olemus tai ominaisuus.

2. 2. 1. Heideggerilla olevainen on asioissa ikuisesti läsnä, Daseinin inhimillisestä olemassaolosta, olemisen totuudesta ja olemisen ymmärtämisestä.

Perinteinen metafysiikka jättää Heideggerin mielestä huomiotta taustaehdot, jotka tekevät entiteettien merkityksen mahdolliseksi jollakin erityisellä tavalla. Jo varhaisessa vaiheessa Heidegger yritti tuoda esiin julkaisussaan tämän piilossa olleen näkökulman, siten, että hän muotoilee uudelleen kysymyksen olevaisesta: Mikä on olevaisen merkitys? Tai mikä tekee entiteetit tosiolevan, olion olemukset meille määrättyllä tavalla ymmärrettäviksi? Heideggerin mielestä kysymys olevaisen merkityksestä edellyttää entiteetin analysointia, jolla on tietty aikaisempi näkemys asioista (elollisista ja elottomista). Inhimillinen olemassaolo eli Dasein viittaa sanana inhimillisyyden rakenteisiin, jotka mahdollistavat olemassaolon ymmärtämisen.¹⁷

Sein und Zeit alkaa Daseinin analyysillä. Se pyrkii selvittämään ehdot, joilla olevaisen ymmärtäminen on mahdollista. Heideggerin mielestä inhimillisen olemassaolon perinteiset tulkinnat ovat olleet yksipuolisia, koska tulkinnat ovat keskittyneet tapoihimme olla olemassa siten, että muodostelemme teorioita tai ajatukset on irrotettu kontekstista. Heidegger pyrkii ohittamaan perinteisen käsityksen ja kuvaamaan Daseinin ”arkipäiväisyyden” eli aivan tavallisen toimintamme keskelle jokapäiväistä elämää. Hänen mukaansa Daseinista löytyy kolme keskeistä elämäntapojen eksistentiaalista ominaisuutta:

1. Meidät heitetään maailmaan, jota emme ole itse valinneet. Tehtävämme on elää elämämme konkreettisissa kontekstissa.

2. Heijastus. Dasein ottaa kantaa elämäänsä jo pelkästään olemalla olemassa ja toimimalla maailmassa. Inhimillinen olemassaolo käsitettäessä toiminnaksi on ”itseään edellä” kahdessa mielessä:

- 1) Tuttujen tilanteiden hallinta luo eri mahdollisuudet tulevaisuuden kuvallamme
- 2) Jokainen tekomme muovaa elämäämme tietynlaisina ihmisinä.

Dasein on tulevaisuus suuntautunutta, koska yksilön aktiivisen elämän aikana mahdollisuuksien toteutuminen juuri saa aikaan yksilöllisyyden. Daseinin käsittäminen ”olemassaoloksi kohti kuolemaa” määrittää olevaisuutemme kokonaisuutena.

¹⁷ Audi 1995, s. 317-319.

3. Dasein on diskurssia, koska me artikuloimme jatkuvasti – keskustelemme jonkun kanssa tai osoitamme sanamme joillekin entiteeteille, joita me kohtaamme eli imemme itseemme kutakin elämämme hetkeä.

Daseinin muodollinen rakenne konkretisoituu ohimeneväisyytenä yksilön suhteessa maailmaan. Tässä maailma käsitetään elinpiiri-maailman mielessä, kuten esimerkiksi puhuttaessa bisnes- maailmasta tai akateemisesta maailmasta. Dasein on siis elinpiiri-maailmassa- olemisen jakamaton ilmiö.¹⁸

Audin mukaan Heideggerin mestariteoksen *Sein und Zeitin* ilmestymisen aikoihin v. 1927 Heidegger oli jo siirtynyt fenomenologiasta ja eksistentialismista hermeneutiikan eli ymmärtämisen käsitteen tutkimiseen ja hän paneutui metafysiikan perinteiseen kysymykseen, mitä on entiteetin olemus?¹⁹

Heideggerin pohtiessa filosofian omaa luonnetta, hän pohtii Haapalan mukaan sitä mitkä ovat filosofian perimmäisiä filosofisia kysymyksiä? Vaikka hänellä nousee esille kaiken filosofian peruskysymyksenä kysymys kielen väärinymmärtämisestä, kulkee kuitenkin punaisena lankana hänen ajattelussaan läpi koko hänen keskeisen tuotantonsa kysymys olemisesta, olemisen totuudesta ja olemisen mielestä.²⁰ Heideggeriä kiinnostavat Sheehanin mukaan esiteoreettiset intentionaaliset aktit, jotka jokapäiväisessä käytännössä, kuten työssä puheessa, itseymmärryksessä ja uskossa ovat olemassa. Sen sijaan teoreettiset seikat eivät ole häntä kiinnostaneet. Heideggerin ajatuksena oli, että kohtaamme asiat ensisijaisesti käytännöllisiin intresseihimme ja esiteoreettisiin tarpeisiimme sitoutuneessa historiassa merkityksellisyyden kontekstissa.²¹ Juntusen mukaan intentionaalisuus ei ole Heideggerille vain teoreettisten aktien intentionaalisuutta ja vaarintoja, vaan intentionaalisuus konstituoii ihmisen olemista. Mitä tahansa ihminen tekeekin, h u o l i on Heideggerilla mukana kaikessa. Se on mukana siinäkin mitä ihminen tuntee, aavistaa, aikoo tehdä tai tekee. Heidegger laajentaa intentionaalisuuden eräässä mielessä totaaliseksi: i h m i n e n o n h u o l e n s a. Ihminen on primaarisesti eksistentialisen huolen määräämä.²²

¹⁸ Audi, 1995, s. 317-319

¹⁹ Audi, 1995, s. 317.

²⁰ Haapala, 1998, s. 9-10.

²¹ Sheehan, 1998, s. 39.

Steinerin mukaan keinotekoisien tiedon osittelun Heidegger, hylkää samoin myös metafyyssisen abstraktioprosessin. Sillä maailma on täällä ja Dasein on täällä-olemista. Hänelle maailma on konkreettinen, aktuaalinen, kirjaimellinen ja jokapäiväinen. Olla ihminen on hänelle sitä, että on sitoutuneena, uponneena, juurtuneena maahan, kaikkinaiseen maailman tosiasialisuuteen.

H u m a n sana, joka tarkoittaa inhimillinen, tarkoittaa myös ihminen, siinä on siis osa latinan sanaa humus, joka tarkoittaa maata. Steinerin mukaan Heideggerille on tyhjää sellainen filosofia, joka pyrkii kohottamaan itsensä jokapäiväisyyden yläpuolelle ja abstrahoi itsensä.

Abstrakti filosofia ei voi kertoa Heideggerin ajattelun mukaan mitään siitä, missä D a s e i n on. Se ei voi myöskään kertoa mitään olemisen merkityksistä. Heideggerille maailma on - tosiasia, joka on ihmetyksen aihe ja kaiken ontologisen kysymisen lähde. Maailma on kaikkialla ympärillämme. Se on tässä ja nyt. Olemme maailmassa kaikkinemme. Miten voisimme jossakin muualla olla, kysyy Heidegger. Tätä radikaalia juurtumista ja välittömyyttä Steinerin mukaan Heidegger selittää ilmaisulla In- der-welt-sein, maailmassa oleminen. Jossain oleminen, In- Sein ei ole Heideggerille pöydän huoneessa olemista tai veden sattumanvaraista lasissa olemista.

Ihmisen olemisen Heideggerin ajattelussa määrittää hänelle sisällä oleminen, se on Dasein kaiken kaikkiaan. Mitään vertauskuvallista tai henkistäkään ei Heideggerille ole sisällä olemisessä. Tämän vuoksi sisällä - olemista ei tulekaan ontologisesti selittää jollakin ontisella luonnehdinnalla, jolla tarkoitettaisiin, että maailmassa - oleminen on henkinen ominaisuus tai sanottaisiin, että ihmisen ruumiillisuudesta on seurausta ihmisen sijoittuminen tilaan. Tai meillä olisi ontisen luonnehdinnan kautta taas jonkin aineellisen olion ja henkisen olion yhtäaikainen läsnäolo vierekkäin.

Heideggerille tämän tyyppinen selittäminen olisi käsittämättömämpää kuin näin ymmärretyn olion oleminen. Me emme voi oivaltaa mitään Daseinin eksistentiaalisesta tilassa olemisesta ennen kuin ymmärrämme maailmassa - olemisen Daseinin olemuksellisena rakenteena. Jos meillä on tällainen ymmärrys, estää se meitä havaitsemasta maailmassa olemisen rakennetta tai sulkemasta sitä etukäteen ulos.

Ulos sulkemisen ja havaitsematta jättämisen syyt eivät ole ontologiset, vaan pikemminkin ne ovat metafyyssiset. Steinerin mukaan Heidegger toteaa, että syyt perustuvat siihen naiviin

²² Juntunen, 1990, s. 18.

oletukseen, että ihminen on ensisijaisesti henkinen olio, joka joutuu sijoitetuksi tilaan toissijaisesti.²³

Steinerin mukaan Heideggerin maallisuus pyrkii häivyttämään tässä – ja - nyt olemisen ja olemuksellisen olemuksen välisen eron. Heideggerille ei maailmassa - olemisen ole ominaisuus eikä se ole mikään tilallinen satunnainen piirre. Se ei myöskään ole avaruudellinen piirre, kuten se on aristoteelisessa filosofiassa. Steinerin mukaan Heidegger ei käsittänyt sitä niin, että ensin ihminen on ja sitten hänellä lisäyksenä on olemissuhde maailmaan, siihen maailmaan, jonka ihminen sallii itselleen toisinaan.

Steinerin mukaan rakenne Dasein ei koskaan ensisijaisesti ole Heideggerille se, joka olisi vapaa sisällä - olemisesta, mutta jolla toisinaan kuitenkin olisi tapana omaksua maailmaan jokin *suhde*. Suhteiden omaksuminen maailmaa kohtaan on Heideggerin mukaan mahdollista vain siitä syystä, että Daseinin maailmassa - olemisen on tietynlainen. Heideggerin olemisen tapa Daseinilla ei johdu siitä, että on olemassa jokin toinen olio yhtä aikaa Daseinin ulkopuolella ja Daseinin kohdattavana. Vaan Daseinin oliot voivat kohdata vain siinä määrin kuin omasta puolestaan Dasein on maailmassa.²⁴

Steinerin mukaan Heideggerilla on eksistentiaalinen identiteetti ja maailma täysin kietoutuneina toisiinsa. Hän painottaa erityisesti sitä, että on oltava maailmassa, jotta ylipäänsä voisi olla. Heideggerille olemisen on konkreettista maailmassa olemista. Jokapäiväisyys on hänelle uppoutumista olemisen kokonaisuuteen.

Steiner selittää Heideggerin ymmärtävän asian siten, että tapamme ylen katsoa maailmassa - olemisemme kaikenkattavaa tärkeyttä johtuu siitä, että maailman jokapäiväiset asiat ovat niin ilmeisen tavanomaisia ja monilukuisia, että niihin ei kiinnitä kovinkaan paljon huomiota. Heideggerilla näytävät maailman asiat koostuvan mm. katselemisesta, tekemisestä, irtipäästämisestä, luopumisesta, aloittamisesta, osoittamisesta, saavuttamisesta, keskustelemisesta, kyselemisestä, päättämisestä ja tietämisestä.

Steinerin mukaan tietäminen on Heideggerille erityisen huomionarvoinen maailmassa olemisen tapa, sillä se on hänelle eräänlaista olemista. Tämä tietäminen on hänelle maailmassa-olevan Daseinin eräs olemisen tapa. Tiedetyn asian havaitseminen ei ole palaamista saaliin kanssa tietoisuuden taloon. Tietäminen on h u o l t a maailmasta ja maailmassa kanssaole-

²³ Steiner, 1997, s. 101-102.

mista. Huoli on Heideggerille vierellä olemista silloin, kun ei pyritä käyttämään hyödyksi, tuottamaan tai manipuloimaan. Steinerin mukaan Heidegger toteaaakin, että huolen korkein aste on välinpitämättömyys ja kiihkottomuus hyödystä.²⁵ Heideggerin ajattelussa Dasein on se, joka perustaa eli luo maailmansa. Tämä Dasein ylittää kaiken tietoisuudelle annetun ja liittää maailman horisontin sen kanssa yhteen. Näin tulee Da luoduksi ja historiallisuus voi toteutua.²⁶ Dasein perustaa maailman ja ymmärtäminen tulee tästä perustamisesta.²⁷

Oleminen on perinteisesti ajaton, mutta Heideggerin *Sein und Zeit* korostaa, että itse oleminen on ajallista, *z e i t l i c h*. Olemisen tutkimus eli ilmiöiden takana olevan olemuksen etsintä metafysiikassa Platonin jälkeen on nimenomaan pyrkimystä pysyväistä kohti, joka ikuisesti säilyy muutoksen ja ajan virrassa. Tämä sama olemisen ajallisuus ilmenee eräillä gnostilaisilla ja Augustinuksen *Tunnustusten* kymmenennessä kirjassa. Sama ajallisuus ilmenee Lutherin käsityksessä yksittäisen sielun uppoamisesta historiallisen ja tosiasiallisen olemassaolon virtaan. Me emme elä ajassa, siten kuin aika olisi olemisemme riippumaton ulkopuolinen ja abstrakti virta. Me elämme aikaa: olemisemme ja aika ovat erottamattomia. *Sein und Zeit* pyrkii tämän tiukan yhteyden osoittamaan. Kohtalokas virhe tavanomaiselle metafyyiselle ajattelulle on ollut pitää olemista, (*Sein*) ikuisena läsnäolona tai Vorhandenseinina, jossakin tuolla. *Sein*, oleminen, on aina väistämättä ”nähty” eli kuviteltu, vertauskuvallistettu ja abstrahoitu. Nämä kaikki kuvat ovat yhtä virheellisiä ja näennäisiä. Olemisesta ne tekevät pelkän kohteen *Gegenwart*, jossakin tuolla, objektiivisen olion. Ihmisen riistää juuriltaan tällainen objektiivinen katseleminen ja se taas johtaa itsensä hajauttamiseen ja uteliaisuuteen. Sen tekee juuri *Neugier* uuden himo, katseleminen. Tämän hajonneen kodittoman itseyden ja sirpaleisen tilanteen kuvaamiseen nykyään käytetään muodikkaita termejä vieraantumisen, yksi-ulotteisuus, reifiikaatio.

Välttämättöminä olemisen ja ajan yhteen sulattajina toisaalta toimivat augustinolais-kirgegaardilainen käsitys ihmisen olemisesta ajallisessa konkreettisessa maailmassa, sekä toisaalta pascalilais-luterilaisen ahdistuksen (*Angst*) korostaminen. Kuoleman läheisyydestä ja kuoleman aikaa hallitsevasta luonteesta kertoo pascalilais-luterilainen ahdistus.

Platonisen ulkopuolisen valaistuksen sijaan saamme Heideggerin valaistuksen aukion, jota kuvaa tunnusomainen kuvio silmästä, joka katsoo objektia tutkivaa valonsädettä pitkin. Tämä

²⁴ Steiner, 1997, s.102-103.

²⁵ Steiner, 1997, s.103.

²⁶ Heidegger, 1996, s. 28, 34.

²⁷ Heidegger, 1996, s. 8-10.

valaistu aukio (die Lichtung,) jolla totuus koetaan, sitä ei havaita ihmisen olemassaolon historiallisuuden ja tosiasiallisuuden osana. Meidän on kamppailtava saavuttaaksemme tämä valaistu aukio, sekä myös pysyäksemme aukion asukkeina.²⁸

Sein und Zeit yrittää ajatella ja sanoa olevaista ja olemista. Se siis yrittää, sillä tiukasti ottaen tuo pyrkimys on yritys. Toisinaan ajatus on sekava ja hämärä, toisinaan taas kuin salaman valaisema. Heidegger toistaa käsityksensä toisensa jälkeen, että teos, on tiukasti ottaen yritys, sillä kaikki on tietä tai tiellä oloa. Sillä ajatuksen kulku on tuskin kuultavissa oleva lupaus. Kohti tähteä pyrkiä, vain tätä. Mutta voisiko olla mitenkään muuten, kysyttäessä yhtä ja ainoaa kysymystä. Kirja kutsuu ja pyytää meitä kysymään esisokraattien jälkeen ensimmäistä kertaa: Mitä on olevainen? Ja mitä on olevaisen oleminen? Mitä on aika, die Zeit, jonka länsimainen metafysiikka unohti abstrahoidessaan ja idealisoidessaan olemista? *Sein und Zeit* kertoo, että lopulta nämä kaksi kysymystä ovat samat. Olemisen ajatteleminen, on perustavan ontologian tehtävä. Heideggerin fundamentaaliontologian tarkoitus oli syrjäyttää mm. fysiikan, historian, sosiologian ja biologian ontologiat eli kaikki erityisontologiat.

Olemisen kysyminen tapahtuu Heideggerillä vain kielen kautta, kieli, Sprache ja Da -Sein ihmisen oleminen ovat toisiaan määritteleviä. Kysyä olemista Sein, on kysyä päämäärää Sinn, tarkoitusta, merkitystä. Olemisen tutkimus esiontologisesti voi alkaa eri tieteenalojen kautta, kuten esimerkiksi psykologisen, sosiologisen, historiallisen tai biologisen analyysin kautta. Tuloksena näistä on joko eksistentiaalisia analyyseja, tai ontisia selityksiä. Olemisen merkitystä yleensä, kysyy todellinen kysyminen ja astumista kuuluisaan hermeneuttiseen kehään myös merkitsee tämä kysyminen. Tottuus paljastuu sillä, että Da sein astuu hermeneuttiseen kehään tunkeutuen kohti *aukeata* spiraalimaisessa liikkeessä, jolloin totuus paljastuu. Heideggerille ihmisen olemisen täytyy olla *täällä olemista* Daseinin täällä olemisen luonteessa on ratkaisevaa, *Alltäglichkeit* joka tarkoittaa jokapäiväisyyttä.

Länsimainen metafysiikka on tahattomasti tai tahallisesti ollut siinä mielessä platonistista, että se on pyrkinyt siirtämään ihmisen olemuksen pois arkipäivän olemuksesta. Metafysiikkaa pohtineet ovat olettaneet, että on olemassa puhtaan havainnoitsijan kuvitteellinen ymmärrys, joka on tavallisesta kokemuksesta irrallaan. Luomalla sisäisen puhdistusmekanismin metafysiikka on myös epälihallistanut ja henkistänyt olevaisen. Se saa näkyvimmän ilmauksensa esimerkiksi husserliaanisessa fenomenologiassa. Metafysiikka on luovuttanut avokätisesti havaitsemisen tutkimuksen psykologialle, sosiologialle, käyttäytymisen ymmärtämisen moraali-

²⁸ Steiner, Georg 1997, s. 97 - 98.

tieteille ja ihmisen elinolosuhteiden tutkimisen se on luovuttanut poliittisille ja historiallisille tieteille puhdistuksessaan ymmärryksen kokemuksesta.²⁹

2. 2. 2. Heideggerin kristillisyydestä ja metafysiikasta

Tietoteoreettiset oivallukset olivat tehneet Heideggerille katolisuuden järjestelmän mahdottomaksi hyväksyä ja henkilökohtaisesti ongelmalliseksi. Hän painotti kuitenkin hyväksyvänsä metafysiikan ja kristillisyyden. Tämä metodisen ateismin asenne ei sulkenut kuitenkaan pois varsinaista kristillistä kokemushorisonttia, hän tavoitteli henkilökohtaisen eksistenssin rajakokemuksiin tukeutuvaa elämän fenomenologiaa. Tässä rakentuu kulloisessakin tilanteessa historian kokeminen niin, että konkreettiset yksilöt ovat vakuuttuneet itsestään. Tämä tarkoitti, Husserlin fenomenologisen metodin hermeneuttista uudelleen tulkintaa ja se merkitsi samalla olemista koskevan metafyyssisen kysymyksen asettamista aikakokemuksen horisontissa.

Tämä asia tekee välttämättömäksi minän tuottamisponnistelujen seuraukset muotoilemisen kysymyksenä kauaskantoisiksi. Tämä tosiasiaa koskee maailmassa tavattavan Daseinin historiallisesti paikantunutta elämänhanketta. Se miksi Heideggerin kiinnostus ylipäättään säilyi ihmillisen olemassaolon konstituutiossa ja miksi se edellytti selkeää eksistentiaaliontologian rajanvetoa eksistenssifilosofian aikalaispyrkimyksiin nähden on se, että Daseinin analytiikka säilyi Maailmassa olemisen teoriana, tämä oli toteutettu *Sein unmd Zeitissa*, vaikka se olikin suuntautunut eksistentiaalisesti.³⁰

Sein und Zeit ilmestyi Husserlin fenomenologisessa vuosikirjassa 1927. Teos oli shokki, jonka kirjan ensimmäiset lukijat kokivat ja todistivat. Shokki on yhä läsnä. Jo puoli vuotta *Sein und Zeitin* ilmestymisen jälkeen Heideggerin maine filosofisissa ja teologisissa piireissä oli varmistunut. Hän kieltäytyi kuitenkin selventämästä teoksen tarkoitusta. *Sein und Zeit* oli ainutlaatuinen työ ja tämä ainutlaatuisuus ulottui väitteiden rakenteisiin ja jokaiseen piirteeseen kirjoitustyyliin. Se ulottui jopa teoksen päämäärään asti. Heideggerin mukaan merkitys on siinä, miten asia sanotaan, ja sanomisen tapa on viimeistä äänensävyä ja kielimuotoa myöten merkityksen erottamaton osa.³¹

²⁹ Steiner 1997, s. 100 – 101.

³⁰ Habermas, 1981-1989, s. 214 – 215.

2. 2. 3. Heideggerin kolme teemaa

Heideggerin filosofiassa kolme teemaa liittyy kiinteästi yhteen, ne ovat metafysiikan ylittämisen ajatus, filosofian lopun ajatus ja tekniikan ongelmat. Hänen ajatuksensa on lyhyesti sanottuna se, että filosofia on metafysiikkaa. Heideggerin mukaan myös kulttuuri, länsimainen tiede ja tekniikka perustuvat metafysiikalle.

Heidegger kutsuu tätä ”länäolevuuden metafysiikaksi”. Mitä se on? kysymyksen kautta Heidegger lähestyy tekniikan problemaa ja hän esittää kaksi tekniikan olemuksen määritelmää: tekniikka on ihmisen tekemistä ja tekniikka on väline päämääriä varten. Päämääriään toteuttaakseen ihminen käyttää välineitä. Tällaista tekniikan määrittelyä kutsutaan antropologiseksi. Mutta missä määrin tällainen antropologinen määrittely tekniikasta on oikea ja missä määrin se on tosi?

Tekniikan määrittely voi olla oikea eli se voi vastata kohdetta, mutta se ei silti ole vielä tosi, sillä se ei vielä ilmaise, eikä tuo esiin olemusta. Mutta toiminnan mallista kyllä lähtevät liikkeelle nämä molemmat määritelmät. Ja juuri tässä mallissa, jokin agentti tuo esiin lopputuloksessa tarkoituksensa siitä, mikä oli tapahtuman syynä. Heidegger problematisoi esiintuomisen ajatusta, joka liittyy malliin. Olemassa on siis tapahtuman luonne, se mikä tuodaan toiminnassa ilmi tai julki, mutta samalla kertaa sen kätkeyty merkitys on t o t u u s. Poesis on siis kätkeyty esiintuomisena jonkinlaista totuuden tekemistä.³²

Teos ”Sein und Zeit” vaikuttaa voimakkaalta ja se ulottuu kirjoitustyyliin jokaiseen piirteeseen ja väitteiden rakenteeseen. Sanomisen tapa on viimeistä kielimuotoa ja äänensävyä myöten merkityksen erottamaton osa. Merkitys on siinä miten asia sanotaan.³³

Fundamenttaaliontologisen analyysin avulla Heidegger pyrki opastamaan konkreettiseen ontologiseen tutkimukseen eri aloilla. Avoimeksi jäi kuitenkin vielä kysymys tuon tutkimuksen konkreettisesta luonteesta. Heideggerin oli muutettava tarkastelunsa lähtökohtaa selvittäääkseen eri alojen esimerkiksi taiteen olemistavat ja muodot. Hänen taideteoksen alkuperää käsittelevissä esitelmissä näkyy tämä muutos. Tätä on tapana kutsua olemisen tapahtumaluontoisuutta korostavaksi ajatteluksi tai olemishistorialliseksi ajatteluksi.³⁴

³¹ Steiner, 1997, s.95-96.

³² Kosonen, 1990, s. 35-36.

³³ Steiner, 1997, s. 96.

³⁴ Heidegger, 1996, 8.

Elämänprojektinaan Heidegger etsi vastausta olevaisen kysymykselle. Yleisellä tasolla asioihin paneutuessaan hän joutui kysymään ihmisten, kivien, työkalujen jne. lajien edessä, mikä on näiden eri lajien olemus?

2. 3. Ernst Fuchsin ja Gerhard Ebelingin hermeneuttisesta ymmärtämisestä ja hermeneuttisen tulkinnan menetelmästä

Käsite hermeneutiikka on noussut voimakkaasti esiin mm. filosofiassa viimeisen kolmenkymmenen vuoden aikana. Ruokasen mukaan hermeneuttista ymmärtämisen käsitettä ovat käsitelleet työssään myös Fuchs ja Ebeling. Filosofian lisäksi hermeneutiikan käsite on esiintynyt useissa eri tieteissä, kuten teologiassa, historiatieteessä, pedagogiikassa, oikeustieteessä, psykiatriassa, psykologiassa, sosiologiassa, kirjallisuustieteessä ja kielitieteessä.³⁵

Ruokasen mukaan Fuchs ja Ebeling loivat hermeneuttisen ajattelutavan.. Tätä heidän luomaansa ajattelutapaa on kutsuttu *u u d e k s i h e r m e n e u t i i k a k s i*. He ottivat positiiviseen käyttöön kielen, sillä juuri kieli edustaa historiallisen Jeesuksen ja alkuseurakunnan julistuksen välillä jatkuvuutta. Kieli yhdistää historialliseen Jeesukseen ja alkuseurakunnan keerygmaan myös nykyhetkessä elävän ihmisen. Tällä tavalla kielestä tulee kaiken kattava hermeneuttinen avain.³⁶

Raamatun sanoman teologisen ymmärtämisen ja historiallisen raamatuntutkimuksen välinen suhde on ollut vaikeimpia ongelmia protestanttisen teologian alalla viimeisen kahdensadan vuoden aikana. Sillä valistuksen alusta asti on syntynyt erilaisia teologisia suuntauksia ja koulukuntia, joissa teologinen tulkinta on saanut historiallisuutta tai rationaalisuutta voimakkaasti korostavan leiman.³⁷

2. 4. Ebelingin hermeneutiikan tehtävä on tulkita kristityn uskon ydin ja saada kantava suhde Luojaan

Hermeneuttisen tulkinnan menetelmä, jonka Ebeling kehittää teologiaa varten, kulkee yhden-suuntaisesti kohti tavoitetta hänen ekumeenisen ohjelmansa tavoitteen kanssa. Teologisen her-

³⁵ Ruokanen, 1987, s. 9.

³⁶ Ruokanen, 1987, s. 136-137.

meneutiikan tehtävä on tulkita jakamaton ja luovuttamaton kristityn uskon ydin historiallisesti niin, että molemmat todistavat tämän ytimen olevan ihmisen olemassaolon perustus. Toisena tehtävänä on välittää tämän uskon ydintä ajasta aikaan ja henkilöltä henkilölle.³⁸

Ebelingin mukaan hermeneuttinen tulkinta on tyypillistä vastuulliselle ihmiselämälle. Sen tähden hermeneuttinen menetelmä tarkoittaa kykyä ymmärtää sekä selittää tekstiä sen sisältöä ja tarkoituspäätä.³⁹ Ruokasen mukaan ymmärtämisen kohteestaan Ebelingin hermeneutiikka ei tarvitse metodisesti hankittua tietoa, sillä todistava julistus on hänen varsinaisena menetelmänään. Hänen mukaansa kristillinen saarna on historiallisen Jeesuksen avaama todistus eksistenssikokemuksen ja -ymmärryksen tuottamasta eksistentiaalisesta varmuudesta suhteessa Luojaan. Omakohtaisesti koetun eksistenssivarmuuden pohjalta Jeesuksesta todistanut julistaja on varsinainen hermeneutikko, sillä hän on avannut mahdollisuuden löytää olemassaoloa kannattava suhde Luojaan. Samanlaisen eksistenssikokemuksen synnyttämistä myös kuulijoissa tavoittelee tällainen todistava saarna.⁴⁰

2. 5. Gadamerin hermeneuttisesta ymmärtämisestä ja kielen käsitteestä

Gadamerille ymmärtäminen ei ole objektivoivaa, kohteellista ymmärtämistä, koska siihen mitä pyritään ymmärtämään kuuluu subjektin oma oleminen. Ymmärtämisen kypsyyttä on tärkeämpää kuin erityistieto.⁴¹ Kielen käsite on Gadamerin hermeneutiikassa avainasemassa. Kaikki ymmärtäminen on hänelle tulkitsemista ja kaikki tulkitseminen tapahtuu kielen välityksellä. Hermeneutiikassa on kysymys historian kielellisestä kuuntelemisesta. Ihmisestä ja hänen kulttuuristaan tuottaa tietoa tradition kuunteleminen. Aivan erityinen paino on taiteessa ilmenevien ”olemisen lauseiden” kuuntelulla. Gadamer mukaan oleminen, jota voidaan ymmärtää on kieltä. Tajuttu oleminen on kuin kieleksi tullut oleminen ja vain kielessä on olemisen ymmärtäneysyyttä. ”Kieli leikkii olemisella, näin ihmisen olemisen merkitys kiteytyy kieleen”. Hermeneuttinen prosessi vie tulkitsijan peliin, jossa hänen oma ajattelunsa ja käsityksensä todellisuudesta eli hänen ajattelunsa esistruktuuri saa historialliset dokumentit puhumaan. Dokumentteihin sisältyvä sanoma vaikuttaa tulkitsijan ymmärrykseen, syventäen hänen eksistenssin ymmärrystään.⁴² Sana, geisteswissenschaftlichen hengentieteet tuli Gadamerin mukaan tunnetuksi pääasiassa logiikan tulkitsijan Johan Stuard Millin kautta. Työnsä täydennyksessä Mill Gadamerin mu-

³⁷ Ruokanen, 1987, s. 5.

³⁸ Ebeling, 1982, s. 123.

³⁹ Ebeling, 1982, s. 124.

⁴⁰ Ruokanen, 1987, s. 143.

⁴¹ Ruokanen, 1987, s. 113.

kaan pyrkii hahmottamaan induktiivista yksityisestä yleiseen logiikkaa ihmistieteisiin. Millin logiikka on työkalu, se ei ole sen tunnistamista, että ihmistieteillä on logiikkansa, vaan päinvastoin se osoittaa, että se on induktiivinen menetelmä, joka pohjautuu kaikkeen kokemuseräiseen tieteeseen, joka on voimassa myös tällä alueella.⁴³

VERTAILUA HEIDEGGERIN, ERNST FUCHIN, GERHARD EBELINGIN JA GADAMERIN VÄLILLÄ

Heideggerille on tärkeää ymmärtämisen asia menetelmänä, tämän lisäksi hän on erittäin kiinnostunut olemisen ymmärtämisestä. Hän selittääkin, että ei ole olemassa olevaista ilman olemista ja hän pitää ihmisen etuoikeutena, että ihminen kokee olemassaolonsa ongelmallisena, mutta onko asia näin, sitä voidaan pohtia. Ehkä Heideggerillä oli liian itsevarma ajatus ihmisen erinomaisuudesta verrattaessa eläimiin ja luontoon, ehkä rajoittuneisuus onkin meissä ihmisissä, me emme kykene ymmärtämään maailmassa oloamme riittävästi. Heideggerin mukaan ihmisenä oleminen on vain ohimenevä hetki, joka sallii myös muunlajisten entiteettien tulla esiin ja ihminen sallii jopa näiden muiden entiteettien mukautumisen.

Dasein on Heideggerille monia asioita mm. Dasein on elämään kantaa ottava, se on tulevaisuuteen suuntautunut, se on myös diskurssia joidenkin entiteettien kanssa, Dasein on myös maailmassa olemisen jakamaton ilmiö, täällä-olemista.

Katolinen uskonnollisuus oli Heideggerille mahdoton ja ongelmallinen asia. Hän hyväksyi kuitenkin kristillisyyden ja metafysiikan.

Fuchs ja Ebelin loivat omana asianaan hermeneuttisen ajattelutavan. Hermeneutiikan käsite esiintyy useilla eri tieteen aloilla, tätä ajattelutapaa minkä Fuch ja Ebeling loivat kutsutaan *uudeksi hermeneutiikaksi*. Heillä hermeneuttinen tulkinta kuuluu ja on tyypillistä vastuulliselle ihmiselämälle Heideggeriin verrattuna Fuch ja Ebeling ovat käsittäneet eksistenssikokemuksen ja ymmärtämisen siten, että ymmärryksen tuottama eksistentiaalinen varmuus on suhteessa Luojaan.

Gadamerilla liittyy hermentuttiseen ymmärtämiseen mm kielen käsite. Ymmärtäneisyyden kypsyys on Gadamerille tärkeämpää kuin jokin erityinen tieto. Kaikki ymmärtäminen on hänelle kielen välityksellä tapahtuvaa tulkittamista. Taiteessa ilmenevien olemisen lauseiden kuuntelulla on Gadameille erityisen suuri paino.

⁴²Ruokanen, 1987, s. 113.

Kieli tulee Heideggerilla esiin käsityksessä, jossa hermeneutiikka nähdään ontologisena tapahtumana, siinä tulkitsija ja teksti käyvät vuoropuhelua ja se on osa ymmärtämisen historiaa-

3. Kristillisestä uskosta Jumalasta, Jeesuksesta ja Filosofista

3. 1. Kristillinen usko ja tieto eivät ole ristiriidassa, ihmishenki ilmenee uskon ja tiedon kautta

Keskitalon ja Kotkavirran mukaan kristillisen uskon yli tuhentena ensimmäisenä vuotena tietoa ja uskoa ei pidetty vastakohtina toisilleen. Kristinuskon systemaattisissa esityksissä pidettiin uskoa yleensä täydentäjänä filosofiselle tiedolle, sitä pidettiin tuolloin korkeimpana filosofiana, ei suinkaan tiedon vastaisena. Oli kyllä niitäkin, jotka pyrkivät asettamaan uskon ja tiedon vastakkain. Kuuluisin heistä on ehkä Tertullianus, elänyt n. v 160- n. v 225, hänen tunnettu ajatuksensa on, ”uskon koska se on järjen vastaista”. Tertullianukselle merkitsi usko pyrkimystä uhmata inhimillistä järkeä.⁴⁴ Kristillisen teologian pyrkimys on ollut käsitteellisesti hahmottaa Jumalaa ja myös hahmottaa uskoa Jumalaan. Sekä uskoa kristillistä oppitraditiota, uskonnollista kieltä ja uskoa ihmiselämän uskonnollisiin ulottuvuuksiin.⁴⁵

Rauhalan mukaan jo keskiajalla käsitettiin, että ihmishenki ilmenee sekä uskon että tiedon alueella. Näin ollen uskon ja tiedon väliset suhteet muodostuivat ihmishengen sisäiseksi analyysiksi. Koska oli olemassa kaksi totuutta, nousi siitä kipeä ongelma ja näiden totuuksien yhteensovittaminen ei ollut helppoa. Merkittävimmän työn yhteen sovittamisessa teki Rauhalan mukaan yksi kaikkien aikojen suurimmista filosofiista Tuomas Akvinolainen, joka eli 1225-1274, Tuomas Akvinolaisesta historioitsijat sanovat, että hän oli enkelimäinen tohtori, sekä luonteeltaan lempeä ja jalo luonne. Hän oli ajattelultaan tinkimättömään rationaaliseen perusteltavuuteen pyrkivä ja hänen ajattelunsa oli tyynen asiallista.

Rauhala selittää, että Tuomas Akvinolaisen mukaan näennäisistä vastakohtaisuuksista huolimatta jumalallinen ilmoitus ja järki voivat olla yhteen sovittavissa. Hän ei tuntenut mitään ristiriitoja, jotka lopulta eivät olisi sulautuneet harmoniaksi, sillä hänen mukaansa koko universumi oli mielekäs arvomääräinen kokonaisuus ja Jumalan niille määräämä paikka oli kaikilla

⁴³Gadamer, 1979, 5.

⁴⁴Keskitalo, Kotkavirta, 1997, s. 6.

⁴⁵Keskitalo, Kotkavirta, 1997, s. 4.

olioilla. Olemassaolo muodostui Tuomas Akvinolaisella hierarkisesti järjestetystä systeemistä, jossa ylinnä on Jumala ja alinna pelkkänä mahdollisuutena materia.

Rauhalan mukaan Tuomas Akvinolaisen käsitys oli, että ihmisen oma järki kohottaa hänet kaikkea alempana olevaa korkeammalle. Henkiolennot, jotka Tuomas Akvinolaisellakin ovat enkeleitä liikkuvat ihmisen yläpuolella. Tuomas Akvinolaisen synteessä kirkon opin sekä teologian, filosofian ja Aristoteleen metafysiikan väliset vastakohtaisuudet näyttivät voitetuilta.⁴⁶ Myös Keskitalon ja Kotkavirran mukaan on tiedon ja uskon välinen samansuuntaisuuden ajatus nähtävissä. Vaikka heidän ajattelunsa mukaan on löydettävissä myös niiden välinen ero. Tyypillisesti uuden ajan ilmiö on järjen ja uskon vastakkainasettelu.⁴⁷

Knuutila selittää katolisen kirkon korkeimman auktoriteetin Tuomas Akvinolaisen hahmotelleen yhtenäisen kristillisen maailmankatsomuksen päälinjat yhdistämällä Aristoteleen filosofis-tiedollisen maailmankuvan ja kirkon keskeiset opit. Knuutilan mukaan Aristoteleen monet jumaluutta koskevat tosiasiat ovat luonnostaan tunnettavissa ja niitä koskevat väitteet rationaalisesti perusteltavissa. Kristinuskolla ja tieteellä on Tuomas Akvinolaisen ajattelussa näin ollen melko laaja yhteinen kosketuspinta tämän niin sanotun luonnollisen teologian osalta. Järki kuuluu ihmisen erityiskykyihin ja kristilliseen maailmankatsomukseen kuuluu siten luontevasti pyrkimys mahdollisimman täydelliseen tietoon Jumalan luomasta maailmasta. Knuutilan mukaan Tuomas Akvinolaisella kirkon kristillinen opetus koskee ihmissielujen pelastusta Kristuksen sovitustyön kautta.

Tuomas Akvinolaisella kristittyjen elämänmalli perustuu uskoon, joka usko on viime kädessä hänelle Jumalan vaikuttamaa. Knuutila selittää, että Tuomas Akvinolaisen näkemyksen mukaan armo ei kumoa luontoa, vaan täydellistää sen. Ja Tuomas Akvinolainen tarkoittaa tässä todennäköisesti ihmissuontoa puhuessaan luonnosta. Ajattelutapaa, jota kutsutaan Tuomas Akvinolaisen mukaan tomistiseksi, voidaan pitää Knuutilan mukaan edustavana esimerkkinä kokonaistumismallista, (integraatiomallista), tässä mallissa kristillinen maailmankatsomus sisältää yleisinhimillisen osan, jossa tavallinen ihminen huomioidaan. Knuutila slittää, että Tuomas Akvinolainen on liitetänyt mukaan tavallista ihmistä tulkitsevan ja täydentävän uskonnollisen erityisosan. Myös protestanttisten kirkkojen piirissä on tomistinen malli myös ollut melko suosittu. Kristinuskon ajatellaan tomistisessa mallissa kaikkia elämänaloja koskevaksi

⁴⁶Rauhala, 1992, s. 18 - 19.

⁴⁷Keskitalo, Kotkavirta, 1997, s. 6.

kokonaiskatsomukseksi. Keskustelua tieteen, filosofian ja eri maailmankatsomusten kanssa pidetään luontevana ja myös uskonnollisesti merkittävänä asiana.⁴⁸

3. 2. Platonin Luoja ja idealismikäsityksestä, Demiurgi täydellinen järki, hyvyys ja kauneus

Platonin ajatus on Pietarisen mukaan, että Luoja oli hyvä luodessaan maailmankaikkeuden. Platonin ajatus lähtee siitä, että ”näkyvä” maailma on välttämättä syntynyt, joten sillä täytyy olla alku. Todellisuus Platonin mielestä ei voi olla mitään sellaista, mikä on ollut ikuisesti aina ja olisi silti ollut vailla mitään alkua. Ilman alkua ei ole siis ole Platonin mukaan mahdollista olla näkyvää maailmaa. Tuttu perustelu meille on, että vain aineettomat muodot ovat aluttomia ja ikuisia. Pietarisen mukaan maailma kokonaisuudessaan ja kaikki se mikä kuuluu havaintomaailmaan on välttämättä muuttumisen ja myös syntymisen alaista.⁴⁹ Mutta Platonin mukaan kaikki syntyminen tapahtuu välttämättä jonkin syyn vuoksi, sillä on mahdotonta syntyä ilman syytä.⁵⁰

Platonin Timaios dialogissa tulee ajattelu esille haluna nähdä luoja luomistapahtuma siten, että luoja on hyvä luodessaan maailmankaikkeuden. Hyvä ei ole taas missään suhteessa koskaan pahansuopa. Niinpä luoja oli pahansuopuutta vailla ja hän tahtoi kaiken olevan niin paljon hänen itsensä kaltaista kuin suinkin mahdollista. Jumalan tahto oli, että kaikki olisi hyvää, mikään ei olisi paha eikä huonoa. Jumala kuitenkin näki, että kaikki näkyväinen oli epäsäännöllisessä ja epäsointuisessa liikkeessä eikä pysynyt levossa. Jumala tarttui voimakkaasti asiaan ja saattoi järjestykseen epäjärjestyksessä olevan ja piti järjestystä kaikin tavoin parempana. Jumala laitetaan tässä kohdassa Platonin teoksia havaitsijaksi. Kun todetaan, että hän havaitsi, että hänen, joka on kaikkein paras on soveliainta tehdä vain sitä mikä on kaikkein parasta. Hän myös havaitsi, kun ajatteli sellaista mikä on luonnostaan näkyvää, että kokonaisuuteen nähden mikään vailla ymmärrystä oleva teko ei voi olla parempi, kuin sellainen millä ymmärrys on. Havaitsijana Jumalaa tässä pidetään niin voimakkaasti, että mielellään toteaisin Jumalan tietävän ilman havainnointiakin kaiken mitä hän haluaa toteuttaa. Kirjassa kuitenkin jatkuu havainnointi, siten, että Jumala havaitsi myös, että on mahdotonta erillään sielusta olla ymmärrystä. Niinpä hän rakentaessaan maailmankaikkeuden sijoitti sielun ruumiiseen ja ymmärryksen sieluun, jotta tulos hänen luomistyöstänsä olisi kaikkein kauneinta ja kaikkein parasta. Meidän tulee myöntää tämän todennäköisen päättelyn perusteella, että tosiasiallisesti maailmankaikkeus on sielullinen, elävä ja järjellä varustettu. Tämä kaikki on tapahtunut Jumalan kaitselmuksen

⁴⁸Knuuttila, 1997, s. 15. Toim. Keskitalo, Kotkavirta.

⁴⁹Pietarinen, 1996, s. 202-203.

mukaisesti.⁵¹ Pietarisen mukaan Demiurgi eli käsityöläinen on se hyvä ammattilainen, joka valmisti käytössään olevasta materiaalista ihanteellisen maailman mallin. Tämä kaikkeuden isä ja tekijä on Platonille Luoja.⁵²

Asmusenin mukaan Platonin idealismi on ontologinen oppi ja Siinä oleva gnoseologinen aspekti on toissijainen. Platon tarkastelee ideoita olemisen muodoista ideoina, ei ilmiöinä. Asmusseen selittääkin, että Platonin objektiivinen idealismi on tässä suhteessa Hegelin idealismin historiallista ennakointia, sillä Asmusseenin mukaan absoluuttinen idea Hegelillä oli idea objektiivisesti olemassa olevana olemisena. Vasta oman dialektisen kehityksensä määrättyllä tasolla ideasta tulee Asmusseenin mukaan käsite, sillä Hegelin logiikkakin alkaa olemisen kategoriolla ei käsitteen kategoriolla.⁵³

Idealismiksi kutsutun opin mukaan olioiden tosi oleminen koostuu Asmusseenin mukaan ajatuksesta, ideasta ja käsitteestä. Tämän käsityksen juurtumiseen on uudella ajalla vaikuttanut Asmusseenin mukaan Hegel erityisen voimakkaasti. Hänellä olioiden ja maailman olemisen todellisena olemuksena kokonaisuudessaan on idea. Idean olemassaolon toinen muoto on sen toisinolemista. Kysymyksessä on Asmusseenin mukaan Platonin ajattelussa saman ”idean” itseliikunta. Tämä itseliikunta etenee kohoavien tietoisuuden tasojen kautta absoluuttiseen ideaan asti ja sen ilmenemiseen filosofiassa, uskonnossa ja taiteessa.⁵⁴

Demiurgi edustaa Platonilla parasta mitä voi olla. Se on täydellistä järkeä, hyvyttä ja kauneutta.⁵⁵ Platon lähtee siitä, että maailmalla täytyy olla alku ja näkyvä maailma on väistämättä syntynyt. Platonin mukaan todellisuus ei voi olla mitään sellaista, mikä on aina ollut, mikä on ikuisesti ollut ilman mitään alkua.⁵⁶ Platon sanoo Timaioksen suulla teoksessaan syntymisestä: Mutta kaikki syntyminen tapahtuu välttämättä jonkin syyn vuoksi, sillä mahdotonta on syntyä ilman syytä. Taivasta tai maailmankaikkeutta on tarkasteltava siltä kannalta, onko se syntynyt saaden alkunsa jostakin, vai onko se aina ollut olemassa ja on näin ollen vailla alkusyntyä. Platon selittää Timaioksen repliikillä, että maailma on näkyvä. Se on siis syntynyt ja se on esineellinen ja kosketeltava. Sellainen on kaikki aistein havaittavaa ja kaikki havaittava, joka on vain luulon ja aistien tavoiteltavissa, on syntynyttä ja tehtyä. Tämän kaikkeuden tekijän ja isän löytäminen on todella vaikea tehtävä. On mahdotonta tehdä hänet kaikille ymmärrettäväksi,

⁵⁰ Platon Teokset, 1982, s. 171.

⁵¹ Platon Teokset, 1982, s. 171.

⁵² Pietarinen, 1996, s. 203.

⁵³ Asmus, 1978, s. 40.

⁵⁴ Asmus, 1978, s. 27.

⁵⁵ Pietarinen, Juhani, 1996, s. 203.

⁵⁶ Pietarinen, 1996, s. 202.

vaikka hänet löytäisikin. Kun maailmankaikkeutta tarkastellaan sen kysymyksen kannalta, kumman mallin mukaan sen on rakennusmestari luonut, itsessään samana pysyvän mallin mukaan vai luodun mallin mukaan. On selvää, että jos maailmankaikkeus on kaunis ja sen luoja on hyvä, silloin hän maailmankaikkeutta luodessaan on kiinnittänyt katseensa ikuisen. Selvää on jokaiselle, että hän on katsonut ikuista. Sillä maailmankaikkeus on kauneinta mitä syntynyt on ja kaikkien syiden joukossa sen luoja on paras. Kun maailmankaikkeus on saanut olemassaolonsa tällä tavoin, on se rakennettu älyllä ja järjellä käsitettävän ja muuttumattoman mallin mukaan. Mikäli näin on asianlaita, seuraa siitä, että maailmankaikkeus on jäljennös jostakin esikuvasta.⁵⁷

Esikuvasta ja sen jäljennöksestä puhuttaessa meidän on pidettävä silmällä sitä, että sanat ja ajatukset, joilla niitä selitetään ovat niiden kanssa yhtäpitäviä. Niiden väitteiden, jotka kuvaavat järjellä käsitettävää sekä pysyvää ja lujaa, tulee olla muuttumattomia ja lujia. Mikäli tällaiset lauseet voivat olla vastaansanomattomia ja kumoamattomia, niiden tulee olla sellaisia, vähempi ei riitä. Platonin mukaan Timaios vaatii ilmoittamaan syyn, joka sai ensin luojan panemaan luomistapahtuman alulle ja sitten luomaan itse maailmankaikkeuden. Hän oli hyvä ja hän oli pahansuopuutta vailla. Hyvä ei ole koskaan missään suhteessa pahansuopa. Hän tahtoi kaiken olevan niin itsensä kaltaista kuin suinkin. Jumala tahtoi, että mikään ei olisi huonoa tai pahaa vaan kaikki olisi hyvää. Jumala näki, että mikään näkyväinen ei pysynyt levossa, vaan oli epä-säännöllisessä ja epäsointuisessa liikkeessä. Hän saattoi sen järjestykseen epäjärjestyksestä ja hän piti järjestyksen tilaa kaikin tavoin parempana. Hänen, joka on kaikkein paras, ei ole ollut eikä ole soveliasta tehdä mitään muuta kuin mikä on kaikkein parasta. Ajatellessaan, mikä on luonnostaan näkyvää, havaitsi hän, että mikään ymmärrystä vailla oleva teko ei voi olla parempi kuin sellainen, millä on ymmärrys.

Hän havaitsi myös, että ymmärrystä on mahdoton olla erillään sielusta. Timaioksen mukaan rakennusmestari rakentaessaan maailmankaikkeuden sijoitti sielun ruumiiseen ja ymmärryksen sieluun, koska hän halusi, että tämä luomistyö olisi kaikkein parasta ja kauneinta. Maailmankaikkeus on järjellä varustettu, sielullinen ja elävä tämän päättelyn perusteella. Seuraavaksi kysymykseksi nouseekin: Minkä elävän olennon kaltaiseksi luoja teki maailman?⁵⁸

Platon selittää asiaa Timaioksen kautta, että asian arvon mukaista ei ole hyväksyä sellaista esikuvaksi mikä kuuluu osien luokkaan luonnostaan. Sillä mikään epätäydellinen ei voi olla kaunis. Kun oletetaan maailmankaikkeuden olevan sen elävän olennon kaltainen, jonka osia kaikki muut elävät olennot ovat sekä lajeina että Yksilöinä. Silloin tuo maailma sisällyttää itseensä kaikki elävät olennot, jotka ovat tavoitettavissa. Samoin sisältää tämä maailma sekä

⁵⁷ Platon Teokset 5.osa 1982,s.171-172.

meidät että muut elävät olennot kaikki ne, jotka ovat silmin nähtäviä. Koska Jumala tahtoi luoda maailman täydellimmänsä ja kauneimman ajateltavissa olevan kaltaiseksi, teki hän sen yhdeksi näkyväksi olennoiksi. Sellaiseksi, joka luonnostaan sisältää kaikki olennot, jotka ovat sen itsensä kaltaisia. Onko oikeampaa sanoa, että maailma on yksi vai sanoa, että on olemassa äärettömän monia maailmoja? Platonin mukaan maailma on yksi, jos maailma on luotu alkuperäisen esikuvan mukaan.⁵⁹ Sen vuoksi, että malli muodostaa ykseyden, jäljitelmiä voi olla vain yksi eli on vain yksi kosmos.⁶⁰

Jos maailma sisällyttää itseensä kaikki ajateltavissa olevat elävät olennot ei sillä elävällä olenolla voi olla rinnallaan toista. Jotta ainutlaatuinen maailmankaikkeus olisi tuon joka suhteessa täydellisen elävän olennon kaltainen, luoja teki vain yhden ainutsyntyisen maailmankaikkeuden. Platonin Timaios dialogin mukaan luodun maailman tulee olla silmin nähtävä esineellinen ja käsin kosketeltava.⁶¹

Miksi siis sinä et etsisi hyvän olemusta. Jumala on hyödyllinen, mutta hyödyllistä on myös hyvä. Joten hyvän olemus on löydettävissä sieltä mistä Jumalankin olemus.⁶² Mikä on sitten Jumalan olemus? Vastauksena voi sanoa, että äly, tieto ja oikea järki kuuluvat Jumalan olemukseen.⁶³ Vain siitä ihmisen on etsittävä hyvän olemusta. Jumala on hyvä ja hyvä edellyttää mielikuvien käyttämistä. Esille nousee kysymys. Edellyttääkö hyvä vain mielikuvien käyttämistä? Jos hyvä edellyttää vain mielikuvien käyttämistä voidaan väittää, että hyvä, onni ja onnettomuus liittyy muihinkin elollisiin olentoihin kuin ihmiseen. Epiktetos ei kuitenkaan väitä näin. Vaikka muut elolliset olennot pystyisivätkin käyttämään mielikuvia, niin niiltä Epiktetoksen väitteen mukaan puuttuu mielikuvia käyttäessään ymmärrys. Tämä onkin luonnollista, sillä muut elolliset olennot eivät tiedä sellaisesta asiasta. ”Kuinka niin? Eivätkö nekin ole Jumalan luomia?”⁶⁴

Parmanides väittää Asmusseenin mukaan, että ajatus, jota ajatus ajattelee on yksi ja sama. Jotkut filosofianhistorioitsijat ja erityisesti juuri Hegel, ovat taipuvaisia tulkitsemaan teesiksi Parmenideen väitteen olemisen ja ajattelun identtisuudesta myöhemmin syntyneen idealismin mielessä. Asmussen selittää, että Parmenides halusi teesillään ilmaista ajatuksena sen, että on mahdotonta ajatella ei olevaa ja ei-olemista ei ole ja sitä ei voi edes ajatella. Yrittäessämme

⁵⁸ Platon Teokset 5. osa 1982, s.172-173.

⁵⁹ Platon Teokset 5. osa 1982, s.174.

⁶⁰ Platon Teokset 5. osa 1982, s.366.

⁶¹ Platon Teokset 5. osa 1982, s.174.

⁶² Epikteto 1978, s.52.

⁶³ Epiktetos 1978, s.53.

ajatelle ei-olevaa on se olemassa, ainakin ajatuksen kohteena, mutta ei konkreettisesti. Asmusenin mukaan Parmenideelle oleminen ja ei-oleminen ovat muuta kuin abstraktisen ajattelun kategorioita. Ei-oleminen on hänelle kappaleiden puuttumista eli tyhjyyttä ja oleminen on esineellistä olemista kappaleiden ominaisuuksien maailmassa ja esineellistä olemista kappaleiden maailmassa.⁶⁵

VERTAILUA KESKITALO/ KOTKAVIRTA TERTULLIANUS / TUOMAS
AKVINOLAINEN/ PLATONIN LUOJA, IDEALISMIKÄSITYS, EPIKTETOS,
PARMANIDES

Keskitalo ja Kotkavirta ovat paneutuneet mm. kristillisen uskon ensimmäiseen tuhanteen vuoteen, heidän kauttaan on noussut esille kiintoisa asia, tuolloin ei vielä pidetty tietoa ja uskoa toisilleen vastakohtina, vaan uskoa pidettiin täydentävänä asiana filosofiselle tiedolle. Uskoa pidettiin korkeimpana filosofiana, eikä suinkaan tiedon vastaisena. Tosin Tertullianus, joka oli elänyt noin vuodesta 160- noin vuoteen 225, oli pyrkinyt uhmaamaan inhimillistä järkeä.

Tuomas Akvinolainen yksi suurimmista filosofiista on se henkilö, joka sovitti yhteen uskon ja tiedon väliset suhteet, jonka seurauksena näistä suhteista tuli ihmishengen sisäistä analyysia. Hän selitti, että vaikka näennäisiä vastakohtaisuuksia on, silti voidaan jumalallinen ilmoitus ja järki sovittaa yhteen. Tuomas Akvinolainen oli myös hyvin rationaalinen sekä tyynen rauhallinen ja hän pyrki aina perustelemaan asiat hyvin.

Platonilla oli ajatus Luojusta, joka oli hyvä luodessaan maailmankaikkeuden. Hänellä on näkyvästä maailmasta käsitys, että se on syntynyt, tästä johtuen maailmalla on oltava alku, sillä mitään ei hänen mukaansa voi olla ilman alkua, ikuisesti. Hänen mukaansa kaikki havaintomaailmaan kuuluva on syntymisen alaista, eikä Jumalalla ei voi olla ilman sielua mitään ymmärrystä, niinpä Jumala asetti sielun ruumiiseen ja ymmärryksen tähän sieluun. Parasta mitä voi olla on Platonin mukaan Demiurgi, joka on hyvyttä, kauneutta ja täydellistä järkeä.

Platonin mukaan Luoja loi vain yhden ainutlaatuisen maailmankaikkeuden.

Epiktetoksenkin Jumalan olemus on löydettävissä sieltä missä hyvä on, sillä Jumala ja hyvä ovat hyödyllisiä. Koska Jumala on hyvä Jumalan ominaisuuksien täytyy olla myös hyviä, nämä Jumalan ominaisuudet ovat tieto, äly ja oikea järki. Epiktetoksen Jumala ja hyvä edellyttävät

⁶⁵ Asmus, 1978, s. 27-28.

mielikuvien käyttämistä. Jos hyvä edellyttää vain mielikuvien käyttämistä, voidaan olettaa, että hyvä, onni ja onnettomuus liittyvät jopa muihinkin elollisiin olioihin kuin ihmiseen. Epikteoksen mukaan on kuitenkin niin, että vaikka muut olennot pystyisivätkin käyttämään mielikuvia, niin niiltä puuttuu mielikuvia käyttäessään ymmärrys, sillä muut elolliset olennot eivät tiedä ymmärryksestä mitään. Tämä on ihmisen ajatus muista olennoista.

Parmenideen mukaan ajatus, jota ajatus ajattelee on yksi ja sama. Hegel tulkitsee tämän Parmenideen ajatuksen teesiksi siten, että oleminen ja ajattelu ovat identtiset. Parmenideen mukaan on selvää, että on mahdotonta ajatella ei olevaa samoin kuin on mahdotonta ajatella ei olemista. Yrittäessämme ajatella ei-olevaa se on ajatuksen kohteena kyllä olemassa, mutta se ei ole konkreettisesti läsnä. Parmenideelle ei oleminen on tyhjyyttä ja oleminen on hänelle esineellistä olemista.

3 . 3. Filosofian tehtävä Kantin ajattelussa

Filosofian tehtävä Kantin mukaan on löytää epätoden ja toden, pahan ja hyvän sekä väärän ja oikean ehdottomat ja yleispätevät kriteerit. Hyvä on kaiken sen ylin ehto, joka saattaa meistä näyttää toivottavalta. Näin Kantin mukaan on analyysillä todistettu. Ylin hyvä on Kantin mukaan myös kaiken onnellisuuden tavoittelumme ehto. Hänen mukaansa kysymyksessä on sellainen hyvä, joka saa aikaan sen, että olemme ansainneet onnen. Ylin hyvä ei ole vielä kuitenkaan kokonainen ja täydellinen hyvä, koska se on äärellisten, järjellisten olentojen haluamiskyvyn kohde. Tämän vuoksi vaaditaan lisäksi myös onnellisuutta, eikä sitä vaadita ainoastaan tarkoitusta varten, vaan onnellisuutta vaaditaan myös puolueettoman järjen arvostelussa, joka pitää hyvää yleensä maailmassa tarkoituksena sinänsä.⁶⁶

Salmelan mukaan on Immanuel Kantista lähtien ollut pyrkimystä eri filosofisilla suuntauksilla nostaa ”filosofia tieteen varmalle polulle,” perustalle joka on kaiken epäilyn tuolla puolen. Tämä aiheutti kuitenkin sen, että filosofian varmuus ja kulttuurinen merkitys kaventuivat. Kantin ajattelun mukaan ihminen kykenee järkensä avulla irtautumaan kokemuseräisestä ajattelusta.⁶⁷ Kantin käsitys on, että kaikella puhtaalla ymmärrystiedolla on se piirre, että sen periaatteet voidaan vahvistaa kokemuksella ja ymmärrystiedon käsitteet mukautuvat kokemukseen.⁶⁸

⁶⁶ Kant, 1931, s. 298.

⁶⁷ Salmela, 1998, s. 14.

3.3.1. Kantin ymmärtämiskäsitteestä, Jumalasta ja korkeimman käsityksestä

Maailma täytyy Kantin mukaan havaita ikään kuin maailman asiat olisivat muodostuneet korkeamman älyn kautta⁶⁹. Sisäisen aistin ilmiöiden yhdistyminen todistaa sielun todellisuuden. Kant sanoo olevansa sisäisen kokemuksensa välityksellä tietoinen sielunsa olemassaolosta ajassa. Ihminen ei Kantin mukaan voi tiedostaa sieluansa muulla lailla kuin sisäisen aistin kohteena, sellaisten ilmiöiden välityksellä, jotka muodostavat jonkin sisäisen tilan. Samoin kuin ulkoisen kokemuksen välityksellä ihminen on tietoinen ulkoisten ilmiöiden todellisuudesta avaruudessa. Kantin mukaan tuntematon on kuitenkin ihmiselle se olento sinänsä, joka on näiden ilmiöiden takana.⁷⁰ Jumala käsitteellä Kant työskentelee Ruokasen mukaan praktisen järjen alueella, vaikka hän olettaakin Jumala idean teoreettisen järjen perusteella. Tähän näkökohtaan teologinen hermeneutiikka liittyi Kantia seuraten.

Kristinuskon- ja raamatuntulkinnan teoriansa Kant Ruokasen mukaan määrittelee siten, että moraali johtaa väistämättä uskontoon ja uskonnon kautta moraali laajenee ideaksi ihmisen ulkopuolella olevasta valtaa pitävästä moraalista lainantajasta. Lainantajan tahdon alainen on luodun maailman lopullinen tarkoitus, joka voi ja jonka tulee olla samanaikaisesti ihmisen lopullinen tarkoitus.⁷¹

Ruokanen selittää Kantin ajattelun mukaan olevan niin, että voidaan kyllä hyvin todistaa, empiirisesti jonkin olevan olemassa meidän ulkopuolellamme ilmiönä avaruudessa, sillä olemme tekemisissä vain niiden kohteiden kanssa, jotka mahdolliseen kokemukseemme kuuluvat. Koska näitä muita ei meille voida antaa missään kokemuksessa, ne eivät ole meille mitään. Tämä havainto ja kaikki tähän havaintoon sisältyvät ilmiöt kuuluvat mielteisiin ja kokemuslakien mukaan tapahtuva yhdistyminen todistaa objektiivisen totuuden niistä. Kantin filosofisessa ajattelussa Ruokasen mukaan Jumala kysymys kulkee mukana praktisen järjen sekä teoreettisen järjen alueella. Metafysiikalla on Kantin filosofiassa oma paikkansa. Ruokanen selittää, Kantin ajatuksen olleen, se että vaikka Jumalan olemassaoloa ei voidakaan todistaa, voidaan Jumalan olemassaolo kuitenkin teoreettisen järjen avulla hyväksyä ideana ja periaatteena, joka säätelee tapahtumia. Tämän vuoksi asioita tulee maailmassa tarkastella ikään kuin ne olisivat

⁶⁸ Kant, 1997, s. 149-150.

⁶⁹ Kant, 1781, s. 626.

⁷⁰ Kant, 1990, s.160-161.

⁷¹ Ruokanen, 1987, s. 41-43.

syntyneet korkeamman mielen kautta. Jumalan idea on Kantille puhdas järjen käsite, samoin järjen käsite on Kantille ajatus maailmasta kokonaisuutena. Myös kysymys Jumalasta metafysiikan suuresta kysymyksestä, koskee Kantin mukaan maailmaa kokonaisuutena. Meidän ymmärryksemme kategoriat eivät kuitenkaan kykene kokonaisuutena käsittämään maailmaa. Sen tähden usko tulee tiedon tilalle tässä kohdassa. Kant päätyykin tunnettuun väittämäänsä : ”Olen pitänyt välttämättömänä rajoittaa tiedon, tehdäkseni tilaa uskolle”.⁷²

Ruokasen mukaan Kant selittää, että sielun kuolemattomuus ja Jumalan olemassaolo eivät ole todistettavissa, mutta molempien olemassaolo on moraalilaki avulla edellytettävissä. Ihmisen johtaa Jumala-uskoon moraalilaki ja Kantin mukaan meidän tulee toimia ikään kuin Jumalan olemassaolo ja sielun kuolemattomuus pitäisivät paikkansa.⁷³

Kantin oletus Jumalan olemassaolosta tulee esiin korkeimman hyvän käsitteen kautta, joka on käytännöllisen järjen kohde ja päämäärä. Moraalilaki johtaa tällä tavoin uskontoon, se johtaa kaikkien velvollisuuksien tunnistamiseen jumalallisina käskyinä, ei sanktioina. Ne eivät esiinny tuntemattoman tahdon mielivaltaisina käskyinä, jotka itsessään ovat satunnaisia. Vaan ne ovat jokaisen vapaan tahdon olemuksellisia itselleen olevina lakeina. Näitä tulee kuitenkin pitää suvereenin olion käskyinä, koska vain moraalisesti täydellisen, pyhän ja hyvän ja samalla kaikkivaltiaan tahdon kautta, me voimme toivoa yhtyvämme tähän tahtoon. Kant puhuu korkeimman käsitteestä, joka Kantille merkitsee ylintä *supremum*. Se voi merkitä myös täydellistä *consummatum* korkein on ehto, joka itse on ehdoton ja tarkoittaa tässä, että ei ole minkään muun alainen *originarium*. Jälkimmäinen on kokonaisuus joka ei ole saman lajin minkään suuremman kokonaisuuden osa *perfectissimum*.

Ajan ja avaruuden ideat Kantin mukaan eivät synny ulkoisista aistimuksista. Ne eivät ole reaalisia eivätkä objektiivisia vaan ne ovat subjektiivisia. Ne ovat Kantin mielestä kuitenkin välttämättömiä ihmistajunnan luonteen vuoksi. Ne ovat aistihavaintojen järjestämisen tapoja. Kant ajatteli, että avaruutta ja aikaa ei voi pitää yleisinä tai abstrakteina käsitteinä, vaan ne ovat hänen mukaansa aistimaailman formaalisia periaatteita, ja puhdasta havainnointia tässä mielessä.⁷⁴

Puhtaan järjen kritiikki teoksessaan Kant on pitänyt huolta, että kuhunkin lajiin kuuluvien käsitteiden johtaminen on yleisestä lähteestä. Kant on pitänyt silmällä myös tiedostuksen lajien

⁷² Ruokanen, 1987, s. 41-42.

⁷³ Ruokanen, 1987, s. 42.

⁷⁴ Kant, 1997, s. 10.

tarkkaa erottelua. Hän toteaaakin, että olleessaan selvillä näiden käsitteiden alkuperästä hän pystyi myös varmuudella määrittelemään niiden käytön. Näin menetellessään Kant toteaa hänellä olleen kallisarvoinen ja ennakoimaton etu siitä, että hän saattoi tietää suorittamansa käsitteiden luokittelun, luettelemisen ja täsmällisen täydellisyyden a priori. Kant toteaaakin, ilman tätä kaikki on metafysiikassa pelkkää rapsodiaa, jossa milloinkaan ei tiedetä, missä puuttuva mahtaisi sijaita vai olisiko tässä kaikki. ”Mainittu etu on tosin mahdollinen vain puhtaassa filosofiassa, mutta siellä se muodostaakin tämän filosofian olemuksen”.⁷⁵

Kantin ajattelussa viisaus on todellinen oivallus, heuristinen se ei ole selvästi näkyvä käsite. Siveyslaki johti Kantin käytännölliseen tehtävään, jossa yksin puhdas järki määrää korkeimman hyvän tärkeimmän ja ensimmäisen osan siveellisyyden välttämättömään täydellisyyteen ilman, että aistillisilla vaikuttimilla oli osuutta.⁷⁶

Ruokasen mukaan kysymys Jumalasta liittyy Kantin filosofiassa teoreettisen järjen alueelle, klassisten metafysiikan ongelmien pohdintaan. Kantilla on myös praktisen järjen alue, jolla hän pohtii moraaliopin kysymyksiä.⁷⁷

Kantin mukaan vähintäkään perustetta ei ole siveyslaissa siihen, että siveellisyyden ja maailmaan osana kuuluvan ja tämän vuoksi maailmasta riippuvaisen olennon ja onnellisuuden välillä vallitsisi välttämätön yhteys⁷⁸. Juuri sen vuoksi Kantin mukaan järjellisen olennon tahto ei voi olla luonnon syy. Sen sijaan mitä olennon onnellisuuteen tulee, hän ei voi tehdä sitä omin voimin yhtäpitäväksi käytännöllisten periaatteittensa kanssa. Kuitenkin korkeimman hyvän välttämättömässä etsimisessä, puhtaan järjen käytännöllisessä tehtävässä postuloidaan eli väitetään, että meidän pitää pyrkiä edistämään korkeinta hyvää, korkeimman hyvän täytyy siis olla mahdollinen. Näin ollen myöskin koko luonnon syyn olemassaolo postuloidaan, joka syy eroaa luonnosta ja sisältää puheena olevan yhteyden, nimittäin onnellisuuden ja siveellisyyden tarkan yhtäpitävyyden perusteen.⁷⁹

⁷⁵ Kant, 1997, s. 150.

⁷⁶ Kant, 1931, s. 314.

⁷⁷ Ruokanen, 1987, s. 41-42.

⁷⁸ Kant, 1931, s. 315.

⁷⁹ Kant, 1931, s. 315-316.

3. 3. 2. Kantin puhtaista järjen ja ymmärryskäsitteistä, korkeimmasta hyvästä, hyveestä, substantiaalista ja onnellisuudesta

Puhtaiden järjenkäsitteiden eli ideoiden erottaminen puhtaista ymmärryskäsitteistä eli kategoriosta alkuperältään, käytöltään ja luonteeltaan aivan erilaisina tiedostuksen lajeina on olennaisen tärkeä osa sellaisen tieteen perustamistyössä, jonka tulee sisältää näiden kaikkien aprioristen tietojen järjestelmä. Metafysiikka on Kantin mukaan mahdotonta ellei ole tietoa metafysiikan aineiden kelpoisuudesta tarkoituksiinsa ja ellei ole tietoa itse aineksista. Teoksessa *Puhtaan järjen kritiikki* Kant ensimmäisenä viittasi kategorioiden ja ideoiden eroon.⁸⁰ Hän johtaa luonnon lait tiedostamisen edellytyksistä ja mahdollisuudesta. Hänen lähtökohtana on ajattelevan tajunnan yhteys ja tajunnan lait, sekä yleiset tiedostamismuodot. Nämä ovat samalla hänelle luonnon yleisiä lakeja.⁸¹ Kant painottaa ajattelussaan voimakkaasti velvollisuutta ja hänelle velvollisuuteen kuuluu työskennellä korkeimman hyvän edistämiseksi ja aikaansaamiseksi.⁸²

Jumalan olemassaolo on Kantille oletus, jonka puhdas käytännöllinen järki määrää. Siihen ei aistillisilla vaikuttimilla ei ole osuutta. Tämän korkeimman hyvän ensimmäinen ja tärkein osa on siveellisyyden välttämätön täydellisyys ja tämä voidaan täydellisesti ratkaista vasta ikuisuudessa kuolemattomuuden oletukseen eli postulaattiin. Siveylain täytyy johtaa myös korkeimman hyvän toisen aineksen onnellisuuden mahdollisuuteen, jolla Kant tarkoittaa yksin puolueettoman järjen perusteella syyn olemassaolon edellytykseen. Tämä edellytys on, että Jumalan olemassaolo postuloidaan välttämättömästi mahdollisuuteen kuuluvana yhtä epätsekkäästi kuin aikaisemmin.

Puhtaiden järjen käsitteiden eli ideoiden erottaminen puhtaista ymmärryskäsitteistä eli kategoriosta, jotka alkuperältään, luonteeltaan ja käytöltään ovat aivan erilaisina tiedostuksen lajeina, ovat Kantin mukaan olennaisen tärkeä osa sellaisen tieteen perustamistyössä, jonka tulee sisältää näiden kaikkien aprioristen tietojen järjestelmä. Tärkeä on erottaa puhtaiden järjenkäsitteiden ero puhtaista ymmärryskäsitteistä, jotka alkuperältään ja luonteeltaan ovat aivan erilaisia tiedostuksen lajeina.⁸³ Sen lisäksi että metafysiikka on tekemisissä puhtaiden ymmärryskäsitteiden kanssa, se on tekemisissä myös aina sovellettavien luonnonkäsitteiden kanssa kokemuksen kautta.⁸⁴

⁸⁰ Kant, 1997, s. 149.

⁸¹ Kant, 1931, s. 19.

⁸² Kant, 1931, s. 317.

⁸³ Kant, 1997, s. 149.

Kaila selittää, että Schopenhauer, joka on Kantin seuraaja ja ymmärsi syvästi eräissä suhteissa elämää sekä ihmistä, tuo esiin ymmärtämystään hyvin vaikuttavasti. Hän ei kuitenkaan esitä eksaktista ajattelua kohtaan mitään ymmärtämystä, sillä hänen mukaansa siellä missä matemaatiikka alkaa, siellä ymmärtäminen loppuu.⁸⁵

Kant käsittää maailmassa olevan järjellisen olennon tilaksi onnellisuuden. Tämän olennon olemassaolossa kaikki tapahtuu tahdon ja toivomuksen mukaisesti ja hänen tarkoituksensa perustuu luonnon ja hänen tahtonsa määräävän perusteen sopusointuun. Vetoamalla määrääviin perusteluihin vapauden lakina siveyslaki käskee, että määräävien perusteluiden tulee olla täydellisesti riippumattomat luonnon sopusoinnusta ja itse luonnosta meidän haluamiskykymme vaikuttimina. Järjellinen olento, joka toimii maailmassa ei ole kuitenkaan itse luonnon syy eikä maailman syy.⁸⁶ Korkein hyvä maailmassa on Kantin mukaan mahdollinen vain jos oletetaan luonnon ylin syy ja tällä ylimmällä syyllä on siveellisen mielenlaadun mukainen syysuhde.

Intelligenssi on se järjellinen olento, joka kykenee toimimaan lakien mielikuvan mukaan ja tahto on sellaisen olennon syyperäinen vaikuttaminen laeista muodostetun käsityksen mukaan.⁸⁷ Kaiken velvollisuuden perusteena yleensä ei myöskään ymmärretä, että Jumalan olemassaolon oletaminen olisi välttämätön, sillä Jumalan olemassaolon oletaminen perustuu yksinomaan itse järjen autonomiaan.⁸⁸ Jos luonnon ylin syy, on oletettava korkeinta hyvää varten, niin se on olento, joka ymmärryksessään ja tahdossaan on luonnon syy, so. Jumala, siis luonnon alkuunpanija. Kantin mukaan näin ollen parhaan maailman, korkeimman johdetun hyvän mahdollisuuden postulaatti on samalla korkeimman alkuperäisen hyvän, Jumalan olemassaolon eli todellisuuden postulaatti.⁸⁹ Kant painottaa, että meidän velvollisuutemme on korkeimman hyvän edistäminen. Meillä siis ei ole yksin oikeus työskennellä korkeimman hyvän edistämiseksi ja aikaansaamiseksi maailmassa, vaan on myös välttämätöntä meille tarpeena velvollisuuteen liittyen. Tämä välttämättömyys edellyttää korkeimman hyvän mahdollisuutta. Joka on vain Jumalan olemassaolon ehdolla mahdollinen yhdistää erottamattomasti velvollisuuteen. Kant painottaa, että on myös siveellisesti välttämätöntä olettaa Jumalan olemassaolo.⁹⁰

⁸⁴ Kant, 1997, s. 147.

⁸⁵ Kaila, 1939, s. 30.

⁸⁶ Kant, 1931, s. 314–315.

⁸⁷ Kant, 1931, s. 316.

⁸⁸ Kant, 1931, s. 317.

⁸⁹ Kant, 1931, s. 316.

⁹⁰ Kant, 1931, s. 317.

Kantin mukaan siveyslain määrättävissä oleva tahdon välttämätön esine on korkeimman hyvän toteuttaminen maailmassa. Tässä tahdossa on oltava ylimpänä ehtona tällä korkeimmalla hyvällä se, että on olemassa mielenlaadun täydellinen yhdenmukaisuus siveyslain kanssa. Kantin mukaan kuitenkin on pyhyyttä olemassa, jos tuo täydellinen yhdenmukaisuus siveyslain kanssa vallitsee. Sillä se on täydellisyyttä, jota ei mikään aistimaailman järjellinen olento kykene saavuttamaan olemassaolonsa minään ajankohtana. Sitä täydellisyyttä vaaditaan kuitenkin käytännöllisesti välttämättömänä. Mutta sitä voidaan tavata vain äärettömässä, kohti täydellisyyttä kulkevassa edistyksessä.

On siis välttämätöntä olettaa, että puhtaan käytännöllisen järjen periaatteiden mukaan sellainen käytännöllinen edistyminen on todellinen tahtomme kohde.⁹¹ Tämä edistyminen, joka on äärettöntä, on Kantin mukaan mahdollista vain tämän saman järjellisen olennon äärettömästi kestävän persoonallisuuden sekä tämän olennon olemassaolon ja sielun kuolemattomuuden edellytyksellä. Korkein hyvä on siis Kantin mukaan mahdollinen vain sillä edellytyksellä, että sielu on kuolematon.⁹²

Salomaan mukaan Kantilla on oma sisällyksellinen arvostus, jonka mukaan se sisältää sen, että maailma, jossa oikeudenmukaisuus vallitsee ja hyve saa palkkansa on arvokkaampi kuin sellainen maailma, jossa hyve jää palkitsematta. Kantin koko uskontofilosofia ja hänen postulaattiohjelmansa rakentuu tälle objektiivisuudelle.⁹³

Tämä on meidän saavuttama korkeimman hyvä, jonka moraalilaki asettaa yrittämistemme ja velvollisuutemme kohteeksi. Kant osoittaa pelkäksi rationaalisen psykologian virhepäätelmäksi sielun substantiaalinen ja hän siirtyy tarkastelemaan rationaalista kosmologiaa seuraavissa jaksoissa. Kant selittää, että joka luulee voivansa a priori sanoa jotakin maailman ehdottomista ja viimekätisistä selityksiperusteista osoittaa sen, että järkemme ajautuu ristiriitaan itsensä kanssa, yrittäessämme sanoa maailmasta jotakin kokonaisuutena. Näin Kantin mukaan syntyy antinomioita, joita hän luettelee neljä.

1. Väittämä: Maailmalla on alku (raja) avaruudessa ja ajassa. Vastaväittämä tälle on, maailma on ääretön avaruudessa ja ajassa. 2. Väittämä on: Kaikki koostuu maailmassa yksinkertaisesta. Tähän sopii vastaväittämä: Mitään yksinkertaista ei ole, vaan kaikki on koosteista. 3. Väittämä esittää: Maailmassa on sellaisia syitä, jotka juontuvat vapaudesta. Vastaväittämä tähän selittää seuraavaa: Mitään vapautta ei ole, vaan kaikki on luontoa. 4. Väittämä sanoo: Maailman syi-

⁹¹ Kant, 1990, s. 312.

⁹² Kant, 1990, s. 312-313.

⁹³ Salomaa, 1931, s. 402.

den sarjassa on jokin välttämätön olento. Tähän vastaväittäjä on: Mitään välttämätöntä ei maailman syiden sarjassa ole, vaan tässä sarjassa on kaikki satunnaista.⁹⁴

Substanssin olemassaoloa Kant määrittää sanoen, että substanssi on jotakin sellaista, joka voi olla olemassa subjektina, mutta se ei koskaan voi olla pelkkänä predikaattina.

Kantin mukaan substantiaali on meille tuntematon. Tämä substantiaali jää jäljelle, kun kaikki aksidenssit (predikaatteina) on poistettu. Substantiaali on substanssien, itsenäisten olioiden varsinainen subjekti.

Vaikka käsityskykymme rajoittuneisuutta on paljon valitettu, selittää Kant, että inhimilliselle ymmärrykselle kuitenkin ei tule lukea puutteeksi sitä, että tämä ymmärrys ei tunne olioiden substantiaalia, eikä pysty määrittämään sitä omin päin. Vika on siinä, että ymmärrys vaatii olennaista määrättyä tietoa, ikään kuin se olisi annettu kohde, vaikka tämä tieto on pelkkä idea. Puhdas järki vaatii meitä etsimään olion jokaiselle predikaatille sille kuuluvan subjektin.

Kantin käsityksen mukaan emme voi pitää mitään niistä subjekteista lopullisena subjektina, joihin päädymme. Sillä kuinka syvälle tahansa ymmärryksemme tunkeutuisikin ja vaikka niillä tai sillä olisi koko maailmankaikkeus avoinna, itseä substantiaalia ne tai se eivät pystyisi ajattelemaan. Spesifinä luonteena ymmärryksessämme on, että se ajattelee kaikkea käsitteiden kautta diskursiivisesti. Näin ollen siis pelkästään myös predikaattien kautta, joilla koskaan ei voi olla absoluuttista subjektia. Tämän vuoksi ne reaaliset ominaisuudet ovat aksidenssejä, epäoleellisia ominaisuuksia, joiden avulla tiedostamme kappaleet.⁹⁵

Jos haluamme substanssiksi ymmärretyn sielun käsitteestä päätellä sen pysyvyyttä, tämä voi päteä kyllä mahdolliseen kokemukseen, mutta se ei päde sieluun nähden, sikäli kuin se on olio sinänsä. Kantin ajattelun mukaan vain elämän aikana voidaan sielun pysyvyydestä pitää kiinni, sillä ihmisen kuolema on myös kaiken kokemuksen loppu sielulle. Kant tosin lisää tähän ”ellei sitten todisteta päinvastaista”.

Kantin käsitys on, että sielun pysyvyys ihmisen eläessä voidaan osoittaa, mutta kuoleman jälkeen sielun pysyvyyttä ei voida osoittaa. Mikäli substanssi käsitteen katsotaan liittyvän pysyvyyden käsitteeseen, voi se liittyä siihen vain sen mukaan mikä on mahdollisen kokemuksen periaate ja se voi liittyä vain kokemuksen tarpeisiin.⁹⁶

⁹⁴ Kant, 1977, s. 16, 165.

⁹⁵ Kant, 1997, s. 156-157.

Maailmassa olevan järjellisen olennon tila Kantin mukaan on onnellisuus. Kaikki tapahtuu tämän olennon koko olemassaolossa toivomuksen ja tahdon mukaisesti. Koko hänen tarkoituksensa perustuu luonnon sopusointuun. Kantin mukaan järjellinen olento, joka toimii maailmassa, ei kuitenkaan samalla ole itse luonnon syy ja maailman syy. Ja hänen mukaansa siveyksissä ei ole pienintäkään perustetta sille, että olennon maailmaan kuulumisen, siveellisyyden ja olennon onnellisuuden välillä vallitsisi välttämätön yhteys. Tämän vuoksi olennon tahto ei voi olla luonnon syy ja mitä olennon onnellisuuteen tulee hän voi tehdä sitä käytännöllisten periaatteiden kanssa yhtäpitäväksi.⁹⁷

Kant puhuu ymmärrysarvostelmien mieltämisestä, apriorisesti määräytyiksi tietyn muodon suhteen. Silloin muoto (se) muodostaa puhtaan järjen transsendentaaliset käsitteet. Hän puhuu myös kategorioiden alkuperän löytämisestä kaikkien ymmärryksen arvostelmien neljästä loogisesta funktiosta, jotka hän on löytänyt. Sen vuoksi oli täysin luonnollista etsiä ideoiden alkuperää järkipäätelmien kolmesta funktiosta.⁹⁸

Kant lähtee ajatuksesta, että meidän pitää olla onnellisuuden arvoiset, sillä moraali ei varsinaisesti ole oppia siitä miten meidän on tehtävä itsemme onnellisiksi. Vain silloin kun uskonto liittyy moraaliin herää myöskin toivo kerran päästä osalliseksi onnellisuudesta. Tämä osallisuus onnellisuudesta saadaan kokea siinä määrin kuin olemme koettaneet olla sen arvoiset.

Kantin ajatus on, että joku on silloin arvoinen omistamaan jonkin tilan tai asian, kun se on siten sopusoinnussa korkeimman hyvän kanssa, että hän omistaa sen. Tämän perusteella voidaan Kantin mukaan käsittää, että kaikki arvollisuus riippuu siveellisestä käyttäytymisestä, sillä tämä on korkeimman hyvän käsitteessä onnellisuudesta osalliseksi tulemisen- ehto.⁹⁹

Tästä seuraa, että moraalia sinänsä ei saa käsitellä onnellisuusoppina eli opastuksena tulemisesta osalliseksi onnellisuudesta, koska se on tekemisissä yksinomaan onnellisuuden järjentehtöjen kanssa. Kun on herännyt siveellinen toivomus edistää korkeinta hyvää, joka perustuu lakiin, ”tuoda meille Jumalan valtakunta” ja on otettu askel uskuntoon sen edistämiseksi, silloin voidaan Kantin mukaan sanoa siveysoppia myöskin onnellisuusopiksi.¹⁰⁰

⁹⁶ Kant, 1997, s. 159-160.

⁹⁷ Kant, 1990, s. 315.

⁹⁸ Kant, 1997, s. 150-151.

⁹⁹ Kant, 1931, s. 322.

¹⁰⁰ Kant, 1931, s. 322.

3. 3. 3. Kantin kritisismistä

Kriittinen asenne eli kritisismi, jota Kant on selväpiirteisemmin edustanut on dogmatismille vastakkainen. Tieto on mahdollista kriittisen asenteen mukaan, jos tutkimme tarkoin tiedon edellytykset ja vastaamme kysymykseen: Miten tieto on mahdollista?¹⁰¹ Kantin ajatus on, että kokemuksesta ei voida johtaa puhtaita ymmärryskäsitteitä. Tämän Kant teki selväksi 1780-luvulla joutuessaan puolustamaan kriittistä filosofiaansa Leibniz-Wolffin koulukuntaa vastaan. Kantin näkemykset olivat Leibniz-Wolffin koulukunnan edustajien näkemysten lähellä. Kuitenkin vedenjakajana oli kysymys siitä, millä alueella ja missä määrin synteettinen tieto a priori olisi mahdollista? Kantilla apriorisen synteettisen tiedon lähteenä voi olla vain aistimellisuus.

Wolffilaiset puolustivat vanhempaa rationalistista kantaa. Tämän mukaan kykenee puhdas järki antamaan kokemuksesta riippumatonta tietoa, joka silti on sisällökästä. Näin olisi metafysiikka myös ongelmattomasti mahdollista samalla lailla kuin teoreettinen luonnontiede ja matematiikka. Näin ollen voitaisiin puhtaaseen järkeen nojautuen - ilman kokemusta - sanoa jotain pätevää sellaisesta kuin Jumalan olemassaolo, maailman äärettömyys, ihmisen vapaus ja niin edelleen. Kant kiisti jyrkästi, että tällaisella puhtaalla ajattelulla voitaisiin hankkia tietoa. Hänen mielestään puhdas ajattelu on pelkästään ymmärryksellistä toimintaa, joka koostuu puhtaista ymmärrys käsitteistä, jotka ovat vain tiedon ulkoinen muoto. Kantin mukaan todellinen tieto syntyy aistimellisuuden ja ymmärryksen yhdistyessä, joka tapahtuu siten, että puhtaat ymmärryskäsitteet liitetään ”materiaan”, joka on aistien havainnoissa annettu. Tiedolle antaa muodon tiedostussubjekti ja materian sisällön antaa aistien kokemus. Kantin mukaan todellinen tieto on mahdollinen vain muodon ja sisällön synteessin avulla.¹⁰²

3. 3. 4. Kantin siveyslain mukaisesta mielenlaadusta

Kant toteaa, että täydellisesti siveyslain mukaisen mielenlaadun arvo on ääretön, koska kaikella mahdollisella onnellisuudella kaikkivoivan ja viisaan jakajan arvostelussa ei muuta rajoitusta ole, kuin järjellisten olentojen puuttuva velvollisuuksien täyttäminen. Kristillinen siveysoppi kuvaa Kantilla Jumalan valtakunnaksi maailman, jossa järjelliset olennot koko sielustaan vihiytyvät siveyslaille. Siinä pyhä alkuunpanija, joka tekee johdetun korkeimman hyvän mahdolliseksi saattaa tavat ja luonnon sopusointuun, joka on erikseen otettuna kummallekin vieras.

¹⁰¹ Wilenius ym 1991, s.55.

¹⁰² Kant, 1997, s.12

Kantin mukaan tässä elämässä tapojen p y h y y s esitetään järjellisille olennoille ohjeena. Mutta sitä suhteellisesti vastaava hyvä, a u t u u s käsitetään saavutettavan vain ikuisuudessa. Sillä aina täytyy p y h y y d e n jokaisessa tilassa olla esikuvana heidän käyttäytymisessään ja sitä kohti kulkeminen on mahdollista ja välttämätöntä jo tässä elämässä.¹⁰³ Mutta a u t u u t t a onnellisuuden nimellä ei Kantin mukaan voida tässä maailmassa ensinkään saavuttaa ja sen tähden a u t u u s tehdään vain toivon kohteeksi. Siveellisyuden kristillinen alkuperuste ei tästä huolimatta ole kuitenkaan teologinen vaan puhtaan käytännöllisen järjen autonomia. Tämä puhtaan käytännöllisen järjen autonomia ei tee Jumalan tahdon tajuamista ja Jumalan tajuamista näiden lakien, vaan ainoastaan korkeimman hyvän saavuttamisen perusteeksi, näiden lakien seuraamisen ehdolla. Korkeimman hyvän käsitteen kautta siveyslaki johtaa tällä tavalla, joka on puhtaan käytännöllisen järjen päämäärä ja kohde.

Kantin käsitys on, että siveyslaki johtaa uskontoon, eli tajuamaan kaikki velvollisuudet jumalallisina käskyinä ei vieraan tahdon mielivaltaisina ja itsessään tilapäisinä määräyksinä eli sanktioina, vaan jokaisen itselleen määrääminä vapaan tahdon mielivaltaisina ja itsessään tilapäisinä määräyksinä ja määrääminä oleellisina lakeina.¹⁰⁴ Näitä lakeja tulee pitää korkeimman olennon käskyinä, koska vain pyhäältä ja hyvältä siveellisesti täydelliseltä ja samalla myöskin kaikkivaltialta tahdolta me saatamme toivoa korkeinta hyvää, jonka tekee velvollisuudeksemme se, että pyrkimyksemme on asettaa kohteeksi siveyslaki. Vain tämän tahdon kanssa sopuinnussa voimme saavuttaa päämäärän.

Pelkoa tai toivoa ei voi ottaa vaikuttimiksi ja sen tähden tässä kaikki pysyy yksistään velvollisuuteen perustuvana ja epäitsekäänä. Jos periaatteiksi tulee pelko tai toivo, ne tuhoavat toimintojen koko siveellisen arvon. Kant toteaa, että siveyslaki käskee häntä tekemään kaiken hänen käyttäytymisensä viimeiseksi esineeksi korkeimman mahdollisen hyvän maailmassa. Tämän hän saattaa toivoa toteuttavansa vain, kun hänen tahtonsa on sopuinnussa hyvän ja pyhän maailman luoja tahdon kanssa.

Kant on sitä mieltä, että vaikka hänen oma onnellisuutensa sisältyykin korkeimman hyvän käsitteeseen, joka on kokonaisuus, jossa ajatellaan olevan suurimman onnellisuuden liittyneenä mitä suurimpaan määrään mitä tarkimmassa suhteessa siveellistä täydellisyyttä. Niin kuitenkin ei hänen oma onnellisuutensa, vaan siveyslaki on hänelle tahdon määräämä peruste ja

¹⁰³ Kant, 1931, s. 319-320.

¹⁰⁴ Kant, 1931, s. 321.

tämä tahto on Kantin mukaan annettu meille korkeimman hyvän edistämiseksi.¹⁰⁵ Onnellisuutta siveyslaki ei kuitenkaan itsessään lupaa, sillä lain seuraamiseen tämä luonnonjärjestyksen käsitteiden mukaan ei välttämättömästi liity.

3. 3. 5. Kantin käsitys todellisuuden lopullisesta tiedosta

Martikainen selittää Kantin käsitystä todellisuuden lopullisesta tiedosta. Hänen mukaansa Kant joutui 1800 -luvun taitteessa voimakkaan kritiikin kohteeksi. Kun hän puhui siitä, että ihmisellä ei ole kykyä tavoittaa tiedollisesti todellisuuden objektiivista rakennetta. Martikaisen mukaan Kant selittää, että intellekti ei tavoita havainnon kohteena olevan olion olemusta Kant käyttää esimerkkinä havaintoa ruususta, joka tämän selityksen mukaan ei sisällä tietoa siitä, mitä itse ruusu on. Tämä tiedon uupuminen itse ruususta tulee esiin riippumatta siitä mitä tähän havaintoon liittyy ja tämä tiedon uupuminen tulee esiin myös riippumatta tilan ja ajan tuomista vaihteluista. Martikaisen mukaan ruusun ikuinen idea Kantille on se, jota kuvaa ruusun käsite ja tämä jää Kantin mukaan tiedon ulkopuolelle.

Martikainen painottaa, että lainalaisuudet ihmisen tiedoissa ovat Kantin mukaan verrattavissa silmälasien taittokykyyn. Sen minkälaisena ja minkä värisenä maailma nähdään määrää Kantin ajattelussa lasien taitto ja väri. Kantille ehdoton edellytys näkemiskyvyille ovat silmälasit eivätkä ne ole vaihdettavissa. Martikainen selittää, että tiedon kritiikki Kantilla kohdistui juuri intuitiiviseen tiedon kykyyn, joka samalla mursi klassisen tiedon käsitteen. Tämä käsite Kantilla kuuluu olennaisesti klassiseen metafysiikkaan ja on eri tieteenalojen välillä toiminut yhdistävänä siltana. Kantin mukaan olevan olemusta ei tiedetä käsitteellistämällä eikä katselemalla sitä, vaan Kantin mukaan tieteessä tavoiteltu todellisuuden pysyvä luonne avautuu vain sellaisessa teossa, joka on moraalinen. Martikaisen mukaan Kantin käsitys oli, että tällöin klassinen käsityssiitä, että ihminen tavoittaisi tiedollisesti todellisuuden pysyvän luonteen murtui. Samalla se mursi myös moraalisen objektiivisen arvoperustan.¹⁰⁶

3. 4. Eckhartin käsitys: Jumala on läsnä jokaisessa ihmisessä

Ihmisen Tie, keskustelija mystikoista teoksessa Veenkivi selittää, että teologi ja mystikko Eckhartissa on sanottu saksalaisen mystiikan kulminoituvan ja hänen kerrotaan siirtäneen painopisteen tuonpuoleisesta ihmiseen. Varton ajatus on, että hengellisten opettajien tehtävä

¹⁰⁵ Kant, 1931, s. 321- 322.

onkin tehdä taivaallisesta maanpäällistä ja Varton mukaan Echartille onkin luonteenomaista , että hän puhuu transsendentistä ja Jumalasta samoin kuin puhuvat ne, jotka eivät pyri löytämään selkeässä muodossa tämän puoleista. Veenkiven mukaan Eckhartilla oli myös mukana se lumoava ajatus, että Jumala on jo meissä, jokaisessa ihmisessä. Varton käsitys oli, että Eckhart ei kiellä Jumalan transsendenssin erityisyyttä, eikä hän kiellä myöskään Jumalan erityisyyttä. Eckhart tosin ei myöskään kiellä tai väheksy tällä puolella olevaa, vaan hän pyrkii näkemään, että kysymys on eri yhteyksissä toteutuvasta samasta asiasta.

Veenkiven mukaan Eckhartin ajattelussa on korostunut se, että Jumala on läsnä alkuperäisesti jokaisessa ihmisessä. Siihen ei vaikuta ihmisen uskonto tai muu mielipide. Kristillisessä ajattelussa on jo valmiina yleensä ajatus, että tiedetään Jumalan olevan jo meissä. Normaalissa ajattelussa ei kuitenkaan ole edellytyksiä oppia tuntemaan sitä Jumalaa, joka jo on. Varton mukaan Echartin käsitys oli, että ainoat keinomme oppia tietämään tai tuntemaan Jumalaa ovat aistit, joiden kautta voidaan pyrkiä luomaan aistinäkymien kaltaisia mielikuvia. Näiden mielikuvien avulla luodut kuvitelmat siitä, että asioiden pitäisi olla näin tai asiat voisivat olla noin oli tarkoitettu ainoastaan ulkomaailman asioiden tietämiseen. Varton mukaan Eckhartille tämä tapa ajatella tarkoittaa, että se estää meitä tietämästä, mitä meissä itsessämme on sisällä. Tämä ajattelu liittyy myös filosofiseen ajatteluamme ei ainoastaan uskonnolliseen perinteeseen.

Filosofisessa perinteessämmekin Varton mukaan lähdetään liikkeelle siitä ajatuksesta että, niin kauan kuin olemme mielikuviamme varassa emme voi päästä selville mistään sellaisesta kysymyksestä mikä on meille todellista eli itsellemme keskeisesti tärkeää. Eckhart painottaa, että tulee vapautua mielikuvien ajattelemisesta, jotta voi tuntea sen Jumalan, joka meissä on. Varto sanoo Eckhartin kehottaneen esimerkiksi siirtymään johonkin muuhun ajattelemisen tapaan, hän ei kuitenkaan esitä mitään mallia mikä se ajattelemisen tapa voisi olla.

Veenkiven mukaan Eckhart on omana aikanaan ollut hyvin erikoinen persoonallisuus. Hän ei mm. sitoutunut mihinkään uskontokuntaan, koska hänen käsityksensä oli, että ihmisessä Jumala on jo läsnä. Jumala oli hänellä sydämessään ja se riitti Eckhartille itselleen. Eckhartin silleen jättämisen ajatuksen idea tarkoittaa ajattelua, jossa Jumalan tahtoa vastaan ihminen ei saa asettaa omaa tahtoaan ja meidän tulee vain avautua eikä pyytää. Sillä Eckhartin mukaan kaikki on jo meissä.¹⁰⁷ Eckhart puhuu tämän puoleisesta sekä Jumalasta ja transsendenssista. Hänelle nämä molemmat ovat todellisia. Hän ei kiellä Jumalan transsendenssin erityisyyttä, mutta hän

¹⁰⁶ Martikainen, 1997, s. 63-64.

¹⁰⁷ Varto, Veenkivi, 1995, s. 38-44.

ei myöskään millään tavoin väheksy tai kiellä tämän puoleisuutta. Hän pyrkii näkemään nämä molemmat ikään kuin peilin kaltaisina, ikään kuin heijastuksina.¹⁰⁸

Varton mukaan Eckhart selittää ajatusta siitä, millä tavalla luomiskertomus kuvaa, sitä miten ihminen on tullut tähän maailmaan, antaa aihetta vieläkin suurempaan ylpeyteen. Ymmärrettäänä Eckhartin ajatus uskonnollisesti tai filosofisesti niin perimmältään se tarkoittaa, että kaikki mitä on, on samaa. Jakoa kahteen eri todellisuuteen ei ole olemassa. Varton mukaan, Eckhartilla ei ole toisistaan riippumatonta tuonpuoleista eikä inhimillistä ja jumalallista. Jonkinlaisen etääntymisen tai irrottautumisen tästä yhteisyyden tilasta ihminen rakentaa itse. Varto selittää irrottautumisen Eckhartille tästä yhteisyyden tilasta merkitsevän sitä, että se aiheuttaa ihmiselle onnettomuutta. Tämä onnettomuus Eckhartin mukaan syntyy siitä, että kuvittelemme olevamme erillisiä. Lisäksi kuvittelemme olevamme jotakin muuta kuin mitä kaikki muukin on. Ja edelleen me kuvittelemme olevamme jossakin muualla. Tästä kaikesta syntyy se, että luotamme omaan tahtoomme ja luulemme, voivamme vain oman tahtomme varassa saada asiat pyörimään. Varto selittää Eckhartin ajatuksen olevan, että oleminen on Jumala ja tämä tarkoittaa, että kaikki on jo niin hyvin kuin on. Eikä siinä tarvita lisäksi enää ihmisen omaa luomistyötä.

Veenkiven mukaan Eckhart ihmetteleekin, miksi on niin mahdottoman vaikea uskoa, että olemme yhtä Jumalan kanssa ilman omaa ponnistustamme. Ja että Jumalan ulkopuolelle ei jää mikään luotu, vaan kaikki luotu on jo hänessä. Mikä estää meitä uskomasta? Varto sanoo, että ainakin osittain meitä estää uskomasta se, että olemme erillisiä toisistamme ruumiillisesti. Me emme ole yhtä ja tunnemme erillisyytemme pienestä pitäen hyvin voimallisesti. Tämä erillisuus aiheuttaa sen, että meidän kaikkien kokemukset sekä positiiviset että negatiiviset ovat erilaisia.

Kaikki ymmärtävät maailman vähän eri tavoin. Ja koska ymmärretään eri tavoin puhutaan siitä eri tavoin. Varto selittää, että kärsimyksen hetkinä huomataan helposti, kuinka kukaan ei taida ymmärtää nimenomaan minua. Kun on ilon hetkiä, silloin ihmisestä saattaa vaikuttaa siltä, että joku toinenkin ihminen osaa iloita samalla tavalla samasta asiasta. Varton mukaan kärsimys ja tuska ovat vain kokemuksen kokevan ihmisen asia. Niinpä ruumiissa olemiseen liittyy paljon kärsimystä ja tuskaa ja erillisuus korostuu sitä kautta voimakkaasti. Ihmiset kiertävät kielteisiä asioita. Tähän kiertämiseen käytetään mielikuvia, ajatellaan kielteisiä asioita toisin. Pyritään saamaan jollakin toisella keinolla kiihkeästi haluttu asia. Näin ollaan jouduttu erilleen toisista.

¹⁰⁸ Varto, Veenkivi, 1995, s. 39.

Asioita ei kuitenkaan osata jättää silleen. Koska ihmisen tahto, mielikuvitus ja kuvittelukyky ovat voimakkaita, on äärimmäisen epätodennäköistä, että ihmisen olisi helppo jättää silleen. Tavallaan silleen jättämisen ongelma Varton mukaan on myös Eckhartilla. Jos ajatellaan silleen jättämistä pelkästään filosofisesti, voidaan luulla kysymyksessä olevan senkaltaisen luopumisen, jossa me vain pyrimme oivaltamaan kaiken eteen tulevan sellaisena mitä se on. Ei esimerkiksi kuvittella kaikkea aina etukäteen. Veenkiven mukaan ei kuitenkaan osata jättää silleen.

Varton mukaan normaalisti tapana on kuvitella kaikki etukäteen ja kun asiat sitten tapahtuvat jotenkin toisin, ei ymmärretä minkä kanssa jouduimme tekemisiin. Varton mukaan näin yksinkertainen ei ajatus ole Eckhartin kohdalla, sillä tähän kuuluu hänellä lähtökohta oletus, että se mitä seuraa silleen jättämisestä, on Eckhartin mukaan juuri se, mikä on Jumalan alkuperäinen tahto. Ja tämä olemisen tahto Eckhartin mukaan pääsee toteutumaan, siis se tahto pääsee toteutumaan mikä ei ole ihmistä. Kysymyksessä on Eckhartin ajattelussa suunnattomasti suurempi ja laajempi asia. Se ei ole sama asia kuin käsitys filosofisesta silleen jättämisestä. Perusidea on kyllä sama eli kysymyksessä on tahdosta luopuminen. Helposti ihminen mieltii, sitäkö tämä tarkoittaa, että elämä lyödään lossiksi eikä enää tehdä mitään. Eckhartin mukaan se ei tietenkään tarkoita sitä, sillä tähän olemisen järjestykseen silleen jättäenkin ei kuulu tietenkään toimettomuus, eikä siihen kuulu myöskään se, että ikään kuin vain oltaisiin siinä. Silleen jättämiseen kuuluu Eckhartin ajattelussa oma tiensä jokaiselle. Jokaiselle kuuluu oma historiansa, oma tapansa toimia ja oman kohtalonsa toteuttaminen. Siihen kuuluu olennaisesti myöskin kokemus yhteisyydestä.¹⁰⁹

3. 5. Matti Hyrck: Ihminen on luotu elämään Jumalan yhteydessä

Hyrck selittää Jumalan olevan ihmistä kutsuva ja ihmisen syliinsä sulkeva Jumala, josta hän käyttää nimitystä Magna Mater. Hänelle kristillisen uskon sisältö ja sen eräs ydinasioita ovat Jumalan ja ihmisen välinen suhde. Ihminen on luotu elämään Jumalan yhteydessä kristillisen antropologian perusteiden mukaan. Kristillisessä uskossa kuitenkin käsitetään, että synnin seurauksena tuon yhteyden ymmärretään jotenkin vaurioituneen. Tämän vaurioitumisen seurauksena Jumalan ja ihmisen välille on syntynyt monia erilaisia suhteissa olon muotoja.¹¹⁰

¹⁰⁹ Varto, Veenkivi, 1995, s. 45-47.

¹¹⁰ Hyrck, 1995, s. 21.

Hyrckän mukaan Jumala suhteessa voidaan toisaalta tuntea intiimiä yhteensulautumiseen johdavaa läheisyyttä ja toisaalta hylättynä oloa ja pohjatonta yksinäisyyttä, sekä sietämätöntä uhkaa oman persoonan katoamisesta ja hukkumisesta. Joitain ihmistä syliinsä sulkevan Magna Materin piirteitä sisältyy ”kirkolliskokouksen” kuvaukseen kutsuvasta Jumalasta. Nämä piirteet suodattuvat kuitenkin pääasiassa nuhteettomuuden tien mielikuvien läpi. Jumala kyllä kutsuu ihmistä intiimiin ja läheiseen yhteyteen kanssaan. Mutta ennen muuta tämä yhteys merkitsee ihmiselle astumista moraaliseen vastuuseen lähimmäisestä ja itsestä, tämä ei merkitse niinkään paljon vaipumista jumalallisen rakkauden mittaamattomiin syvyyksiin, kuin luottamusta Jumalaan oikeudenmukaisena ja rakastavana.¹¹¹

Ihmisen yhteyttä Jumalaan pitää myös Kirkolliskokous elämän kalleimpana asiana, sillä Jumala on luonut elämään ihmisen hänen yhteydessään. Tämän vuoksi saa ihmissydän rauhan vain Jumalassa.¹¹² Matti Hyrck pohtii Jumala käsitystä ja erityisesti ihmismielen tiedostamatonta aluetta. Hänen mielenkiintonsa kohteena ovat evankelisluterilaisen kirkon Kristinopin sisältämät kuvaukset Jumalan ja ihmisen erilaisista tunnesuhteista. Tämä on ennen muuta ymmärrettävä edustavaksi esimerkiksi tavasta tulkita aikakautensa kristillisen uskon sisältöä, sekä tulkita mielikuvia, jotka tuohon uskoon kätkeytyvät.

Hyrck käyttää nimeä Houkuttaja, joka on myyttinen persoona ja joka on nimetty Magna Materiksi. Tämä varhainen alkuäiti koetaan piilotajunnassa olevaksi kaksikasvoiseksi elämän antajaksi ja ottajaksi. Tämä ambivalenttinen hahmo dominoi ihmisen uskonnollista mielikuvamaailmaa. Jumala on ilmaissut tahtonsa ihmisille lain kautta. Kirkolliskokouksen mukaan laki on se väline, jonka kautta Jumala toimii. Jumalan pyhä tahto määrittellään käskemistä ja kuulevaisuutta kuvaavin ilmaisin. Jumala, joka meidät on luonut, on käskenyt meitä elämässämme noudattamaan hänen tahtoaan. Raamattuakin on luettava siten, että etsimme siitä rukoillen elävää Jumalaa ja kun hän puhuu meille sanassansa olemme kuuliaisimpia hänen äänellensä.¹¹³ Kaikenlaiset sulauttavan symbioosin muotoiset aistilliset intohimot Kirkolliskokouksen mukaan Jumalan laki kieltää. Totuutta, vanhurskautta ja puhtautta ajatuksissa, sanoissa ja teoissa vaatii meiltä Jumalan laki.¹¹⁴

¹¹¹ Hyrck, 1995, s. 256-257.

¹¹² Hyrck, 1995, s. 148.

¹¹³ Hyrck, 1995, s. 155.

¹¹⁴ Hyrck, 1995, s. 155-156.

3. 6. Wittgensteinin Jumalan ymmärtämisestä

Maailman ulkopuolella olevaa merkitystä Wittgenstein sanoo Jumalaksi vuoden 1916 muistiinpanoissaan. Usko Jumalaan on sitä, että ihminen ymmärtää kysymyksen elämän merkityksestä ja hän myös näkee elämällä olevan merkityksen. Tämä usko Jumalaan on sen näkemistä, että pelkät maailman tosiseikat eivät ratkaise elämää.

Elämä ei ole Wittgensteinille psykologista eikä fysiologista, vaan maailma, jossa hän samaistaa maailman ja elämän.¹¹⁵ Hän käyttää hätkähdyttävää spinozalaista ideaa, sanontaa :Jumala on kaikkien asioiden todellinen laita.¹¹⁶ Esitelmöidessään etiikasta Wittgenstein toteaa pohtiessaan Jumalan olemusta, että kaikki tekomme ja ilmaisumme näyttävät olevan osia suuresta allegoriasta, joka on monimuotoinen ja joka esittää Jumalan ihmisolentona, jolla on suuri valta ja jonka armon yritämme saavuttaa.¹¹⁷

3. 6. 1. Wittgensteinin ymmärtämisestä ja tajunnassa syntyvästä mielikuvasta

Harnack selittää, mitä jonkin ymmärtäminen tarkoittaa Wittgensteinille. Mitä esimerkiksi jonkun sanan ymmärtäminen tarkoittaa. Wittgensteinin mukaan sanan ymmärtäminen tarkoittaa tajunnassa syntyvää oikeaa mielikuvaa, kun ajattelemme sanaa tai kuulemme tai luemme sanan. Oikealla mielikuvalla tarkoitetaan kuvaa, jota mielikuva edustaa ja tämä kuva on sen jäljennös, jota se edustaa. Sanalla voidaan sanoa olevan viittaava merkitys. Harnackin mukaan Wittgenstein selittää, että kuullessamme sanan ”punainen” voimme luoda mielikuvan punaisesta mielessämme. Tässä yhteydessä ongelmaksi saattaa nousta kuitenkin se, että eri ihmisten luomat mielikuvat samasta asiasta ovat erilaisia heidän kuullessaan samat sanat. Tästä seuraa, että joukko ihmisiä ymmärtää sanoilla eri asioita, vaikka kaikkien sanotaan ymmärtävän sanan. Tämän lisäksi on vielä niin, että eri aikoina voi samalla henkilöllä olla erilaisia mielikuvia, kun hän kuulee saman sanan. Onko siis sanottava, että eri aikoina sama ihminen ymmärtää samalla sanalla eri asioita? Jos otetaan oletuksena, että kaikki, jotka ymmärtävät sanan neliö, voivat luoda tai luovat mielikuvan neliöstä tai piirtävät sen ja tällaisella piirroksella tai mielikuvalla on tietty koko ja muoto, mutta muotonsa ja kokonsa puolestahan neliö voi loputtomasti vaihdella. Minkä vuoksi tämä kuviteltu nelikulmio olisi oikea, sillä sehän on vain yksi äärettömän monesta mahdollisuudesta?

¹¹⁵ Wittgenstein, 1929-1938, s.179-180.

¹¹⁶ Wittgenstein, 1929-1938, s. 181.

¹¹⁷ Wittgenstein, 1929, s. 31.

Harnackin mukaan Wittgenstein toteaa: mikäli sanomme, että tämä yksi edustaa sitä, mitä meidän nelikulmiolla tulee ymmärtää, silloin olemmekin ilmaisseet sen säännöt ja vielä määritelmän sille, mitä tämä nelikulmio edustaa ja miten tämä tietty nelikulmio voi edustaa. Harnack selittää, että Wittgensteinin mukaan mielikuvaa ei voida samaistaa ymmärtämiseen. Sillä kuten millä kuvalla tahansa samoin on mielikuvallakin merkitystä vain käyttötapsansa kautta. Jotta kuva merkitsisi jotakin, edellyttää kuva sääntöjä sen käyttämiseksi. Harnackin selityksen mukaan yhteenveto, jonka Wittgenstein tekee on se, että sanan ymmärtäminen ei viittaa mihinkään tietoisuuden tapahtumaan. Sana kyllä ymmärretään, mikäli sitä osataan käyttää oikein. Harnack selittää Wittgensteinilla olevan juuri oivaltamisen pilkahdus, se elämys tai tunne, jonka tunnemme, kun yht'äkkiä meille valkenee jokin asia, eikö kysymyksessä silloin olekin henkinen akti tai tiedostamisprosessi.

Näitä oivaltamisen pilkahduksia ja tilapäisiä vaihtelevia tiedostamiselämyksiä ei voida samaistaa tajunnan tapahtumaan. Harnackin selityksen mukaan tämän vuoksi Wittgensteinin onkin arveltu ajattelevan siten, että tajuntatapahtumaa on haettava näiden oivaltamisen pilkahdusten ulkopuolelta. Se on niiden takana ja vaikuttaa niiden syynä. Mutta jos tiedostamistapahtuma on tuntematon sen vuoksi, että se on kätkeyty, silloin me emme tiedä mistä sitä on haettava ja kuinka tämä tiedostamistapahtuma voi toisaalta olla kätkeyty ja tuntematon.

Wittgenstein sanoo olevansa hullunmyllyssä ja jotta siitä päästäisi ulos, on ymmärrettävä, että ilmaisu *n y t k ä s i t ä n* ei olekaan minkään tapahtuman kuvaus, sillä sellaista tapahtumaa ei ole, vaan se on myytti, joka on syntynyt kielen loogisen kieliopin väärinymmärtämisestä. Ja ilmaisu *n y t k ä s i t ä n* on tajuttava singnaaliksi eikä kuvaukseksi. Se on singnaali siitä, että tästä lähtien pystyy jatkamaan omin päin.¹¹⁸

3. 6. 2. Wittgensteinille Jumala ei ilmesty maailmassa.

Wittgenstein puhuu etiikasta ensimmäisen kerran Tractatuksen huomautuksessa 6.42 ja tässä kommentissaan hän selittää, että etiikkaa ei voida ilmaista lausein, koska lauseet eivät voi ilmaista mitään korkeampaa. Hänen mukaansa etiikka on trassendentaalista ja estetiikka ja etiikka ovat samaa.. Wittgensteinille maailman ja elämän merkitys ovat maailman ulkopuolella, eikä Jumala ilmesty hänelle maailmassa.¹¹⁹ Wittgenstein painottaa lisäksi von Wrigtin mukaan, että ei ole olemassa mitään totuutta a priori, joka olisi saatavissa pelkästään ajattelemalla. Tähän

¹¹⁸Harnack, 1978, s. 210-211.

ryhmään kuuluvat kaikenlaiset uskonnolliset ilmaukset, jotka Wittgensteinin mukaan ovat lausumia korkeammasta ja tähän kuuluvat vielä niin metafysiikka kuin filosofiakkin.¹²⁰

VERTAILUA FILOSOFIAN TARKOITUKSESTA, MERKITYKSESTÄ YM. JA JUMALA KÄSITYKSESTÄ JA YMMÄRTÄMISESTÄ KANTIN, ECKHARTIN, HYRCKÄN, JA WITTGENSTEININ VÄLILLÄ

Kant on ollut henkilö, joka on pyrkinyt nostamaan filosofian tieteen varmalle pohjalle. Hän on painottanut ajattelussaan ihmisen järkeä. Järjen avulla Kantin mukaan ihminen kykenee irrottautumaan kokemuseräisestä ajattelusta. Hänen ajatuksensa on, että maailman asiat ovat ikään kuin muodostuneet korkeamman älyn kautta. Kant puhuu myös sisäisestä kokemuksesta ja selittää että tämä sisäinen kokemus vaikuttaa niin, että on tietoisuus sielun olemassaolosta. Kant jatkaa selittäen, että ihminen voi tiedostaa vain sisäisen aistin kohteena. Kant myöntää, että ihmiselle on tuntematon se olento, joka on tällaisten ilmiöiden takana. Hän selittää, että vaikka Jumalan olemassaoloa ei voidakaan todista, voidaan se teoreettisen järjen avulla kuitenkin hyväksyä periaatteena ja ideana.

Eckhartin käsitys Jumalasta on on selkeä: Jumala on läsnä jokaisessa ihmisessä. Tähän Jumalan läsnäolemiseen ei vaikuta Eckhartin mukaan ihmisen uskonto tai mielipide asiasta millään tavoin. Eckhart ei ollut paljonkaan kiinnostunut ns. tuonpuoleisesta, vaan hän oli kiinnostunut ihmisestä. Meillä on aistimm, joiden avulla voimme luoda aistinäkymien tyyppisiä mielikuvia. Emme voi päästä selville siitä mikä meille on todellista niin kauan kuin luomme mielikuvien avulla kuvitelmia siitä miten asioiden pitäisi olla. Tämä ajattelutapa estää meitä tietämästä, mitä meissä itsessämme on sisällä.

Hyrckän Jumala on ikään kuin ulkopuolella ihmisen, mutta kutsuu ihmistä syliinsä, Hyrck kutsuu Jumalaa nimellä Magna Materi. Hyrckällä ihminen on luotu elämään Jumalan yhteydessä, Jumala ei hänellä ole ihmisessä kuten Eckhartilla on. Hyrckän Jumala on toisaalta yhteensulautumisen tunteen antava, mutta toisaalta ihminen voi tuntea syvää yksinäisyyttä, hyljättynä oloa, sietämätöntä uhkaa siitä, että ihmisen oma persoona hukkuu ja katoaa. Myös ”kirkolliskokouksen” kuvaukseen kutsuvasta Jumalasta sisältyy joitain ihmistä syliinsä

¹¹⁹ Wittgenstein, 1929, s. 31.

¹²⁰ von Wright, 1970, s. 18-19.

sulkevasta Magna Materista, joka kyllä kutsuu ihmistä läheiseen ja intiimiin yhteyteen kanssaan, mutta ihmiselle tämä yhteys merkitsee moraaliseen vastuuseen astumista sekä itsestä että lähimmäisestä, eikä kovinkaan paljon vaipumista jumalallisen rakkauden mittaamattomiin syvyyksiin.

Wittgensteinin Jumala on maailman ulkopuolella oleva merkitys ja usko Jumalaan on hänelle sitä, että ihminen ymmärtää mistä on kysymys elämän merkityksessä, ymmärtäminen on Wittgensteinille myös sitä, että ihminen näkee elämällä olevan merkityksen. Tällainen usko Jumalaan on Wittgensteinille sen ymmärtämistä, että pelkät tosiseikat maailmassa eivät ratkaise elämää. Jumalan olemusta pohtiessaan Wittgenstein tulee toteamukseen, että kaikki ilmaisumme ja tekomme näyttävät olevan osia allegoriasta, monimuotoisesta kuvaannollisuudesta, jossa Jumala esitetään ihmisolennon kaltaisena ja yritämme saavuttaa armon Jumalalta, jolla on suuri valta. Wittgensteinin ajattelun mukaan ei ole olemassa mitään totuutta a priori, joka olisi saatavissa pelkästään ajattelemalla. Ymmärtämistä Wittgenstein selittää esimerkiksi jonkin sanan ymmärtämisen kautta siten, että tajunnassa syntyy oikea mielikuva, kun kuulemme sanan, ajattelemme sitä tai luemme sanan. Käytännössä on kuitenkin niin, että kommunikoidessamme eri ihmisten kanssa nousee esille sanojen merkityksen erilaisuus eri henkilöille. Tämä johtunee siitä, että eri henkilöillä on erilaisia mielikuvia samasta asiasta, tai voi olla niin, että eri aikoina voi samalla henkilöllä olla erilaisia mielikuvia, kun kuulee jonkin sanan. Wittgensteinin mukaan onkin niin, että mielikuvaa ei voida samaistaa ymmärtämiseen, yhteenvetona hän toteaa: sanan ymmärtäminen ei viittaa mihinkään tietoisuuden tapahtumaan. Sana kyllä ymmärretään, mikäli sitä osataan käyttää oikein.

3. 7. Cerintiuksen logos eli Kristus

Cerintius kehitti juutalaisessa gnostilaisuudessa Himasen mukaan selityksen, joka on monisyinen. Siinä varsinainen Logos eli Kristus erotetaan ruumiillisesta Jeesuksesta. Jeesus ei syntynyt neitsyeestä, vaan oli Marian ja Joosefin poika. Hän oli niin kuin muut miehet, mutta kaikkia muita ylempänä oikeudenmukaisuudessa, viisaudessa ja tiedossa.

Himasen mukaan Jeesuksen jälkeen, tässä todennäköisesti tarkoitetaan, että sen jälkeen, kun Jeesus oli kuollut Kristus laskeutui alas hänen päälleen kyyhkysen muodossa. Himasen mukaan Cerintius toteaa Kristuksen laskeutuneen *sen hallituksen* luota, joka on kaikkien olentojen ylä-

puolella. Tällä hallituksella on tässä yhteydessä melko varmasti Jumalan toimintaa tarkoittava merkitys ihmisten elämässä.

Kristuksen alas laskeutumisen jälkeen Kristus ilmoitti tuntemattoman Isän ja hän teki hyveen tekoja, mutta Kristus muutti lopuksi takaisin jättäen Jeesuksen, jonka vuoksi Jeesus kärsi, mutta nousi kuolleista. Mutta Kristus jäi ei-kärsiväksi, ollen luonnoltaan hengellinen.¹²¹

Ensyklopedian mukaan Iranaeus Lyonin piispa opetti puolestaan sen, että piispalliseen seurantoon liittyy totuuden armolahja, charisma veritas. Kun taas Rooman piispa sai erityisaseman sen vuoksi, että Rooman seurakunta oli länsimaiden vanhin ja apostolin perustama ja sillä oli Iranaeuksen mukaan hallussaan erityinen totuuden tae.¹²²

Himasen mukaan Logos, joka kärsii sen on oltava inhimillinen. Samalla sen on kuitenkin säilytettävä ero Jumalan hypostaasin ja etenkin Isän ja pojan välillä. Maan päälle Isä ei voi laskeutua ja Himasen mukaan tämän perustelun muunnoksilla muun monarkianismin muodot hylättiin. Sabelliolaisessa monarkianismissa Isää, Poikaa ja Pyhää Henkeä pidetään pelkinä saman olemuksen ilmenemismuotoina. Jumala toimi pojassa armon kautta, mutta ei olemuksellisesti yhdistyneenä, sanoo apollinariaaninen versio. Jeesusta pitivät eräät monarkianistit Jumalan adoptiolapsena.¹²³

3. 8. Luther Kristuksen tulemisesta ja Kristukselle annettu jotakin ajassa

Luther käsittelee Vanhan Testamentin reunaselityksissä Kristuksen tuleamista, samalla reunaselitykset käsittelevät Kristuksen valtakuntaa ja hänen työtään. Näissä selityksissä, jotka ovat lyhyitä, seurataan Lutherin mukaan Jumalan ilmoituksen jatkumista.

Ensimmäinen evankeliumi ja lupaus Kristuksesta on, että hän on voittava kuoleman, helvetin ja synnin. Kristus on myös vapahtava meidät käärmeen vallasta, tätä käärmettä Luther sanoo vielä vanhaksi, tällä käärmeeseen viittaamisella Luther tarkoittaa todennäköisesti ihmisen kavaluutta. Tämän Aadam on uskonut kaikkien jälkeläistensä kanssa ja me ihmiset olemme tulleet Aadamin lankeemuksen kautta kristityiksi ja autuaiksi.

Lutherin mukaan Kristus murtaa kuoleman valtakunnan ja perkeleen pään, hän murtaa myös synnin ja helvetin. Tämän lupauksen täyttymistä odottivat Vanhan testamentin hurskaat. Luther selitti tämän lupauksen sanomalla Jumala olkoon ylistetty. Näin auttoi uskonpuhdistaja raama-

¹²¹ Himanen, 1997, 1998, s. 130-132.

¹²² Ensyklopedia, 1978, s. 3042

¹²³ Himanan, 1997,1998, s. 130-132.

tun lukijaa näkemään sen, että Kristuksen tulemisen toivo täytti ensimmäisten ihmisten sydämet uskon kautta, vaikka täyttymisen aika ei vielä ollut.¹²⁴

Luther pohti myös miten tulisi ymmärtää oikeauskoisen vanhan kirkon horjumaton Raamatun selityspeeriaate. Miten olisi ymmärrettävä erityisesti Kristusta koskevat kohdat. Hän ymmärtää Raamatun selittävän asian siten, että Kristukselle on annettu jotakin ajassa, joka tulee käsittää niin, että se on annettu Kristukselle inhimillisen luonnon puolesta. Tätä periaatetta noudatettaessa, ei jouduta ristiriitaan Raamatun itsensä kanssa¹²⁵

3. 8. 1. Luther: totuudesta ja oikeudesta, sekä Luther puhuu paavin avaimista

Koska olemme ihmisiä me emme voi antaa Jumalalle sitä, mikä hänelle kuuluu. Tästä asiasta tietoisina me opimme silloin puhumaan totuudesta ja oikeudesta toisin kuin paavi ja maailma, vaikka kyllä hekin Lutherin mukaan puhuvat siitä sanoen antaessani jollekulle mitä hänelle kuuluu täytän oikeudenmukaisuuden. Luther on tästä heidän niin sanotusta oikeudenmukaisuudestaan toista mieltä ja sanoo, että Raamattu nimittää vanhurskaudeksi eli oikeudenmukaisuudeksi uskomista Kristukseen.¹²⁶

Kun taas Paavi Lutherin mukaan selittää sanoen: Järki sanoo, että sinun täytyy hyvittää rahalla se, että olet tehnyt syntiä ja koska maailmassa on näin, täytyy evankeliumissakin olla näin. Lutherin käsityksen mukaan asia on niin, että oikeaa parannusta on myöntää kaiken olevan minun syntiäni. Vaikka sen hyvin ymmärrät, niin järjen avulla sinä et sitä aina myönnä, koska et kuitenkaan täysin asiaa oikein ymmärrä. Luther painottaa, että Kristus käskee saarnata parannusta hänen nimessään, jotta sinä olisit puheissasi oikea ja puhdas antaessasi tuomioita. Kristuksen edessä ihmisen on erityisesti tiedettävä yksinomaan anteeksiantamuksesta tunnustettuaan syntinsä, eikä mistään muusta sovituksesta. Sillä kristillinen sovitus ei ole muuta kuin syntien anteeksiantamista. Tämä Lutherin mukaan tarkoittaa, että Kristus, hänen kärsimisensä ja ylösnousemuksensa on tehnyt tämän anteeksiantamisen mahdolliseksi ja vain Kristuksen vuoksi se on annettu sinulle, ilman omaa ansiotasi.

Luther kritisoi Rooman kirkkoa, sanomalla, että edellä mainittua anteeksiantamus asiaa Rooman kirkko ei hyväksy. Rooman kirkon sovitus on maallinen eikä se päde Lutherin mukaan

¹²⁴ Luther, 1983, s. 31.

¹²⁵ Luther, 1990, s. 149.

¹²⁶ Luther, 1966, s. 162- 164

evankeliumissa, ”sillä evankeliumin sovitus on ainoastaan syntien anteeksiantamusta”. Koulumestariimme ja vanhempamme ovat istuttaneet meihin käsityksen, että rikottuamme tulee rangaistus.¹²⁷

Kuitenkin kristillisessä yhteiskunnassa ja kristillisessä kirkossa vallitsee sama näkemys siitä, että missä on syntiä, siellä täytyy olla myös sovitus. Erityisesti tähdennetään anteeksiantamuksen perustana olevaa Kristuksen ylösnousemusta ja hänen ristinkärsimystään.¹²⁸

Lutherin mukaan meidän aikaansaannoksemme ja tekomme eivät merkitse mitään. Paitsi siinä tapauksessa, että aiomme kieltää Kristuksen. Luther painottaa, että jos kuitenkin haluat syntisi sovittaa ilman, että tarvitset syntien anteeksiantamusta, silloin sinulla on luultavasti jotakin parempaa kuin Jumala ja Kristus ja Luther jatkaa, että ilman Kristusta ja Jumalaa sinua voi sitten auttaa vain paholainen.

Luther muistuttaa: onhan Juudaskin kulkenut katumuksineen järjen mukaan. Hän on seurannut järkeä, eikä ole tarttunut Kristuksen nimessä anteeksiantoon ja parannukseen. Meidän vastustajamme eivät tahdo sietää tätä oppia, vaan ajattelevat, että toiset asiat eivät ole syntiä ja toiset asiat taas ovat. Ja he toteavat: hyvittäkäämme toisella toinen; me voimme sovittaa sen mikä on syntiä. Tällä tavalla he panevat Kristuksen ristinkärsimyksen ja ylösnousemuksen virralta. Luther painottaa, että sellaista katumusharjoitusta ja rangaistusta ei evankeliumissa saa olla. Lutherin mukaan koko maailmassa on saarnattava oikeanlaista parannusta ja sanottava mitä Kristuksen ylösnousemus hyödyttää.¹²⁹

Jeesuksella on kuitenkin kaksi luontoa samanaikaisesti. Nämä ovat jumalallinen ja inhimillinen luonto. Lutherin mukaan ne ovat Jeesuksen persoonassa yhdistyneinä siten, että molemmat ovat toistensa ominaisuuksista osallisia. Kärsimys esimerkiksi on luonnon inhimillinen ominaisuus, mutta siitä oli osallinen myös jumalallinen luonto, kuten Raamattu todistaa.

Jumalan ominaisuus on kaikkivalta, tämä valta on Kristuksen jumalallisella luonnolla. Kristuksen inhimillinen luonto on osallinen tästä, samoin kuin muistakin jumalallisista ominaisuuksista.

Lutherin usko avainten valtaan on uskoa Jumalan sanaan, hän painottaa sitä, että joka tahtoo olla kristitty pysyköön hän näissä kahdessa oikeassa Kristuksen ja hänen kirkkonsa avaimessa. Sillä avaimet eivät lakeja säädä eivätkä rahalla vapauta ihmistä hänen väärin tekemisistään.

¹²⁷ Luther, 1966, s. 162- 164

¹²⁸ Luther, 1966, s. 162- 164.

¹²⁹ Luther, 1966, s. 162- 164.

Luther selittää, että Kristus ja hänen kirkkonsa eivät ole epävarmoja uskoessaan Jumalan saanaan. Ne eivät välitä myöskään mitään maallisesta vallasta ja salaisten asioiden tietämisestä¹³⁰

Luther moittii paavin avaimia, joista kaksi ensimmäistä avainta säätävät lakeja ja vapauttavat niistä rahan voimalla ja kolmas avain pari haluaa maallista valtaa ja salaisten asioiden tietämistä, avaimet ovat myös epävarmoja siitä osuvatko ne päästäessään tai sitoessaan oikeaan vai menevätkö harhaan. Lisäksi paavi Lutherin ajattelun mukaan pitää kiinni maallisesta vallasta. Mutta Kristus ja hänen kirkkonsa eivät välitä maallisesta vallasta, ne eivät välitä myöskään salaisten asioiden tietämisestä, niin kuin paavin kolmas avainpari. Ne eivät myöskään kohdistu keksittyihin hyveisiin ja synteihin, niin kuin paavin kaksi viimeistä avainta tekevät.

Luther haluaa neuvoa ihmistä sanomalla : anna näiden kaikkien avainten olla rauhassa olipa niitä sitten kaksi, neljä, kuusi tai kahdeksan tai miten monta he tahtovatkaan niitä olevan ja anna paavin kantaa niitä vaakunassaan. Koska nämä avaimet riistävät omaltatunnoltamme kaiken neuvon, lohdutuksen ja hävittävät uskon Kristukseen.

Avaimet Lutherin mukaan kehottavat vastoin Jumalaa hankkimaan vanhurskauden omilla teoillaan ja opettavat kieltämään ja unohtamaan Kristuksen. Luther painottaa, että meidän sielumme todellakin täytyy olla ehdottoman varma siitä, mihin sen on turvattava ja mihin luotettava taistelussa iankaikkista kuolemaa ja syntiä vastaan. Tämän vuoksi avainten päätösten täytyy olla täysin varmoja Jumalan sanoja, tai avaimet eivät ole oikeita.¹³¹

3. 9. Mary Baker Eddyille Kristus ilmaisee Jumalan ikuista luonnetta ja ja on todellinen idea

Paavali sanoo: Yksi on Jumala, yksi myös välimies Jumalan ja ihmisten välillä, ihminen Kristus Jeesus. Jeesus oli inhimillinen ruumiillinen ihminen, joka ilmensi Kristusta ja todisti, että Kristus on Pyhä Henki eli Puolustaja, Jumalan jumalallinen idea, joka tuo ilmi jumalallisen Periaatteen, Rakkauden ja joka johdattaa kaikkeen totuuteen.¹³²

Baker Eddyille Kristus sana ei merkitse varsinaisesti samaa kuin Jeesus, vaikka sitä yleisesti käytetään niin. Hänelle Kristus nimi on toisaalta enemmän Jeesuksen arvonimi kuin nimi, sillä Kristus ilmaisee Jumalan ikuista, henkistä luonnetta. Tämä Kristuksen henkisyys on erittäin

¹³⁰ Luther, 1966, s. 196- 197.

¹³¹ Luther, 1966, s. 196-197.

tärkeää, sillä se merkitsee samaa kuin Messias ja samalla se viittaa siihen henkisyyteen, jota elämä näyttää toteen, havainnollistaa ja opettaa. Tämän elämän ruumiillistuma oli Kristus Jeesus. Baker Eddy painottaa, että mestarimme nimi oli oikeastaan kreikaksi Jeesus, joka on Kristus, mutta Kristus Jeesus määrittelee paremmin Jumalankaltaisen.¹³³

Jeesus oli neitsyen poika, jonka tehtävänä oli puhua Jumalan sanaa ja ilmestyä sellaisessa inhimillisyyden muodossa kuolevaisille, että nämä saattoivat sen havaita ja ymmärtää. Kristus havainnollistaa henkistä yhteisymmärrystä eli yhdenmukaisuutta Jumalan ja ihmisen välillä. Jeesus on ihmisen nimi, joka on melko monilla muillakin heprealaisilla miehillä ja pojilla.¹³⁴

Baker Eddyille Jeesuksen tuleminen merkitsi aikakauden ensimmäisen vuosisadan alkua.. Henkinen idea on ikuisesti Jumalan, Isän, helmassa, josta se valaisee maan ja taivaan, ei niin, että Isä on suurempi kuin Henki, joka on Jumala, vaan suurempi kuin lihallinen Jeesus, äärettömän paljon suurempi, jonka maallinen elämänura oli lyhyt.¹³⁵

Baker Eddyn mukaan niin sanotut persoonalliset aistit eivät voineet havaita näkymätöntä Kristusta, mutta Jeesus nähtiin kyllä ruumiillisena olemuksena. Hän oli kaksoispersoonallisuus, johon kuului henkinen ja aineellinen, näkymätön ja näkyvä kuului myös ikuinen Kristus ja ruumiillinen lihassa ilmitullut Jeesus. Tämä kaksoispersoonallisuus jatkui aina Mestarin taivaaseen astumiseen saakka, jolloin aineellinen, inhimillinen Jeesus katosi.

Mutta Baker Eddyn ajattelussa Kristus eli henkinen itseys on jatkuvasti olemassa. Kristus ottaa maailman synnit pois, kuten Hän on aina tehnyt. Kristus sanoo minä olen ensimmäinen ja viimeinen, minä elän ja katso minä elän aina iankaikkisesti.¹³⁶ Pyrkiessämme paremmin ymmärtämään ja syvällisemmin näyttämään toteen Kristusta emme luovu mistään todella pysyvistä tai hyvästä, vaikka maailman mielipide yrittää meidät saada uskomaan niin. Vaikka tämän maailman pelot ja huolet yrittävät ehkäistä edistymistämme ymmärtämisessä, voimme sanoa kanssavaeltajamme Paavalin tapaan: ”Kaikki minä voin hänessä, joka minua vahvistaa”.¹³⁷

Baker Eddyille Kristus on todellinen idea, joka puhuu inhimilliselle tietoisuudelle ja julistaa hyvää, jumalallista sanomaa ihmisille Jumalalta. Kristus on myös henkinen, ruumiiton, Jumalan kuva ja kaltaisuus, joka karkottaa aistien harhat. Baker Eddyn ajattelussa Kristus on Tie,

¹³² Baker Eddy, 1987, s. 332.

¹³³ BakerEddy, 1987, s. 333.

¹³⁴ Baker Eddy, 1987, s. 332- 333.

¹³⁵ Baker Eddy, 1987, s. 333- 334.

¹³⁶ BakerEddy, 1987, s. 334.

¹³⁷ Appling, 1986, s. 22.

Totuus ja Elämä, joka ajaa ulos kaikkien pahan, parantaa sairait, hävittää synnin sairauden ja kuoleman.¹³⁸

Kristuksella ei ole päivien alkua eikä elämän loppua. Sillä Kristus tulee henkisenä ideana – Jumalan kuvastumana ja tuo jossain määrin armoa ja voimaa kaikille niille, jotka ovat olleet valmiit ottamaan vastaan Kristuksen Totuuden. Kristus eli Jumalan kuva on Baker Eddyn ajattelussa on idea, joka on aina oleva erottamaton Jumalasta, jumalallisesta Periaatteestaan. Jeesus viittasi henkisen minuutensa ykseyteen sanoessaan: minä olen ollut ennen Aabrahamin syntymää. Isä ja minä olemme yhtä, mutta Isä on minua suurempi. Edellä olevilla lausumillaan ei Jeesus tarkoittanut, että ihminen Jeesus on tai oli ikuinen, vaan Kristus idea oli ja on ikuinen. Ruumiillinen Jeesus ei ollut Baker Eddyn mukaan yhtä Isän kanssa, vaan Kristus oli.¹³⁹

3. 10. Jungin Kristus käsityksestä, Jumalasta ja uskonnollisen uskon asioista

Jung paneutuu uskonnollisen uskon kunnioitusta ansaitseviin asioihin. Ja jokainen joka ottaa uskon puheeksi on aina vaarassa repeytyä kappaleiksi, niiden kahden ajattelun välillä, jotka kiistelevät juuri näistä asioista. Tämä kiista näyttää perustuvan siihen eriskummalliseen oletukseen, että jokin on ”totta” vain siinä tapauksessa, että se on osoittautunut tai osoittautuu fyysiseksi tosiseikaksi. Niinpä esimerkiksi se, että Kristus syntyi neitseestä ei ole tosi kaikille ihmisille, vaan jotkut ihmiset kiistävät sen. Heistä neitseellinen syntyminen on fyysisesti mahdotonta, kun taas toisille ihmiselle Kristuksen syntyminen neitseestä on fyysistä totta. Tämä on ratkaisematon ristiriita, jonka jokainen voi nähdä.

Jungin mukaan olisikin ehkä parasta tämän ongelman vuoksi luopua tuon tyyppisistä hedelmättömistä väittelyistä, sillä molemmat osapuolet saattavat olla sekä oikeassa että väärässä. Kumpikin osapuoli saattaisi päästä yhteisymmärrykseen, kunhan olisi vain tahtoa luopua yhdestä pikku sanasta; ”fyysinen”. Sillä eihän ainoa totuuden kriteeri kuitenkaan ole fyysinen. Koska on olemassa myös sielullisia totuuksia, joita ei voida selittää, kiistää eikä todistaa fyysiseltä kannalta. Ne koskevat sellaisia asioita ja seikkoja, joita ei fyysisesti voida todeta.

Mikäli näin ei olisi ne kuuluisivatkin eittämättä luonnontieteiden piiriin, josta ne karsittaisiin heti pois, koska ne eivät ole empiirisesti koeteltavissa ja todennettavissa. Fyysisen alueelle sijoitettuna niissä asioissa ei olisi mitään mieltä. Ne olisivat fyysisen alueella pelkästään ns.

¹³⁸ Baker Eddy, 1987, s. 332.

ihmeitä, jotka sinänsä jo herättävät epäilyä. Kuitenkaan ne eivät voi todistaa hengen todellisuutta eli sitä, mitä mieltä niissä on. Sillä se missä on merkitystä ja mieltä todistuksittakin aina puhuu puolestaan. Mikä on Kristuksen henki ja mitä mieltä on Kristuksessa – tajuamme sen todelliseksi ja voimme sen omaksua ilman ihmeitäkin. Jungin mukaan ihmeet ainoastaan vetoavat niiden ymmärrykseen, jotka eivät pysty käsittämään merkitystä. Jung ei halua tällöin kieltää sitä, että elävään hengen läsnäoloon voi toisinaan liittyä ihmeellisiäkin fyysisiä tapahtumia vaan haluaa painottaa, että nämä tapahtumat eivät voi korvata eivätkä toteuttaa olennaista tietoa, joka tulee yksinomaan hengestä.

Jung pitää tosiasiana, että uskonnolliset lausumat ovat usein jopa ristiriidassa fyysiseltä kannalta todistettuihin ilmiöihin nähden. Tämä todistaa, että joutuessaan fyysisiin havaintoihin perustuvan menettelytavan eteen henki on itsenäinen ja sielun kokemukset ovat tietyssä määrin riippumattomia fyysisen maailman tapahtumista. Jungin mukaan uskonnolliset lausumat ovat sielun tunnustuksia ja tähän vaikuttaa sielun oma autonomia. Sielun tunnustukset pohjautuvat perimmältään tiedostamattomiin eli transsendentteihin tapahtumakulkuihin ja fyysisen havainnon tietä näihin ei voi päästä käsiksi, mutta ne osoittavat olemassaolonsa vastaavien sielun tunnustusten kautta. Nämä ilmaisut välittää ihmisen tajunta, toisin sanoen ihmisen tajunta saattaa ne havainnollisiin ja havaittaviin muotoihin, jotka joutuvat puolestaan alttiiksi sisäisen ja ulkoisen luonnon taholta tuleville vaikutuksille. Tästä johtuu, se että uskonnon sisällöstä puhuessamme liikkumme kuvien maailmassa.¹⁴⁰ Jungin ajattelun mukaan on olemassa kuvien maailma, tässä kuvien maailmassa viitataan sellaiseen mitä sanoin ei voi lausua. Me emme kuitenkaan varmuudella tiedä kuinka epäselviä tai selviä nämä kuvat, käsitteet tai vertaukset ovat suhteessa vastaavaan transsendenttiin kohteeseen.

Sanoessamme sanan Jumala ilmaisemme vain sanallisen käsitteen tai kuvan. Näissä käsitteissä on aikojen kuluessa tapahtunut monia muutoksia. Me emme pystykään sanomaan edes uskon varmuudella onko näissä muutoksissa kysymys vain käsitteistä ja kuvista vai onko kysymys juuri siitä, mikä on lausumattomissa. Jungin mukaan me voimme kuvitella Jumalan ikuisesti virtaavaksi elämäntäyteiseksi voimaksi, joka muuttuu hahmosta toiseen koko ajan. Voimme kuvitella Jumalan myös olennoksi, joka pysyy ikuisesti paikoillaan eikä muutu muuksi.

Jung selittää, että se ainakin on ymmärryksemme mukaan varmaa, että Jumala käyttää itsestään kuvia, antaa mielikuvia itsestään, jotka muuttuvat ihmisen fantasiassa, paikasta ja ajasta riippu-

¹³⁹ Baker Eddy, 1987, s. 332-333.

¹⁴⁰ Jung, 1974, s. 7-8.

en ja vuosituhannesta toiseen.¹⁴¹ Jumala kuva käsityksessä kysymys ei ole pelkistä kuvista, vaan, kuvat Jumalasta ovat numeenisia –jumalallista alkuperää olevia poikkeuksellisen vahvasti. Vaikutusvoima (mana) näillä kuvilla on suorastaan valtava, sillä meistä tuntuu etteivät ne ainoastaan viittaa kaikkein todellisempaan ja täydellisempään *ensreliassimum*, vaan olemme varmoja siitä, että ne myös ilmaisevat kaikkein todellisempaa ja täydellisempää, sekä näyttävät sen toteen. Juuri tästä johtuu, että kuvista keskusteleminen käy tavattoman vaikeaksi miltei mahdottomaksi ja Jumalan todellisuutta ei Jungin mukaan voi tuoda ilmi muulla tavoin kuin kuvia käyttämällä. Nämä kuvat ovat enimmäkseen syntyneet spontaanisti ja siten ovat perinteen pyhittämiä.

Jungin ajattelussa näiden kuvien sielullista vaikutusta tai luontoa ihmisen naiivi järki ei ole koskaan kyennyt erottamaan niiden tuntemattomasta metafysisestä perustasta. Vaikutusvoimainen järki asettaa ilman muuta tämän kuvan yhtälöön, jossa samanarvoinen transsendentti vastaa sitä mihin se viittaa.

On pidettävä mielessä, että kuva ja lausuma ovat psyykkisiä tapahtumia: Ne ovat eri asia kuin niiden transsendentti kohde, eivätkä ne voi todistaa todeksi kohdetta, vaan pelkästään viittaavat siihen.¹⁴²

Näissä kuvissa on jotakin sellaista, mikä on tietoisuuden tuolle puolen ankkuroitu. Tästä syystä uskonnon lausumat eivät kaoottisesti ja rajattomasti muutukaan ja uskonnon lausumista näkyy, että muutamat harvat perusmallit arkkityypit ovat pohjimmaisina. Sinänsä näistä kuvista emme voi Jungin mukaan tietää mitään, kuten emme voi tietää sen paremmin materiaalista kuin psyykestäkään. Voimme vain laatia malleja, tietäen, että laatimamme mallit ovat riittämättömiä. Tämän seikan uskonnon lausumat vahvistavat yhä uudelleen.¹⁴³

VERTAILUA CERINTIUKSEN LOGOS ELI KRISTUS JA MARTTI LUTHERIN LOGOS MARY BAKER-EDDYN KRISTUKSESTA, JUNGIN KRISTUS KÄSITYKSESTÄ

Cerintius kehitti monisyisen selityksen Kristuksesta eli Logogsesta juutalaisessa gnostilaisuudessa, tässä selityksessä Kristus eli Logos erotetaan ruumiillisesta Jeesuksesta. Cerintiuksen

¹⁴¹ C. G. Jung, 1974, s. 7-9.

¹⁴² C.G. Jung, 1974, s. 11-12.

¹⁴³ C.G. Jung, 1974, s. 9.

mukaan Jeesus ei syntynyt neitsyeestä, vaan oli Marian ja Joosefin poika. Jeesus oli kuitenkin Cerintiuksen mukaan kaikkia muita ylempänä, viisaudessa tiedossa ja oikeudenmukaisuudessa. Cerintiuksen käsityksen mukaan Jeesuksen kuoleman jälkeen Kristus laskeutui hänen päälle kyyhkysen hahmossa. Cerintius selittää Kristuksen laskeutuneen *sen hallituksen* luota, joka on jokaisen olennon yläpuolella.

Lutherin mukaan Vanhan Testamentin reunaselityksissä on lupaus Kristuksen tulemisesta. Ensimmäinen evankeliumi puhuu Kristuksen tulemisen lisäksi vielä siitä, kuinka Kristus on voitava kuoleman, synnin ja helvetin. Luther joutui pohtimaan miten tulisi ymmärtää vanhan kirkon Raamatun selityspeeriaate. Luther ymmärtää Raamatun selittävän tämän ongelman siten, että Kristukselle on annettu ajassa jotakin, tämä ajassa antaminen tulee käsittää niin että, se on annettu Kristukselle inhimillistä elämää varten. Näin ymmärrettynä ei jouduta ristiriitaan Raamatun kanssa. Kristuksen edessä ihmisen on tiedettävä vain anteeksiantamuksesta tunnustettuaan syntinsä.

Kun Paavi selittää, että sinun täytyy hyvittää rahalla se, että olet tehnyt syntiä kritisoi Luther tällaista ajattelua voimakkaasti. Hän painottaa, että Kristus käskää hänen nimissään saarnata Parannusta, sillä kristillinen sovitus on syntien anteeksiantamista, ei mitään muuta. Lutherin usko avainten valtaan on uskoa Jumalan sanaan, juuri tämä usko *Jumalan sanaan* on Lutherille oikeat avaimet.

Mary Baker Eddyille Kristus nimi on hänelle enemmän Jeesuksen arvonimi kuin nimi, sillä hänelle Kristus ilmaisee Jumalan ikuista henkistä luonnetta.. Kristuksen henkisyys on Baker Eddyille erittäin tärkeää, sillä se viittaa hänellä henkisyyteen ja on sama kuin Messias. Kristus on hänelle myös henkinen, ruumiiton, Jumalan kuva ja kaltaisuus, Kristus on myös Tie, Totuus ja Elämä.

Jungin mukaan jokainen, joka ottaa uskon puheeksi on vaarassa tulla revityksi kappaleiksi, kahden ajattelun välillä, jotka väittelevät näistä asioista. Koska riita johtuu pääasiassa siitä oletuksesta, että jokin on *totta* vain siinä tapauksessa, että se osoittautuu tai on osoittautunut *fyysiseksi tosiseikaksi*. Kristuksen syntyminen neitseestä ei ole tosiasia kaikille ihmisille, hyvin monet ihmiset kiistävät sen. Näin ajattelevien ihmisten mukaan neitseellinen syntyminen on mahdoton asia, kun taas toisille ihmisille se on fyysisesti totta. Tämän loputtomasti ratkaisemattoman asian voi jokainen nähdä. Yhteisymmärrykseen olisi mahdollista päästä, kunhan olisi tahtoa luopua sanasta *fyysinen*. Jungin ajattelussa ainoa totuuden kriteeri ei ole fyysinen. Olemassa on myös sielullisia totuuksia, joita ei voida mitenkään selittää, todistaa tai kiistää fyysiseltä kannalta. Jung haluaa painottaa, että ihmeet vetoavat sellaisten ihmisten ymmärryk-

seen, jotka eivät pysty käsittämään merkitystä. Olennainen tieto Jungin ajattelun mukaan tulee yksinomaan hengestä. Uskonnolliset lausumat Jungilla ovat sielun tunnustuksia ja sielussa oleva autonomia vaikuttaa tähän. Jungi kuvaa Jumalaa elämäntäyteiseksi ikuisesti virtaavaksi voimaksi, joka koko ajan muuttaa hahmosta toiseen, voimmemyös kuvitella Jumalan ikuisesti paikoillaan pysyväksi ja muuttumattomaksi olenoksi. Jung puhuu myös Jumalasta sellaisena olentona, joka antaa mielikuvia itsestään, nämä mielikuvat muuttuvat paikasta ja ajasta riippuen, jopa vuosituhannesta toiseen. Näillä kuvilla on valtava vaikutusvoima, sillä ne viittaavat kaikin täydellisempään ja todellisempaan. On muistettava, että lausuma ja kuva ovat psyykkisiä tapahtumia. Näissä kuvissa Jung käsittää olevan olemassa jotakin sellaista, mikä on ikään kuin ankkuroitu tuolle puolen.

3. 11. Epiktetoksen Jumala käsityksestä ja ihmiskäsityksestä

Jo niin varhain kuin (n.50-138) roomalaisstoalainen Epiktetos ajatteli, että jos ihminen voisi omaksua käsityksen, että olemme kaikki nimenomaan syntyisin Jumalasta ja Jumala on sekä ihmisten että jumaluuksien isä, ihmisellä ei luulisi olevan silloin itsestään arvottomia ja matalia ajatuksia.

Epiktetoksen mukaan ihminen käy kuitenkin sietämättömän pöyhkeäksi jos keisari adoptoi hänet. Hän kyseleekin ihmetellen etkö sinä ylpeile sitten siitä, että tiedät olevasi Jumalan poika. Hän vastaa itse, että ei siitä me emme osaa ylpeillä. Olemme saaneet syntymässä kaksi yhteen liittyntä elementtiä, ruumiin, joka on yhteinen meille ja eläimille ja järjen ja ajattelukyvyyn , joka on yhteinen meille ja Jumalille.¹⁴⁴

Muut elolliset olennot ovat kyllä Jumalan luomia, mutta ne eivät ole Epiktetoksen mukaan ensiarvoisia, eivätkä jumaluuden osia. Ihmisestä voidaan todeta, että se on ensiarvoinen kapale jumaluutta, eli osa Jumalaa. Epiktetos muistuttaa: kannat itsessäsi Jumalaa etkä huomaa, kuinka tahraat Jumalaa likaisilla teoillasi ja epäpuhtailla ajatuksillasi. Sinä et uskaltaisi tehdä mitään tällaista edes Jumalankuvan edessä. Mutta vaikka itse Jumala on sinun sisälläsi ihminen, kuulee ja näkee kaiken, niin mitä sinä teetkään. Eikö sinun pitäisi hävetä tekojasi ja ajatuk-siasi, sillä sinä et tajua edes omaa olemustasi, ”sinä Jumalan vihan alainen”.¹⁴⁵

¹⁴⁴ Epiktetos, 1978, s. 52.

¹⁴⁵ Epiktetos, 1978. s. 54.

Epiktetos osoittaa Jumalaan uskomistansa selittämällä: älä vaadi, että kaikkien asioiden täytyisi sujua niin kuin sinä haluat, tahdo paremminkin sitä, että kaikki käy niin kuin käy, niin saat rauhan mieleesi. Selityksenä edelliseen hän selittää: ne asiat mitkä usein tekevät meille mahdottomaksi haluta sitä, mikä tapahtuu, ovat intohimomme, tunteemme ja tarpeemme. Tämän vuoksi meidän on hänen mukaansa opittava hillitsemään tunteitamme ja tarpeitamme, sillä silloin olemme vapaita, jos olemme riippumattomia henkilöistä ja esineistä. Tämän lisäksi vapautta Epiktetokselle on myös se, kun intohimomme, tunteemme ja tarpeemme eivät saa meitä välttämään kipua. Samoin vapautta ja vapautumista on hänelle on se, että emme tavoittele nautinnontunteita. Kaiken kaikkiaan olemme hänen mukaansa vapaita vain jos olemme riippumattomia. Ja vain ollessamme vapaita voimme haluta sitä, mikä tapahtuu, vaikutuksessamme riippumatta.¹⁴⁶

Epiktetoksen mukaan vaikeudet paljastavat miehen. Kun siis joudut vaikeaan tilanteeseen muista, että Jumala on kuin valmentaja, joka on asettanut sinut vastakkain raakalaismaisen ja nuoren painijan kanssa. Kun joku kysyy mitä varten vaikeudet ovat, voit antaa vastaukseksi yksinkertaisesti, vaikeudet ovat, jotta minusta tulisi voittaja.

Epiktetos pyrkii selittämään vaikeuksien hyvää puolta toteamalla: olet mielestäni saanut osaksesi paremman vaikeuden kuin kukaan muu, jos vain osaat käyttää sitä hyödyksesi samalla tavoin kuin painija käyttää nuorta kumppaniaan.¹⁴⁷

Jos on totta mitä filosofit sanovat ihmisten ja Jumalan sukulaisuudesta jää, ihmiselle ainoaksi mahdollisuudeksi tehdä Sokrateen neuvon mukaan. Tämä neuvo kuuluu: kun meiltä kysytään kotiseutuamme, meidän tulee Sokrateen neuvon mukaan sanoa olevamme kotoisin maailmankaikkeudesta, ei koskaan miltään paikkakunnalta esimerkiksi Ateenasta. Sillä jos nimeät paikan – miksi et silloin mainitsisi vain sitä soppea mihin syntyessään ruumispariasi putkahti.

Mikäli joku käsittää maailmankaikkeuden hallinnon ja tämä joku on ihminen ja on tullut tietämään, että maailmankaikkeus on tärkein kokonaisuus, silloin tämä ihminen ymmärtää, että tärkeimmän kokonaisuuden muodostavat Jumala ja ihmiset. Silloin tämä ihminen käsittää, että Jumalasta ovat ne siemenet lähtöisin, joista ovat syntyneet itsekukin. Jumalasta on syntynyt kaikki muukin mikä maan päällä kasvaa ja syntyy ja järjelliset olennot ovat liittyneet järjen kautta Jumalaan ja ovat siten yhteydessä luonnostaan Jumalaan. Miksi ihminen ei silloin sanoisi

¹⁴⁶Hartnack, 1978, s. 44.

¹⁴⁷Epiktetos, 1978, s. 102.

itseään maailmankaikkeuden kansalaiseksi? Miksi hän ei myös sanoisi itseään Jumalan pojaksi?¹⁴⁸

Epiktetoksen mukaan olemme jumalien sukua ja meitä pitää kahleissa ruumiimme ja kaikki se mitä ruumis omistaa. Mitä me sen vuoksi tarvitsemme tullaksemme toimeen elämässä. Jos teidän opettajanne on todellinen opettaja ja kasvattaja. Epiktetoksen mukaan te tulette hänen luokseen ja sanotte: me emme jaksakaan enää olla kahlittuina ruumiiseemme, emmekä kestä enää sitä, että meidän pitää juottaa, syöttää, pestä ja lepuuttaa ruumistamme. Ja kaiken tämän vuoksi voimme joutua tekemisiin minkälaisen väen kanssa tahansa. Epikteos pohtiikin, eikö silloin olekin yhdentekevää ruumis ja kaikki siihen liittyvä. Eikö tunnukin, että kuolema ei ole paha asia?

Epiktetos pyytää Jumalalta: salli viimeinkin meidän vapautua näistä raskaista, ahdistavista kahleista ja salli meidän palata takaisin sinne mistä olemme tulleet. Täällä ovat varkaat ja rosvot, tyrannit ja tuomioistuimet, jotka luulevat, että heillä on valta siihen mitä ruumiimme omistaa. Näihin ajatuksiin vastauksena Epiktetos pohtii itse, hyvät ystävät, odottakaa Jumalaa. Jumalan antaessa merkin, hän vapauttaa teidät palveluksesta, silloin saatte palata Jumalan luokse. Toistaiseksi teidän on kuitenkin kestävä sillä paikalla jolle hän on teidät määrännyt. Tämä lyhyt oleskeluaika on helppo niille, jotka katsovat sitä tältä kanalta. Voiko mikään tyranni, mikään varas tai mikään tuomioistuin olla pelottava sellaiselle, joka ei välitä ruumiistaan ja siitä mitä se omistaa? Epiktetos kehottaa: pysykää täällä älkääkä harkitsemattomasti lähtekö pois.¹⁴⁹

3. 12. Lutherin rauhan ajatuksesta, ihmisestä ja Jumala on oikeamielinen

Suomen ekumeenisen neuvoston rauhanteologisessa julkilausumassa, jonka alaotsake on Rauhan raamatullis- teologiset perusteet, todetaan, että Rauhan ajatus Vanhassa Testamentissa on yhdensuuntainen luomisuskon kanssa. Ihmiset on luotu veljeyteen ja yhteyteen. Kaikkien kansojen sanotaan haarautuvan Nooan pojista, tämä kuvaa mm. ihmiskunnan ykseyttä.¹⁵⁰ Lutherin ajatus on, että Jumalan edessä ihminen voi kerskata vain sillä, että ihminen itse ei ole

¹⁴⁸Epiktetos, 1978, s. 56.

¹⁴⁹Epiktetos, 1978, s. 57-58.

¹⁵⁰ Vanha Testamentti, 1967, 1.Moos.10: 32.

yhtään mitään ja Jumala on ihmisen luoja. Jumala voi murskata hänet minä hetkenä tahansa. Uskontunnustuksessa selitys on, että Jumala on luonut kaiken tyhjästä.

Sielun kukkatarha on tässä, jossa sielu voi Jumalan töiden keskellä käyskennellä. Meitä kehoitetaan kiittämään Jumalaa siitä, että hyvyydessään hän tyhjästä meitä ylläpitää päivästä päivään ja on tyhjästä meidät luonut Näin taidokkaan luomuksen, jolla on sielu, ruumis, järki, viisi aistia jne. Jumala on asettanut meidät maan eläinten, kalojen, lintujen ynnä muiden herraksi. Meitä kehoitetaan myös pyytämään oikeaa ja varmaa uskoa, jotta pidämme tästä lähin Luojanamme rakasta Jumalaa. Luomisesta puhuessaan Luther selittää vielä, että ihmisen sydämeen säteilee suuri valo ja tämä valo säteilee mikäli ihminen itse sitä haluaa. Eikä kaikki kielet yhdessäkään riitä ilmaisemaan sitä, asiaa mistä sinä ihminen tulet, mikä sinä olet ja mistä taivas ja maa ovat lähtöisin. Lutherille ihminen on yksinkertaisesti Jumalan luoma olento ja hänen aikaansaannoksensa.

Kuuliaisuus Jumalalle merkitsee Lutherille sitä, että sinä et ole itsessäsi etkä itsestäsi yhtään mitään, et kykene mihinkään, et osaa mitään, et tiedä mitään. Luther kysyykin : Mitä sinä ihminen olet ollut tuhat vuotta sitten? Et mitään, niin kuin ei sekään ole mitään, jota ei koskaan luoda. Se kaikki mitä sinä osaat on Jumalan luomaa, niin kuin sekin mitä sinä tiedät ja mihin sinä kykenet.¹⁵¹ Lutherilaisen käsityksen mukaan ihminen on Jumalan näkyvistä luoduista korkein. Jumala valmisti ihmisen ruumiin erityisellä tavalla. Lutherin ajattelussa Jumala antoi ihmiselle sielun, jossa on järki, jotta hän voisi hallita koko maata ja ennen kaikkea Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen. Jumalan kuva ihmisessä oli Lutherille sitä, että ihminen tunsu Jumalan rakkaaksi Isäkseen ja ihminen eli Jumalan yhteydessä onnellisena eli autuaana ilman syntiä ja tällöin ihminen oli Lutherin ajattelun mukaan täysin pyhä ja vanhurskas eli synnitön.¹⁵²

Luther oli varma, että ihminen on Jumalan luoma olento ja Jumalan aikaansaannos. Tämä tarkoittaa Lutherilla sitä, että ihminen ei ole itsestään yhtään mitään. Lutherille on tyypillistä, että hän painottaa ihmisen mitättömyyttä mm sanomalla: sinä ihminen et kykene mihinkään, et tiedä mitään, etkä osaa mitään. Ja hän jatkaa vielä selittämällä, että niin kuin sekään ei ole yhtään mitään mitä ei koskaan luoda. Yht'äkkiä tämä kaikki ihmisen mitättömyys tuntuu melko masentavalta. Mutta näin on Lutherin mukaan, sillä kaikki se mitä ihminen osaa ja tietää ja mitä ihminen on ja mihin hän kykenee, kaikki se on Jumalan luomaa. Voit Jumalan edessä kerskata ainoastaan sillä, että hän on sinun Luojaasi ja että et itse ole yhtään mitään, sillä Luoja voi sinut murskata minä hetkenä tahansa. Luther toteaa, tällaisesta valosta ei järki tiedä mi-

¹⁵¹ Luther, 1963, s. 226-227.

tään, tällä valolla Luther tarkoittaa Jumalan tahdon valtaa ihmisen elämässä. Luther haluaa erityisesti painottaa, sitä ajatusta, että Jumalan sanotaan luoneen kaiken tyhjästä. Tässäkin kohdassa Luther kehottaa ihmistä turvautumaan vain jumalaan ja olemaan kiitollinen Jumalaa kohtaan siitä, että Hän on meidät hyvydessään tyhjästä luonut ja tyhjästä yllä pitää meitä päivästä päivään.¹⁵³ Lutherin ajattelussa sanoilla ”kaikkivaltias Luoja” tunnustamme, että Isä Jumala on luonut kaiken tyhjästä, samalla uskomme Jumalan kyenneen luomaan maailman siinä ajassa ja sillä tavoin kuin Raamatussa meille kerrotaan.

Luterilaisille on tärkeää ensimmäinen uskonkappale, jossa tunnustetaan usko Isään Jumalaan, kaikkivaltiaaseen taivaan ja maan Luojaan. Lutherin selitysosassa tulee ymmärretyksi usko siihen, että Jumala on kaiken luoja ja on kaiken luonut. Asiaa voidaan ajatella niin, että uskon Jumalan luoneen minut ja kaikki olennot, Jumala on antanut minulle ruumiin ja sielun, silmät, korvat ja kaikki jäsenet, järjen ja kaikki aistit, ja Jumala ne vielä voimassa pitää.

Lutherin mukaan Jumala antaa myös vaatteet ja jalkineet, ruoan ja juoman, kodin ja konnun, puolison ja lapset, pellon, karjan ja kaiken omaisuuden. Jumala lahjoittaa ihmiselle jokapäiväisen ravinnon ja kaikki tämän elämän välttämättömät tarpeet. Hän suojelee ihmistä kaikissa vaaroissa, varjelee ja pelastaa kaikesta pahasta. Tämän kaiken Jumala tekee pelkästään isällisestä, jumalallisesta hyvydestään ja lapeudestaan ilman mitään ihmisen ansioita. Luther painottaa, että tästä kaikesta tulee ihmisen kiittää, ylistää ja palvella Jumalaa ja olla hänelle kuuliainen.¹⁵⁴

Luther käyttää puheissaan paljon vanhurskas sanaa selittäen ymmärtäneensä Jumalan olevan ehdottoman oikeamielinen, sekä käsittäneensä Jumalan myös vanhurskaudeksi, minkä varassa vanhurskas ihminen Lutherin mukaan Jumalalta saamana lahjana elää. Lutherin ajatus on, että ihmisen Jumalaan uskominen on se asia, joka vanhurskauttaa ihmisen. Tämä vanhurskauttaminen tarkoittaa ehdotonta Jumalan oikeamielisyyttä, joka ihmisen kohdalla tuntuu todella vaikealta ymmärtää. Tässä yhteydessä puhutaan oikeamielisyydestä, joka on Jumalan ominaisuus ja ilmenee hänen suhtautumisessaan hyvään ja pahaan.¹⁵⁵

Ihminen tulee Lutherin mukaan vanhurskaaksi uskon kautta, tällä uskolla Jumala armollisesti vanhurskauttaa meidät. Kun Luther oli ymmärtänyt tämän asian, hän tunsu itsensä uudesti

¹⁵² Luther, 1990, s. 139- 140.

¹⁵³ Luther, 1963, s. 226-227.

¹⁵⁴ Luther, 1990, s. 135.

¹⁵⁵ Ensyklopedia 12. Osa, 1983, s. 9487.

syntyneeksi ja samalla hän tunsu astuneensa avoimista porteista suoraan paratiisiin ja hänelle näyttäytyivät heti koko Raamatun toiset kasvot.¹⁵⁶ Lutherin ajattelun mukaan sanomme Jumalan ensimmäistä persoonaa Isäksi luultavasti sen vuoksi, että hän on käsityksemme mukaan Herramme Jeesuksen Kristuksen Isä ja niin ollen myös, meidän oikea Isämme.¹⁵⁷

Lutherin ajattelun mukaan on olemassa myös enkeleitä, jotka ovat Jumalan luomia näkymättömiä henkiolentoja, joita on kahdenlaisia. Lutherilla on ns. hyviä enkeleitä ja langenneita eli pahoja enkeleitä. Hyvät enkelit on Jumala vahvistanut iankaikkisesti autuaiksi. Ne ovat pyhiä henkiolentoja. Näitä hyviä enkeleitä on suuri joukko ja heidän voimansa on valtava. Lutherin mukaan he täyttävät Jumalan käskyjä ja ylistävät häntä. Hyvät enkelit olivat läsnä Kristuksen lunnastustyön eri vaiheissa ja he ovat mukana myös Kristuksen tullessa tuomiolle. Nämä enkelit palvelevat uskovia heidän matkallaan taivaaseen.¹⁵⁸ Luther mainitsee kyllä myös pahat enkelit, jotka Jumala oli Lutherin ajattelun mukaan alun perin luonut hyviksi, mutta he lankesivat syntiin ja niin Jumala hylkäsi heidät.¹⁵⁹

3. 12. 1. Lutherin käsitys Jumalan sanan oikeasta ymmärtämisestä ja rukouksen voimasta

Lutherilla on käsitys Jumalan jumalallisesta tahdosta, joka näkyy siinä, että hän itse tahtoo tehdä kaiken sen minkä Jumalan tahto määrää. Yksi asia mistä Luther päättelee Jumalan tahdon, ilmenee tarpeena kiittää Jumalaa kaikesta siitä, miten Jumala on pitänyt huolta ja suojellut ihmisiä. Rukouksessaan Luther ilmaisee ylistyksensä ja kiitoksensa Jumalalle siitä, miten hän enkeleitten avustuksella pystyy vastustamaan perkelettä.¹⁶⁰

Luther puhuu myös uskonvanhurskauden eli uskon ehdottomasta oikeamielisyyden ymmärtämisestä. Tämä ehdoton oikeamielisyyden ymmärtäminen avautui Lutherille ja hän tarkoitti tällä sitä, että ihminen on Jumalalle kelvollinen juuri Jumalaan uskomisensa kautta ja hänen ajattelunsa mukaan evankeliumin ajatus oli paljastaa Jumalan täydellinen oikeamielisyys, passiivisen kautta. Tästä ymmärryksensä avautumisesta Luther kertoo, että hän yötä päivää Jumalan armosta asiaa pohtiessaan lopulta ymmärsi lauseyhteyden. Tässä asiassa Luther ymmärsi Jumalan

¹⁵⁶ Luther, 1983, s. 10-11.

¹⁵⁷ Luther, 1990, s. 135-136.

¹⁵⁸ Luther, 1990, s. 135-136.

¹⁵⁹ Luther, 1990, s. 137.

¹⁶⁰ Luther, 1963, s. 226-227.

vanhurskauden ilmestyvän, niin kuin on kirjoitettu, vanhurskas ihminen elää uskosta Jumalaan

¹⁶¹

Lutherin mukaan ihminen ajattelee tiensä, mutta Herra ohjaa hänen askeleensa. Luther on lu-
jasti sitä mieltä, että vaikka ihminen käy tietänsä niin kuin hän itse ajattelee ja suunnittelee,
niin todellisuudessa ihminen kulkee tietänsä juuri niin kuin Herra määrää. Hänen mukaansa
Herran kädessä on kuninkaankin sydän, niin kuin vesipurot, sillä Herra taivuttaa ne, minne
tahtoo¹⁶².

Luther sanoo ymmärtäneensä, että Herra määrää miten ihminen kulkee tiensä ja hän kysyy-
kin: mihin johtaa ja mihin jää ihmisen vapaa ratkaisu? Vapaa ratkaisu on Lutherille vain mieli-
kuvitusta, sillä vaikka Raamattu ei näitä asioita opettaisikaan, voimme oppia tämän totuuden
omasta elämästämme ja historiateoksista. Onkohan ketään, joka olisi saanut kaiken sen toteu-
tetuksi, minkä tahtoi? Ja kukahan ei olisi muuttanut suunnitelmia ajatuksissaan, tietämättä itse-
kään kuinka hän tulikaan sen muuttaneeksi?

Kuka rohkenee kieltää sen, että usein, jopa pahojen tekojenkin kohdalla on tuntenut pakkoa
toimia toisin kuin oli ajatellut? Lutherin mukaan voidaankin olla sitä mieltä, että pannajulistuk-
sen alkuunpanijat puuhasivat ja puhuivat vain oman asiansa puolesta puhuessaan vapaasta rat-
kaisusta Lutheria vastaan. Mutta kuinka siinä kävikään, eihän tämä työ eikä heidän ajatuksensa
ollutkaan heidän omassa vallassaan. Kaikessa he toimivatkin omaksi häviökseen. Tässä kohdas-
sa Luther muistuttaa, että hän ei ole milloinkaan aikaisemmin lukenut sellaisista, jotka olisivat
häpäisseet itseään niin iljettävästi, törkeästi, sekä tietämättömyytensä ja sokeutensa näyttäen,
sekä antautuneet kaikkien harhaoppien ja pahuuksien valtaan niin kuin nämä pannaanjulistajat
ovat tehneet. Luther ajattelussaan osoittaa, kuinka vähän on ihmisen omassa vallassa pahaa-
kin ajattellessaan ja tehdessään. Juuri tätä selventää Paavalin lausahdus efesolaiskirjeen 1. Lu-
vussa, kun hän sanoo, että Jumala vaikuttaa kaiken kaikissa.¹⁶³

Lutherin ajatus meistä ihmisistä ei ole imarteleva, sillä hän pitää meitä mielettöminä. Hän sa-
noo, että me kaikki tiedämme, että elämä ei silmänräpäystäkään ole meidän määrättävissäm-
me, mutta kuitenkin me rohkenemme sanoa, että ajattelumme on jossakin määrin määrättävis-
sämme. Luther on jyrkästi sitä mieltä, että hän, joka kädessään säilyttää elämämme, tekemme ja

¹⁶¹ Luther, 1983, s. 10-11.

¹⁶² Luther, 1952, s. 346.

¹⁶³ Luther, 1952, s. 346.

mielenliikkeemme ei ole jättänyt näitä asioita meidän omaan haltuumme, vaan on kaukana siitä.

Vapaa ratkaisu nimitys onkin Lutherille saatanan ohjausta, joka on tullut seurakuntaan harhauttaakseen ihmisiä Jumalan tieltä omille teilleen. Esimerkkinä Jumalan voimasta Luther käyttää Joosefin pelastumista. Vaikka veljet suunnittelivat Joosefin surmaamista, niin juuri tämä suunnitelma tulikin olemaan kaukana heidän ratkaisustaan. Joosef sanoi: Te tosin suunnittelitte pahaa minulle, mutta Jumala on kääntänyt sen hyväksi.

Luther käy läpi pyhät kirjoitukset ja korostaa käyneensä ne lävitse ja tutkineensa niitä siinä määrin kuin ne olivat hänen muistissaan. Hän löytää myös muista sanonnoista tälle yhdenmu-kaisuutta, kuten Jumalan työ, jolla hän tarkoittaa kaikkea sitä, minkä Jumala meissä tekee. Jumalan voimaa on kaikki, millä Jumala tekee meidät voimakkaiksi. Jumalan viisautta on puolestaan kaikki, millä meidät tehdään viisaiksi. Lutherin mukaan Jumalan voimaa ovat myös Jumalan kunnia, pelastus ja väkevyys.¹⁶⁴

Martti Luther aloitti menestyksekkään taistelun sanojensa puolesta Wormsissa vuonna 1517 ja noin vuonna 1525 hän julkaisi kirjan *Sidottu ratkaisuvalta*, siinä hän taistelee Jumalan sanan oikean käsittämisen puolesta. Ulkonaisesti katsoen kirja on kirjoitettu vain yhtä miestä Erasmus RotterdAMILAISTA vastaan. Tämä kirja järkytti koko maailmaa; sillä juuri se vastustus, joka oli nostatettu taisteluun uskonpuhdistusta ja Lutherin evankeliumin kirkkautta vastaan oli Erasmus RotterdAMILAISEN aikaan saamaa.¹⁶⁵

Luther käyttää lausahdusta: vanhat ovat kuvanneet hienosti asiaansa sanoessaan rukouksen olevan sydämen kohoamista Jumalan puoleen, ”ascensus mentis ad Deum”. Luther selittää jatkamalla: on kyllä puhuttu sydämen kohoamisesta ja ylvästeltykin sillä, mutta ei ole otettu siihen mukaan Jumalaa merkitsevää sanaa Deum. Tämän vuoksi Lutherin mukaan on siis paettu Jumalaa eikä ole kyetty, astumaan Jumalan eteen anoen häneltä Kristuksen nimessä, vaikka tähän koko rukouksen varmuus ja voima perustuvat. Kyllä Lutherin mukaan rukoiltu oli, mutta se oli tehty järkeillen koko ajan ehtoja asetellen, täysin umpimähkään ja epävarmoina. Luther kehottaakin: rukoilkaa sydämessänne ja suusanallisesti, sillä juuri rukous ylläpitää maailmaa, muuten täällä olisi moni asia toisin.

¹⁶⁴ Luther, 1983, s. 10-11.

¹⁶⁵ Luther, 1952, s. 7.

Isä meidän rukouksesta Luther on sanonut, että ei ole oikeaa rukoilemista, jos rukous vain lausutaan ilman uskoa. Lutherin ajattelun mukaan rukoilla me emme voi ilman välittäjää Kristusta. Hänen ajatuksensa on, että juutalaiset, turkkilaiset ja jumalattomat voivat kyllä lausua rukouksen sanat ja esittää sen, mutta rukoilla he eivät osaa. Luther väittää myös, että edes apostolit eivät osanneet rukoilla, sillä vasta Pyhän Hengen tulon jälkeen he osasivat rukoilla, vaikka he usein olivatkin rukoilleet Kristuksen opetettua heille tämän rukouksen. Lutherin mukaan Kristus sanoo: Tähän asti te ette ole mitään anoneet minun nimessäni. Ja hän selittää: kuinka Jumalan edessä lain vanhurskaus ei tee ketään vanhurskaaksi, mikäli rukous ja sen esittäminen ovat pelkkää työtä ei rukouksella ole silloin mitään merkitystä.¹⁶⁶

Teoksessaan *Syvydestä minä huudan* Luther on paneutunut mm. rukouksen voimaan. Hän esittää käsityksensä, että mikäli ihminen tuntee hänellä olevan aihetta rukoukseen, on hyvä asia turvautua siihen. Usein vakavasti rukoiltaessa on tosi kysymyksessä. Omasta rukoilemisestaan hän sanoo tulleen aina kuulluksi ja aina saaneensa enemmän kuin hän on pyytänytkään. Selittäen Luther jatkaa: tosin Herra Jumala on joskus vähän viivytellyt, mutta on kuitenkin kuullut. Luther painottaa, että kaikki, jotka huutavat sydämestään Jumalaa vakain mielin ja oikeassa uskossa tulevat varmasti kuulluksi ja saavat sen mitä ovat halunneet ja pyytäneet.

On kuitenkin muistutettava, että he eivät ehkä heti samalla hetkellä saa sitä mitä he ovat anoneet tai pyytäneet eivätkä siinä määrin kuin he ovat pyytäneet. Kuitenkin he saavat paljon ihanampaa, suurempaa ja parempaa kuin mitä he ovat uskaltaneet toivoakaan. Tämän on roomalaisillekin osoittanut Pyhä Paavali sanoillaan: Me emme tiedä miten meidän tulisi rukoilla, koska me emme tiedä mikä meille olisi parasta. Juuri tämä mikä meille olisi parasta onkin ongelmallinen kysymys ihmiselle itselleen. Lutherin ajatus lähteekin siitä, että pitäisi olla varmuus siitä, että rukoilemamme asia koituu Jumalan pyhitykseksi, edistää hänen kunniaansa ja valtakuntansa kasvua.¹⁶⁷

Pyhitys sana on tärkeä Lutherille, sillä se tarkoittaa Pyhän hengen työtä ihmisessä¹⁶⁸. Jos rukous on Jumalan tahdon mukaista, silloin on varmaa, että hän kuulee meitä. Yhtä varmaa on, että meitä ei kuulla, jos rukoilemme edellä esitettyjen kohtien vastaisesta. Jumala ei tee sellaista, joka olisi hänen tahtonsa, valtakuntansa ja nimensä vastaista. Jumala varmasti kuulee niitä, jotka uskossa rukoilevat. Vaikka näyttää, että Jumala ei toimi heti sillä tavalla, sillä het-

¹⁶⁶ Luther, 1963, s. 10-11.

¹⁶⁷ Luther, 1963, s. 7, 8.

¹⁶⁸ Otavan Iso Tietosanakirja, 1961, 6. s. 1722.

kellä tai juuri siinä asiassa, niin kuin rukoilijat ovat esittäneet. Jumala toimii kuitenkin tavalla, joka häntä miellyttää, hän toimii silloin ja siten kuin hän tietää olevan ihmisille hyödyksi ¹⁶⁹

3. 12. 2. Luther taistelee vapaan armonopin puolesta

Lutherin ajattelun mukaan Jumalalla on rajoittamaton kyky tahtoa ja vaikuttaa, vapaan armon oppina, ihmisperäistä armonoppia vastaan. Luther ajattelee, että ihmisperäinen armonoppi turmelee ihmiseltä uskonvarmuuden. Katolisessa kirkossa Luther sanoo vallinneen epävarmuusopin ja väittää sen yhä vallitsevan. Tämä on saanut klassisen ilmaisunsa Tuomas Akvino-laisen lauseessa: ”Kukaan ei voi varmaan tietää, onko hänellä armo”. Luther toteaa, että tällä epävarmuusopilla on paljon nimiluterilaisia kannattajia. ¹⁷⁰

Kirjassa Sidottu ratkaisuvallalta Luther paneutuu asiaan ja opettaa Jumalan rajoittamatonta vaikuttamista ja tahtoa ristiriitaisuuksia säikkymättä. Hän kuvaa erilaisten tunneilmajujen kautta käsitystään vapaasta ratkaisuvallasta. Hän haluaa sanoa, vapaan ratkaisuvallan olevan vahingoksi ihmiselle itselleen, hän selventää asiaansa selittämällä, että jo hyvää tehdessään vanhurskas syyllistyy kuoleman syntiin, niin kuin olemme nähneet, ja kuitenkin se kerskaa jotakin voitavansa ja johonkin kykenevänsä ennen kuin on vanhurskas. Ja Luther huudahtaa: Voi kurjia tuomitsijoita, Jumala on vihassaan antanut yhden suurimpia vaivoja aiheuttavan asian. Kysymyksessä on ns. avainten vallan väärinkäyttö ja väärinkäsitys, joka on ollut tavattoman yleistä. Tuskin on yhtäkään paikkaa maailmassa, jossa Lutherin mukaan näitä avaimia olisi oikein käsitetty ja käytetty.

Nuo väärinymmärtämiset avainten kohdalla ovat niin kouriin tuntuja ja törkeitä, että jopa lapsikin, joka on juuri oppinut puhumaan ja laskemaan huomaa ne. Luther jatkaa kritiikkiään selittämällä: niin sikeästi ovat oppineet ja hengelliset kuorsanneet ja nukkuneet, että he ovat olleet suorastaan umpisokeita. Tämän vuoksi Jumalan armolla ja avulla täytyy muuttaa muutamia näistä väärinkäytöksistä; perusteenaan Lutherilla on se, että Kristus auttaa poistamaan pahennuksia valtakunnastaan, jotta jälkeläisemme näkisivät, millainen kristikunnan tila on ollut ja jälkeläisemme ymmärtäisivät välttää tätä surkeutta ja tämän kaiken kautta oppisivat oikein käyttämään ja arvostamaan avaimia. ¹⁷¹

¹⁶⁹ Luther, 1963, s. 7, 8.

¹⁷⁰ Luther, 1952, s. 39. (XXXIX).

¹⁷¹ Luther, 1966, s. 165.

Lutherille rukouksen todellisena aiheena on yksinomaan usko. Hätä on vain satunnaisena aiheena, joka saa ihmiset rukoilemaan. Rukouksen muotona on Lutherilla turvautuminen armoon, joka saadaan ilman tekoja tai ansioita. Rukous perustuu Jumalan käskyyn ja lupaukseen. Rukous johtaa siihen, että meidät lunastetaan ja meitä kuullaan. Uskoon Jumalaan Luther painottaa voimakkaasti toteamalla kuinka Jumala on iankaikkinen, kaikkivaltias ja armollinen. Hän on meidän rakkaan Herramme Jeesuksen Kristuksen Isä.

Luther selittää kuinka hän tietää varmasti, että Jumala haluaa ja voi pitää kaiken, minkä on sanonut, koska Jumalan sana on totuus. Ajatus on ollut, että rukous pitää voimassa kirkkoa ja tähän saakka rukous on tuottanut parasta mikä kirkossa on. Sen vuoksi täytyy Lutherin mukaan yhä edelleen rukoilla. Hän painottaa erityisesti, että teille annetaan, kun te anotte ja kun etsitte niin te löydätte.

Luther ajatteli Jumalan tahdon olevan, että anomme silloin, kun olemme ahdistuksen vallassa ja hänen mukaansa Jumala usein kätkeytyykin jonnekin, eikä tahdo anomisiamme kuulla, eikä hän salli mielellään itseään löydettävänkään. Tämän vuoksi on jatkettava rukoilemista ja etsittävä häntä. Lutherin ajattelussa Jumala sulkeutuu johonkin kammioon, etsiessämme häntä ja pyrkiessämme hänen luokseen, silloin meidän on kolkutettava. Kun olemme kolkuttaneet kerran tai pari, niin hän on ikään kuin hän ei kuulisi meitä, mutta lopulta, ollessamme aikeissa jo kolkuttaa liiaksikin, hän avaa ja lausuu: Mitä sinä haluat? Herra, minä tahdon sitä ja sitä. Silloin hän lausuu, että annettakoon sinulle se. Lutherin mukaan hänet on herätettävä tällä tavoin.

Sana anokaa merkitsee, huutakaa, anokaa, kolistakaa, kolkuttakaa ja lakkaamatta on tätä tehtävä yhä uudelleen ja uudelleen. Kaikki on jätettävä Jumalan haltuun, kyllä hän huolehtii kaikesta. Luther muistuttaa, että Pyhä Pietarikin kehottaa sanomalla: heittäkää kaikki murheenne hänen päällensä. Tämä on meille ihmisille lohduttava lause.¹⁷²

Luther muistuttaa, että kuitenkin aina Jumala ei anna ihmisen tuntee syntiensä anteeksiantamusta, sillä toisinaan sakramentti toimituksen jälkeenkin saattaa ihminen olla yhtä rauhaton ja jopa arkakin aivan samoin kuin ennen sakramentin toimitustakin. Luther painottaa, että tällaisessa tilanteessa on tärkeää toimia ihmistä kohtaan ymmärtäväisesti, sillä kysymys saattaa olla uskon puutteesta. Mutta jos ihminen itse uskoo saaneensa kaiken anteeksi on Lutherin mukaan mahdotonta olla rauhaton, iloton ja murheellinen. Miten tämä anteeksi saannin tunne ihmiselle näyttäytyy, selittyy Lutherin käsityksenä niin, että Jumala toisinaan pitää jostain syystä ihmisellä heikkona anteeksi saannin tunnetta. Tästä ei Lutherin mukaan kuitenkaan ihmisen pidä

¹⁷² Luther, 1963, s. 12–14.

masentua, vaan tätä tunnetta ihmisessä on pidettävä ahdistuksena ja kiusauksena, joka tulee nähdä Jumalan koettelemuksena, houkutusena ja hätyyttelynä, jotta ihminen huutaisi yhä enemmän avukseen Jumalaa.

Luther selittää, että ihmisen tulee yhä enemmän pyytää uskoa itselleen ja tällä tavalla helpottaa omaa asemaansa tässä epäuskon tilassa. Toisaalta hän kehottaa ihmistä toimimaan niin kuin riivatun miehen isä, joka pyysi: Herra auta epäuskoani. Tai kuten apostolit: Herra lisää meille uskoa. Luther painotta, että näin ajatellessaan ihminen oppii pitämään uskoa Jumalan armona. Samoin ihminen oppii pitämään anteeksiantamusta ja sakramenttia Jumalan armona. Kunnes ihminen on valmis luopumaan kaikesta omastaan ja tulee epätoivoiseksi omista mahdollisuuksistaan ja panee kaiken toivonsa pelkästään Jumalan armoon pysyen vain siinä.¹⁷³

Edellistä taustaa vasten on luonnollista, että Lutherin ajattelussa ihmisen elämä on enemmän Jumalalta vastaanottamista kuin hänelle minkään antamista. Se on enemmän halajamista kuin omistamista ja enemmän tulemistä hurskaaksi kuin hurskaana olemista.¹⁷⁴ Lutherin ajatus onkin, että omiin tekoihin luottaminen vie harhaan. Sillä tämän tyyppiset ihmiset yrittävät päästä omilla tekemisillään varmuuteen, ikään kuin he omilla teoillaan lujittaisivat Jumalan sanaa, vaikka tämän sanan päinvastoin pitäisi vahvistaa heidän uskoansa.¹⁷⁵

Jumala ei ole Lutherin mukaan mieletön, eikä hän anna sitä varten avaimia, että ulkonaisilla menoilla sidottaisiin hänen valtakuntansa. Tuomitsisiko hän pois kaikki ulkonaiset menot valtakunnastaan ja samalla kuitenkin antaisi sitä varten avaimet, jotta ulkonaisilla menoilla voitaisiin hallita valtakuntaa. Luther kutsuu taivaan avaimiksi asioita, joiden avulla hänen mukaansa voidaan Jumalan valtakuntaan päästä, jonne ei laki eikä mikään ulkonainen teko auta. Lutherin mukaan paavin avain päinvastoin ei voi tehdä mitään muuta kuin sitoa, eli määrätä ihmiste-koja.¹⁷⁶

Päästöavain ei voi Lutherin mukaan tarkoittaa lain purkamista, jos kuitenkin oletamme, että sitominen merkitsee lain säätämistä, niin päästämisen täytyy merkitä lain poistamista ja purkamista. Kristus on antanut samassa lauseessa nämä molemmat avaimet ja tehnyt ne yhtä suuriksi. Siis jos paavilla ja hänen kirkollansa on valta säätää lakeja eli sitoa, niin täytyy hänellä olla valta myös kumota lakeja. Sillä jos sitomisen selitetään tarkoittavan lakia, niin päästämisenkin on silloin selitettävä tarkoittavan lakia. Silloin paavi voi kumota Jumalan kymmenen käskyä.

¹⁷³ Luther, 1966, s. 121.

¹⁷⁴ Luther, 1966, s. 95.

¹⁷⁵ Luther, 1966, s. 117.

¹⁷⁶ Luther, 1966, s. 170- 171.

Hän voi kumota evankeliumit, koko Raamatun ja vapauttaa niistä koko maailman. Mutta jos paavi ei voi tehdä sitä, niin Lutherin mukaan hän ei myöskään voi antaa lakia eli sitoa. Yhtä hyvin hänen täytyy voida tehdä toista kuin toistakin. Ellei paavi voi kumota ja purkaa ainoakaan pyhän Raamatun kirjainta, niin ei hän voi myöskään säätää ainoakaan lain kirjainta. Paavi on itse asiassa Lutherin käsityksen mukaan kieltänyt ja hävittänyt Kristuksen ja asettanut sen sijalle omia tekojaan ja lakejaan.

Onpa sellaisiakin, jotka opettavat, että paavi on pyhää Raamattua korkeampi ja voi muuttaa ja selittää Raamattua tahtonsa mukaan, kuten hän on tehnytkin. Paavi on Lutherin mukaan selittänyt, että häneltä pyhä Raamattu on saanut nimensä samoin kuin sen arvonkin, jota Raamattu nauttii kristittyjen keskuudessa. Paavi on selittänyt, että ellei hän olisi antanut Raamatulle vahvistustansa, niin sillä ei olisi mitään arvoa eikä se voisi olla pyhä kirja.

Luther hyökkää paavia vastaan kuitenkin toivomuksella, että tuollainen pilkkaava suu on tullut sentään jo hiukan tukituksi. Luther sanoo, että kirjoitettu on Jesaja 40 : 8. Jumalan sana pysyy iankaikkisesti. Luther selittää Matt. 5 : 18:kohtaa: Laista ei katoa pieninkään kirjain, eikä ainoakaan piirto, ennen kuin kaikki on tapahtunut. Luther jatkaa sanomalla, että ei Raamattu voi raueta tyhjiin ja hän selittää, taivas ja maa kyllä katoavat, mutta Jumalan sanat eivät katoa. Luther painottaa, että paavin eteen on asetettu sellainen este, että paavi ei voi irrottaa eikä kumota ainoakaan piirtoa tai kirjainta Raamatussa. Tämän vuoksi paavilla ei ole oikeutta hallita eikä sitoa ainoallakaan kirjaimella kristittyjä. Joku voi tässä yhteydessä kyllä sanoa, että paavi voi peruuttaa omia lakejansa. Se on totta, mutta peruuttaminen ei riitä, sillä päästäminen ja peruuttaminen tarkoittavat eri asioita. Ja päästöavaimen tulee olla sideavaimen vertainen. Samoin kuin paavi voi sitoa, vaikka Jumala ei ole sitonut vielä ketään, vaan kaikki on vapaata, täytyy paavin voida päästääkin silloin, kun Jumala ei ole vielä ketään päästänyt. Sidottua on kaikki, sillä nämä kaksi valtaa eivät olisi muuten yhtä suuria. Luther toteaaakin, että olisipa se huonoa päästämistä, jos hän ei voisi muuta päästää kuin sen minkä on sitonut ja, että hän ei voisi toisen sitomaa päästää ja hän jatkaakin kysymyksellä. Mitä hyötyä minulla silloin olisi koko päästöavaimesta? Sehän tarkoittaisi vain, että päästäminen olisi sitä, että hän lakkaisi sitomasta.¹⁷⁷

Luther vastustaa voimakkaasti katolisen kirkon käyttämää vapaata ratkaisovaltaa. Hän puuskahtaa: Kuinka suuri onkaan hävyttömyytesi uskaltaessasi olla ristiriidassa Herrasi kanssa ja hän jatkaa kysyen, sinäkö väität vapaan ratkaisun kykenevän valmistautumaan armoon pääsyä varten? Luther selittää, että pois sellainen heitetään, jotta se entistä kauempana armosta olisi ja

¹⁷⁷ Luther, 1966, s.177.

Luther jatkaa kehottaen kuuntelemaan Kristusta, joka esittää viisi poisleikatun oksan tuhoutumisastetta. Näillä tuhoutumisasteilla hän osoittaa, että se ei kykene mitenkään valmistautumaan siihen, mikä on hyvä, vaan kehittyy ehdottomasti yhä huonompaan suuntaan. Ensimmäinen aste on, että hänet heitetään ulos. Sisälle häntä ei päästetä, vaan saatanan haltuun hänet Luherin mukaan annetaan. Saatana ei salli ihmisen pyrkiä siihen, mikä hyvä on juuri tätä pois heittäminen saattaisi merkitä.¹⁷⁸

Luther kysyy: onko sitominen säätämistä? On kyllä vedottu Kristuksen lauseeseen, kun hän sanoo Pietarille: Se, mitä sinä maan päällä sidot on sidottu taivaissa jne. Tästä lauseesta on otettu sitoa sana ja se on selitetty siten, että se merkitsee samaa kuin kieltäminen, käskeminen tai käskyn ja lain säätäminen ja edelleen on selitelty, että paaville on annettu tästä syystä sitomisen valta. On myös kerskailtu, että paavilla on oikeus laeilla sitoa kristittyjen sieluja ja omia tuntoja. Ja on uhkailtu, että iankaikkisen kadotuksen ja sielunsa autuuden uhalla häntä tulee myös totella. Autuaaksi sanotaan tulevan sen henkilön, joka tottelee paavia. Kysymykseksi nouseekin, että onkohan tämän tyyppinen sitominen sitten säätämistäkin?

Luther selittää, että on kyllä vedottu Kristuksen ihanaan, jaloon lauseeseen, kun hän sanoo Pietarille Mitä sinä sidot maan päällä, on sidottu taivaissa. Juuri tästä lauseesta Lutherin mukaan paavin opin kannattajat ottavat sitoa sanan ja selittävät sen merkitsevän samaa kuin kieltäminen, käskeminen tai kristikunnalle käskyn ja lain säätäminen. Tästä johtuen he antavat paaville vallan kerskaton, hänellä olevan oikeuden laeilla sitoa kristittyjen omiatuntoja ja sieluja. He selittävät, että iankaikkisen kadotuksen ja sielunsa autuuden uhalla ihmisten tulee paavia totella siinä. Katolisen ajattelun mukaan autuaaksi tulee se, joka paavia tottelee.

Luther selittääkin, että kaikki raamatunlauseet, joissa puhutaan tottelemattomuudesta ja kuuliaisuudesta ovat katoliset sovittaneet omiin vaatimuksiinsa ja koko maailma on säikytelty ja peloteltu tämän tyyppisellä Kristuksen sanan selittämällä. Lopulta tämä sanan selittäminen on joutunut niin ahtaalle, että se ei ole voinut liikahtaa paikaltaan ja Lutherin mukaan tämän sanan selittämisen on täytynyt kärsiä pelkkää ihmisoppia.¹⁷⁹

Lutherin ajattelussa vihollisuutta Jumalaa kohtaan ja kuolemaa on lihan viisaus, sillä ihmiset ovat kuolleita Jumalan edessä, ellei henki ole ihmisessä jatkuvasti. Sillä hänen mukaansa kuollut ei tee elämän tekoja, kuollut tekee ehdottomasti kuoleman tekoja ja kuoleman teko ei sovellu

¹⁷⁸ Luther, 1952, s. 341-342.

¹⁷⁹ Luther, 1966, s.166.

elämään, Luther toteaakin, että kaikki, mitä lukuisissa kirjoissa on käsitelty armon saavuttamiseksi vapaaseen ratkaisuun valmistautumisesta, on keksintöä.¹⁸⁰

Luther sanoi vapaan ratkaisun olevan tyhjä nimitys ennen armoa. Tähän sanomiseensa hän on tyytymätön, sillä hänen olisi omasta mielestään pitänyt sanoa ensimmäiseksi: vapaa ratkaisu on harhakuva tosiasioista eli nimitys vailla todellisuutta.¹⁸¹ Tämän lisäksi ihminen kuivettuu, joka tarkoittaa Lutherilla sitä, että ihminen tulee päivä päivältä yhä häijymmäksi oman onnensa nojassa. Nämä vapaan ratkaisun kaksi vaikutusta Lutherilla ovat: ihminen tekee syntiä, edistyy synneissä, jatkaa synnin tekemistä, kuivuu ja joutuu poisheitetyksi. Tällaista vapaata ratkaisua vastaan Luther taisteli.

Vaikka vapaa ratkaisu Lutherin mukaan ei kykene mihinkään, ei se merkitse sitä, etteikö myös tehtäisi jotain ansiollista. Tässä Luther käyttää vertausta pois hakatun oksan kuivettumisesta ja pois heittämisestä. Sillä poishakattu oksa ei valmista itseään viinipuuta varten, vaan se loitonemistaan loittonee viinipuusta ja tuhoutumistaan tuhoutuu; vapaan ratkaisun eli jumalattoman ihmisen laita on myös näin.¹⁸²

Luther selittää, että Augustinuksen sanasta hänen ”De spiritu et litera-teoksensa” neljännessä luvusta saa tämä selitetty opinkappale tukea. Luther toteaa: Vapaa ratkaisu, joka on vailla armoa, kykenee tekemään vain syntiä.¹⁸³

Luther tuntee tarvetta selittää vielä Augustinuksen puhetta, ja hän toteaa, että ilman armoa ei vapaa ratkaisukaan kykene muuhun kuin synnin tekemiseen. Luther tahtoo tällaisella ajattelulla korostaa juuri armon merkitystä ihmiselle. Tämä kaikki onkin ymmärrettävä niin, että ilman armoa ihminen kykenee Lutherin mukaan vain syntiin. Lutherilla juuri Jumalan armo ihmistä kohtaan nousee voimakkaasti esille. Hän huudahtaakin, mikä onkaan sellainen vapaus, joka suuntautuu vain toiselle puolelle ja vielä huonommalle puolelle! Onko se vapautta, että ihminen ei voi olla syntiä tekemättä? Luther ei luota Augustinukseen ja hän käskää kuuntelemaan mitä Raamattu sanoo: Johanneksen evankeliumissa 15. luvussa. Siinä todetaan, että ilman Jumalaa ihminen ei voi mitään tehdä.

Lutherin mukaan jotkut sanovat, että ihminen hyvillä teoilla voi valmistautua moraalisesti armoon. Tuon kaiken Lutherin mukaan Kristus sanoo tässä olevan ei mitään, se siis valmistautuu

¹⁸⁰ Luther, 1952, s. 343.

¹⁸¹ Luther, 1952, s. 347.

¹⁸² Luther, 1952, s. 342.

¹⁸³ Luther, 1952, s. 341.

sen avulla, mikä ei mitään ole. Ja Luther jatkaa sanoen, että Kristus selittää jatkossa: Jos on joku ei pysy minussa, niin hänet heitetään pois niin kuin oksa, ja hän kuivettuu. Tämän lisäksi poisheitetyt kootaan yhteen, heitetään tuleen, ja ne palavat.¹⁸⁴

Synnin sitominen Lutherilla tarkoittaa sitä, että synti pidätetään eli syntiä ei vielä anneta anteeksi, se on Lutherin mukaan ehdottomasti syntiin sitomista. Synnin päästäminen merkitsee hänen mukaansa syntien anteeksi antamista. Mutta laki ja käsky eivät ole samaa kuin synti, sanoo Luther ja selittää synnin olevan sekä käskyn että lain vastaista menettelyä, jokaisen on se myönnettävä ja ymmärrettävä. Ei siis ole mahdollista, että yksimerkityksellinen sana ”sitoo” merkitsisi samalla käskemistä ja synteihin sitomista. Lutherin mukaan toisen merkityksen täytyy olla virheellinen ja väärä. Laki käskee tekemään hyvää ja välttämään syntejä. Mutta Lutherin mukaan laki ei sido sellaisia syntejä, joita ei vielä ole tehty, joten laki on olemassa ennen syntejä.

Mutta paavin avain sitoo Lutherin mukaan menneitä, lakia vastaan tehtyjä syntejä ja on molempien ehdottomasti, niin lain kuin syntien jälkeenkin: tämän vuoksi Lutherin mukaan paavin sitominen ja Kristuksen sitominen ovat suorastaan vastakkaisia asioita, eivätkä mitenkään voi soveltua samaan lauseeseen.¹⁸⁵

3. 12. 3. Vanhan luterilaisen kirkon Raamatun selityseriaatteesta

Vuosisatojen ajan on monille kansoille opetettu Katekismuksen kolmannen uskonkappaleen mukaisia selityksiä. Nämä selitykset ovat juhlavia, raamatullisia sanoja ja tekstit on usein opetettu ulkoläksynä. Luther pitää erityisen onnellisina niitä ihmisiä, joiden elämässä on tapahtunut tämän selityksen mukaan. Tämä kokemus on ollut Lutherille itselleen tärkeä. Katekismuksen sanoja selittäessään hän painottaa, että ihminen ei voi uskoa oman voimansa eikä oman järjensä kautta Jeesukseen Kristukseen eikä voi tulla Jeesuksen tykö. Hän jatkaa selittäen että vain Pyhä Henki voi kutsua ihmistä evankeliumin kautta, Pyhä Henki voi myös ihmistä pyhittää lahjoillaan sekä valistaa ja varjella häntä. Samalla tavalla Pyhä Henki Lutherin mukaan pyhittää, valaisee, kutsuu ja kokoaa myös kristikuntaa.¹⁸⁶

¹⁸⁴ Luther, 1952, s. 341.

¹⁸⁵ Luther, 1966, s. 168.

3. 12. 4. Lutherin totuudesta, oikeudesta ja enkeleistä sekä jumalan väärin ymmärtämisestä

Luther selittää, että opimme puhumaan totuudesta ja oikeudesta toisin kuin maailma ja paavi, kun tiedämme, että me emme voi Jumalalle antaa mitään, mikä hänelle kuuluu. Luther jatkaa, että Paavi ja maailma puhuvat kyllä oikeudesta ja totuudesta ja sanovat: Jollekulle antaessani sen mitä hänelle kuuluu täytän oikeudenmukaisuuden.

Paavi vielä muistuttaa, että koska näin tapahtuu maailmassa, täytyy evankeliumissakin tapahtua samoin. Lutherin mukaan Paavin järki kehottaa, että koska olet syntiä tehnyt, täytyy se rahalla hyvittää. Mutta Luther on toista mieltä ja sanoo: Annapas nyt Herralle se mitä hänelle kuuluu. Tällä Luther tarkoittaa, että Herralle ihminen ei voi antaa mitään.

Lutherin mukaan oikeudenmukaisuudeksi eli vanhurskaudeksi Raamattu nimittää uskomista Kristukseen. Luterilaisena ymmärrät asian olevan niin, että kun olet Kristuksen edessä tunnustanut syntisi, sinun on tiedettävä ja ymmärrettävä, että on olemassa yksinomaan anteeksiantamus, ei mitään muuta sovitusta, sillä kristillinen sovitus on vain syntien anteeksi antamista. Rahalla ei voi luterilaisen käsityksen mukaan antaa syntejä anteeksi, tämä tarkoittaa, että Kristus hänen kärsimisensä ja ylösnousemuksensa on tehnyt sen, että sinulle annetaan anteeksi, hänen tähtensä.

Mutta Rooman kirkko ei hyväksy tätä ajattelu tapaa ja Luther toteaaakin käsityksensä, että Rooman kirkon sovitus on maallinen, Lutherin mukaan maallinen sovitus ei päde evankeliumissa, koska Lutherin mukaan evankeliumin sovitus on ainoastaan syntien anteeksiantamusta. Meihin ovat Lutherin ajattelun mukaan kyllä koulumestariimme ja vanhempamme vitsallaan istuttaneet sen käsityksen, että rikkomuksesta tulee rangaistus. Myös yhteiskunnassa ja kristillisessä kirkossa vallitsee sama näkemys, että siellä missä syntiä on, siellä täytyy myös olla sovitusta.¹⁸⁷

Luther selittää, että Kristuksen avaimet eivät vaadi mitään tekoa, vaan ainoastaan uskoa ja sitä, että sydämen tulee vahvistua armosta eikä ruuista, joista ei ole mitään hyötyä niille, jotka tahovat palvella niillä Jumalaa. Luther viittaa vielä Pyhän Paavalin ajattelevan samoin kuin Luther itse. Hän selittää, että Pyhä Paavali kieltää ja tuomitsee myös samoin kaikkialla vastaavat lait ja opit. Ja Kristus sanoo: Luuk. 17: 20: ”Ei Jumalan valtakunta tule nähtävällä tavalla, vaan se on sisäisesti teissä.”¹⁸⁸

¹⁸⁶ Luther, 1983, s. 10.

¹⁸⁷ Luther, 1966, s. 162-163.

Lutherin mukaan Jumala on rakkaiden enkeleittensä avulla pitänyt huolta ja suojellut ihmistä. Hän selittää kuinka ihmisen sydämeen säteilee suuri valo, jos ihminen vain sitä haluaa. Tämä valo opettaa Lutherin ajattelun mukaan, sen mitä ei voida täysin ilmaista. Tämä valo voisi ihmiselle olla jonkinlainen rauhan ja turvallisuuden tunne, ajattelee Luther pohiessaan, mistä ihminen tulee, mikä ihminen on ja mistä maa sekä taivas ovat lähtöisin.¹⁸⁹

Mutta vaikka oppi, usko ja elämä olivat oikeat, kadotti ihminen Lutherin ajattelun mukaan syntiinlankeemuksessa Jumalan kuvan. Tästä lankeemuksesta seurauksena oli, että ihmisessä on langenneen Adamin kuva. Jumalan kuva palautuu meihin vasta sen jälkeen, kun me Pyhän Hengen voimasta evankeliumin ja kasteen vaikutuksesta uskomme Jeesukseen. Luther selittää, että tämän uskon kautta tunnemme Jumalan oikein ja meissä syntyy vilpittön halu elää pyhästi ja vanhurskaasti. Täydellisenä Jumalan kuva ei ilmene meissä maan päällä, vaan Lutherin käsityksen mukaan Jumalan kuva meissä tulee esiin vasta taivaassa, kun usko muuttuu näkemiseksi eikä meissä ole enää syntiä.¹⁹⁰

3. 12. 5. Lutheria kritisoidaan sidotusta ratkaisuvallasta

Sidottu ratkaisuvallasta teokseen ovat luterilaiset teologit suhtautuneet eri tavoin. Jotkut väittävät, että Lutherin esittämä oppi on samaa kuin Calvinin oppi, mutta Luther tekee eron Jumalan ilmoitetun ja salatun tahdon välillä, siten, että ilmoitettu tahto on hänelle täyttä totta. Calvin puolestaan pitää Jumalan ilmoitettua tahtoa vain näennäisenä. Toiset luterilaiset teologit ovat koettaneet puolustaa ja ymmärtää Lutheria siten, että heidän oma välttelevä kantansa käy ilmeiseksi. Aivan yksimielisesti ovat tunnustautuneet oikeat luterilaiset opettajat Lutherin kirjaan ja he pitävät kirjaa vastaan nousemista harhan merkinä.¹⁹¹

3. 13. Simojoen käsitys: Jumala on kaikkien luoja ja kaikkien isä

Myös piispa Simojoki on voimakkaasti sitä mieltä, että Jumala on kaikkien luoja ja kaikkien isä. Simojoki kommentoi selkeästi symbioosin hierarkkista mielikuvamaailmaa. Hän korostaa, että koska Jumalalla on omistusoikeus kaikkeen, on hän kaiken luoja ja kaikkien isä. Tämän vuoksi kaikki ihmiset ovat velvollisia noudattamaan hänen tahtoansa. Kukaan ei Simojoen mu-

¹⁸⁸ Luther, 1966, s. 162-163.

¹⁸⁹ Luther, 1963, s. 226-227.

¹⁹⁰ Luther, 1990, s. 139-140.

¹⁹¹ V.A. Koskenniemi, 1952, s. XL.

kaan voi itseään siitä vapauttaa ja ohjeena kaikelle, mitä hänen talossaan tapahtuu tulee olla isän tahto. Simojoki vertaa ihmistä lapseen toteamalla: kun lapsi on lähellä isänsä ja rakastaa häntä, lapsi haluaa silloin kaikessa noudattaa isän mieltä. Simojoki selittää: silloin isän ei tarvitse laatia lapsellensa erityisiä sääntöjä, sillä lapsi muutenkin tuntee isänsä tahdon.

Eräissä asioissa Simojoen mukaan on kuitenkin tarpeen, että isä suoraan ilmoittaa lapselleen, mitä hänen on tehtävä. Jos ihmiset olisivat aina eläneet lähellä Jumalaa hänen oikeina lapsinaan, Jumalan ei olisi tarvinnut Mooseksen kautta antaa heille lakia.¹⁹²

3. 14. Baker Eddyn ajattelun heräämisestä, mentaalisestä kielestä ja käsityksiä Jumalan luomistyöstä ja toiminnasta

Baker Eddy oli kahdenkymmenen vuoden ajan koettanut päästä kaikkien fyysisten seurausten mentaalisen syyn jäljille. Vuoden 1866 jälkipuoliskolla hän pääsikin ajattelunsa mukaan teolliseen varmuuteen siitä, että kaiken aiheuttaja oli Mieli ja jokainen seuraus oli mentaalinen ilmiö.¹⁹³ Baker Eddyn mukaan Jumalalla on monta nimeä ja vastauksena kysymykseen mikä on Jumala? Hän vastaa, että Jumala on ruumiiton, jumalallinen Mieli, ylin, ääretön Mieli, Henki, Sielu, Periaate, Elämä, Totuus ja Rakkaus.¹⁹⁴

Kysyttäessä millainen jumalakäsitys on Christian Science'ssa? Vastaus kysymykseen kuuluu: uskomme Jumalan olevan Henki, kaikkivaltias, maailmankaikkeuden luoja ja hallitsija. Jumala on aina läsnä, kaikkivoimainen ja täysin hyvä. Jumalan olemus ymmärretään Jumalaa merkitsevien sanojen välityksellä, joita käytetään tai joihin on viitattu Raamatussa¹⁹⁵. Ja edellisten lisäksi Jumala on ”Suuri minä olen”, kaikkitietävä, kaikennäkevä, kaikenvaikuttava, kaikkiviisas, täysin rakastava ja ikuinen, kaikki substanssi, äly.¹⁹⁶

Baker Eddyn mukaan Raamattu ilmaisee, että Jumala on kaikki - kaikessa. Tästä seuraa, että mikään ei ole olemassa tai mikään ei ole todellista paitsi jumalallinen Mieli ja Mielen ideat. Raamattu selittää myös, että Jumala on Henki. Tämän vuoksi kaikki on sopusointua, eikä epäsointua voi olla. Kuolemaa ei Baker Eddyn mukaan ole, vaan kaikki on elämää ja Jumalan maailmankaikkeudessa ilmaisee kaikki Jumalaa ja Jumala on ruumiiton yksilöllinen, Rakkaus ja kaiken alkuaie. Jumala on myös jumalallinen Periaate, ainoa luoja eikä muuta itse olemassa-

¹⁹² Simojoki 1966, 43–44.

¹⁹³ Ferris, 1971, s. 5.

¹⁹⁴ Baker Eddy, 1987, s. 465.

¹⁹⁵ Kysymyksiä ja vastauksia 1998, s..2.

¹⁹⁶ Baker Eddy, 1987, s. 587.

oloa ole. Baker Eddyn mukaan Jumalaa kuvastaa kaikki todellinen ja ikuinen eikä mikään muu.

Jumala sisältää hänen mukaansa kaiken, koska Hän täyttää kaiken tilan ja on mahdotonta käsittää sellaista yksilöllisyyttä ja kaikkiallisuutta muuten kuin äärettömänä Henkenä eli Mieleenä, niinpä Baker Eddyn ajattelun mukaan kaikki on henkistä ja Henkeä.¹⁹⁷ Jumala hänelle on ääretön, ainoa Elämä, substanssi, Henki eli Sielu, maailmankaikkeuden ainoa äly. Hän selittää, että ihminen ei ole Jumalaa nähnyt eikä ihminen ole nähnyt Jumalan kaltaisuutta tai hänen kuvaansa. Jumala on sitä, mitä Raamattu selittää Jumalan olevan – Totuus, Rakkaus, Elämä. Jumala on myös Periaate, Mieli, Sielu. Jumala on suuri Minä Olen kaikenvaikuttava, kaiken-tietävä, kaikkiviisas, kaikennäkevä täysin rakastava ja ikuinen. Todellisuudessa on vain yksi Mieli, koska on vain yksi Jumala.¹⁹⁸

Baker Eddy painottaa sitä, että on vain yksi Henki, koska voi olla vain yksi Jumala ja koska Jumala on Henki ei hengessä ole mitään pahaa. Hän kritisoi sitä teoriaa, että Henki vaikka on erillään aineesta, joutuu silti yksilöityäkseen kulkemaan aineen kautta tai aineeseen. Tämä ajattelu pyrkii hänen mukaansa alentamaan Jumalan aineesta riippuvaiseksi ja luomaan perustan panteismille. Jumala, Henki on Baker Eddyn mukaan luonut kaiken itsessään ja itsestään. Henki ei ole luonut ainetta. Hengessä ei ole mitään sellaista, mistä aine voitaisiin luoda. Raamattu selittääkin, että ilman Logosta, Aionia eli Jumalan sanaa ei ole syntynyt mitään, mikä syntynyt on. Henki on ainoa substanssi se on jakamaton näkymätön ääretön Jumala.¹⁹⁹

Jumalan persoonasta puhuttaessa Kristillinen Tiede korostaa voimakkaasti sitä ajatusta, että Jumala on ruumiiton. Jumala on vailla ruumista, kun taas kuolevaiset ovat ruumiillisia. Tavanomainen persoona- ja persoonallinen sanojen käyttö johtaa jumaluutta tarkoitettaessa usein virheellisiin ja hämmentäviin käsityksiin jumaluudesta. Mikäli sana persoonallisuus puhuttaessa Jumalasta tarkoittaa ääretöntä persoonallisuutta, silloin on Jumala ääretön Persoonaa – merkityksessä ääretön persoonallisuus.

Sana yksilöllisyys puolestaan antaa aihetta vastaväitteisiin, sillä yksilöhän voi olla yksi monista kuten ihmisyksilö, hevosityksilö, yksilö voi olla myös yksi sarjasta, mutta Jumala on Yksi – yksinään ja vailla vertaistaan, sillä Jumala ei ole yksi sarjasta. Koska Jumala on Henki siksi hengen kieli on henkistä ja sen täytyy Baker Eddyn mukaan olla henkistä. Mitään fyysistä käsitettä tai ominaisuutta hän ei liitä Jumalan olemukseen tai hänen ilmentymäänsä.²⁰⁰

¹⁹⁷ Baker Eddy 1987, s. 330-332.

¹⁹⁸ Baker Eddy 1987, s. 300.

¹⁹⁹ Baker Eddy 1987, s.335.

²⁰⁰ Baker Eddy, 1987,s. 116-117.

Baker Eddy haluaa opettaa myös sen, että elämä on Jumala ja hän kehottaa kysymään eläkö elämää, joka lähenee korkeinta hyvää, ilmennäkö totuuden ja rakkauden parantavaa voimaa? Jos näin on, silloin polku kirkastuu kirkastumistaan sydänpäivään saakka. Ja ihmisen elämän korjatut hedelmät todistavat, mitä Jumalan ymmärtäminen antaa ihmiselle.²⁰¹

Yleisesti myönnetään, että Jumala on Isä, ikuinen, ääretön ja itsensä luoma.

Uskonnollisessa mielessä Kristilliset Tieteilijät katsovat, että heillä on sama oikeus käyttää nimitystä äiti kuin nimityksiä sisar ja veli. Sillä Jeesus sanoi: jokainen, joka minun taivaallisen isäni tahdon tekee, on minun veljeni, sisareni ja äitini.²⁰²

Jumalan ymmärtäminen saattaa olla ihmiselle turvapaikan löytämistä kuten Annemarie Ludwig Watt esitelmässään sanoo. Meidän on opittava tuntemaan Jumala ja ymmärtämään suhteemme Häneen, sillä Jumalan rakkautta emme voi nähdä silmillämme, mutta voimme tuntea sen.

Kun aineellisen ajattelun lumous väistyy meidän tulee vilpittömästi pyrkiä ymmärtämään Jumalaa ja rukoilla ääneti ja levollisesti. Ajatuksemme tulevat silloin Baker Eddyn mukaan Jumalan kaltaisiksi, täyteen henkistä lujutusta ja luottamusta. Näin toimiessamme pelkomme hälvenee ja sen myötä epäsointu poistuu.²⁰³

Baker Eddyn mukaan kaikki on luotu henkisesti, aine ei ole luoja, vaan Mieli on se joka luo. Koska Mieli sana merkitsee Baker Eddyille samaa kuin Jumala, Rakkaus, jumalallinen Periaate, niin edellä luetellut nimet ovat Baker Eddyille maailmankaikkeuden – ihminen mukaan luettuna – Isä ja Äiti.²⁰⁴

L u o m i s e n yhteydessä Baker Eddy puhuu myös olemisen tieteellisestä käsityksestä, joka hylkää aineen hengen vuoksi. Tämä ei tarkoita yksilöllisyyden menettämistä ja ihmisen sulautumista Jumaluuteen vaan, tämä avartaa ihmisen yksilöllisyyttä, antaa laajemman toiminnan ja ajatuksen piirin sekä syvemmän ja pysyvämmän rauhan ja avaramman rakkauden. Baker Eddyn mukaan Jumala luo kaikki todellisuuden muodot ja Jumalan ajatukset ovat henkisiä todellisuuksia. Kuolemattoman olemassaolon piirissä ei ole olemassa hänen mukaansa kuolevaista mieltä, joka voisi vääristää jumalallista luomusta tekeytymällä jumalalliseksi voimaksi ja luomalla asiat tai ihmiset uudelleen omalla tasollaan. Sillä kaiken sisältävän äärettömyyden ulkopuolella ainoa luoja on Jumala.²⁰⁵

²⁰¹ Baker Eddy, 1987, s. 496.

²⁰² Baker Eddy 1987, s. 267.

²⁰³ Ludwig Watt 1984, s. 1.

²⁰⁴ Baker Eddy 1987, s. 256.

²⁰⁵ Baker Eddy 1987, s. 255-265.

Luomisesta Baker Eddy toteaa vielä, että maailmankaikkeutta muuntaa ikuinen Totuus. Ja siinä määrin kuin kuolevaiset pudottavat mielensä kapaloita laajenee ajatus ilmaukseksi : Tulkoon valkeus. Tämä ajatus on Rakkauden ja Totuuden jatkuva vaatimus, joka muuttaa sekasorron järjestykseksi ja epäsoinnun sfäärien musiikiksi.²⁰⁶

Baker Eddyn mukaan Jumala on luonut ihmisen. Koska Jumala luo ja hallitsee myös maailmankaikkeutta, täyttävät henkiset ideat sen. Nämä henkiset ideat ovat kuuliaisista Mielelle, joka ne luo. Baker Eddy käyttää usein Jumalasta Mieli sanaa, muitakin Jumalaa vastaavia sanoja hänellä kyllä on, näitä ovat mm. Minä olen, Periaate, kaikkiviisas, Henki, Elämä, Totuus, Rakkaus, kaikki substanssi, äly. Ihmisestä puhuttaessa oikea itseys ihmisellä on Baker Eddyn mukaan tunnistettavissa vain siitä mikä on hyvää ja totta. Sillä vain silloin, kun on hyvää ja totta on olemassa ihmisen oikeaa itseyttä. Ihminen ei ole kuolevaisten eikä itsensä tekemä, vaan Jumalan luoma. Hänen mukaansa on olemassa kuitenkin myös kuolevainen mieli, joka yrittää väittää olevansa jotakin, vaikka on olemattomuutta. Tämä olemattomuus koettaa muuntaa aineelliseksi henkisen ja sitten yrittää saada takaisin ihmisen alkuperäisen itseyden, välttyäkseen tämän erheen kuolevaisuudelta.²⁰⁷

Baker Eddy puhuu luomisen käsityksen yhteydessä vielä olemisen tieteellisestä käsityksestä, joka hänen mukaansa hylkää aineen hengen vuoksi, se ei tarkoita ihmisen sulautumista Jumaluuteen eikä se tarkoita sitä, että ihminen menettäisi yksilöllisyytensä, vaan se Baker Eddyn mukaan antaa avaramman rakkauden ja laajemman ajatuksen ja toiminnan piirin ja syvemmän ja pysyvämmän rauhan. Henki hänellä tarkoittaa Jumalallista substanssia, mikä on täydellistä ja ikuisesti pysyvää.²⁰⁸

3. 14. 1. Baker Eddy käsityksiä Iänkaikkisesta elämästä ja totuudesta ja kritiikkiä kolmesta persoonasta

Baker Eddyille iankaikkinen elämä on t o t u u s toteennäytettynä. Usko aistimiskykyyn ja ruumiissa olevaan elämään pitäisi voittaa ymmärtämällä, mitä on ihminen Jumalan kuvana, henki on silloin voittanut lihan. Elämä Baker Eddyn ajattelussa ei ole aineessa ja näin ollen hänen ajattelunsa mukaan ei voida sanoa elämän lähtevän pois aineesta. Ihminen on hänelle

²⁰⁶ Baker-Eddy, 1987, s. 255.

²⁰⁷ Baker Eddy, 1987, s. 294 – 295, 591.

²⁰⁸ Baker Eddy, 1987, s. 265, 594.

henki ja kaikki henkinen muodostaa ikuisen ja todellisen. Koska elämä on Jumala, täytyy sen olla myös ikuinen itseoleva. Elämä Eddyille on ikuinen MINÄ OLEN. Se on olemus, joka on, oli ja on aina oleva, jota ei voi mikään hävittää.²⁰⁹ Kuolevaisten kautta tulevaa Jumalan ilmituloa voidaan verrata valon kulkuun läpi ikkunaruuudun. Lasi ja valo eivät sekoitu keskenään, mutta lasi on aineena läpinäkyvämpää kuin seinät. Kuolevainen mieli, jonka läpi Totuus ilmenee elävimmän, on paljon menettänyt aineellisuutta – sekä paljon menettänyt myös erhettä, jotta se paremmin päästäisi lävitseen Totuutta.²¹⁰

Totuuden jonkin kaukaisen idean löytämistä on kaikki se mikä näyttää uuden luomiselta. Sillä se mikä näyttää uuden luomiselta on vain tätä löytämistä. Luomista ei siis ole kuolevaisten ja inhimillisten henkilö- ja asiakäsitteiden lukumääräinen moninkertaistaminen.²¹¹

Jumala Ääretön Mieli hallitsee ja luo kaikkea mentaalista molekyylistä äärettömyyteen. Koska luomisen lähde on luonteeltaan tyhjentyvät niin luominen ilmenee alati ja sen täytyy alati jatkaa ilmenemistään. Baker Eddy ajattelun mukaan sen mihin sukuun ideat syntyvät määrää Jumala. Suku ei ole aineellista se on mentaalista. Baker Eddy on vakuuttunut siitä, että siemen on itsessään puhdas ajatus ja se on lähtöisin jumalallisesta mielestä. Suku ei viittaa välttämättä nais- tai miessukupuoleen, vaan se saattaa hänelle merkitä myös laatua tai lajia. Hän tuo voimakkaasti esiin vaikutuksen suuruutta. Niinpä hän painottaakin Rakkauden äärettömyyttä, jota tuo ilmi yksilöllinen älyllinen idea, mies tai naispuolinen ja tämä idea nousee vähäisemmästä suurempaan.

Kristillisen Tieteen järjestyksessä kolmas kehitysaste on ihmisajatukselle tärkeä, sillä se päästää sisään henkisen ymmärryksen valon. Tämä ajanjakso vastaa Baker Eddyille ylösnousemusta, kun tajutaan Hengen olevan kaiken Elämä eli Mieli. Henki on silloin aineellisesta elimistöistä riippumaton ja kuolematon.²¹²

Tähtimaailma ei hänelle ole sen taivaallisempi kuin maapallomme. Vain Henki voi luoda taivaallisia eli jumalallisia muodostelmia. Jumala luo myös maailmankaikkeuden ja kansoittaan sen. Tähtisumut ilmaisevat avaruuden äärettömyyttä. Samoin ihmisen henkisen ymmärryksen valo antaa Baker Eddy ajattelun mukaan vain pilkahduksia äärettömästä. Henkisen nousun ajanjaksot ovat hänelle Mielen vuodenaikoja ja luomistyön päiviä, joissa, ylevyys, puhtaus, kauneus, pyhyys ja Jumalallinen luonne tulevat ilmi maailmankaikkeudessa ja ihmisessä. Eivät ne milloinkaan katoa.

²⁰⁹ Baker Eddy, 1987, s. 289-290.

²¹⁰ Baker Eddy, 1987, s. 295.

²¹¹ Baker Eddy, 1987, s. 263.

²¹² Baker Eddy, 1987, s.506-511.

Havaitakseen hengen rytmin ja ollakseen pyhä täytyy ihmisen ajatuksen olla puhtaasti henkinen toteaa Baker Eddy ja puhtaasti henkinen toteutetaan Rakkauden ja Totuuden valaistessa ymmärryksen, jonka valkeudessa me näemme valkeuden. Henkisesti kuvastavat tätä valoa kaikki, jotka vaeltavat valkeudessa ja kääntyvät pois väärästä aineellisesta aistinnasta. Sielu antaa hänen mukaansa maailmankaikkeudelle älyn sekä olemassaolon. Rajattoman käsityksen äärettömästä Mielestä voi antaa vain Rakkaus. Baker Eddyn käsitys on että maailmankaikkeutta hallitsee Mieli ja tämä Mieli loistaa omalla valollaan. Valo on Totuuden, Mielen, Elämän ja Rakkauden vertauskuva. Valo ei ole elämää antava ominaisuus aineessa.

Baker Eddyn mukaan Kristillinen Tiede tuo ilmi, että on vain yksi Mieli, joka on Jumala. Ja tämä Mieli hallitsee maailmankaikkeutta, ihminen mukaan lukien täysin sopusointuisesti ja Mieli loistaa omalla valollaan. Baker Eddyn ajattelussa ikuisessa Mielessä, joka hänelle tarkoittaa Jumalaa, ei ole yötä ja Jumala ilmaistään äärettömäksi valoksi. Jumalan äärettömien ideoiden ja äärettömien kuvien täysi loisto ja muuttuva hehku ovat edistyksen jaksoja. Maailmankaikkeus on kuolevaiselle mielelle kiinteää, nestemäistä ja kaasumaista.

Henkisesti tulkittuina Baker Eddyille merkitsevät vuoret ja kalliit yleviä ja lujia ajatuksia. Kuolevaiset ja eläimet esittävät kuvaannollisesti asteittaista kuolevaisen ajatuksen nousua älyn asteikolla. Taivaan avaruudessa maan yllä lentävät linnut vastaavat pyrkimyksiä, jotka leijuvat ruumiillisuuden ylä- ja ulkopuolelle, jumalallisen ja ruumiittoman Periaatteen ja Rakkauden ymmärtämiseen.

Rooman ja Kreikan etevien oppineiden katsottiin jo muinoin edustavan syvällisintä arvostelukykä tarunomaisten, ihmistekoisten luomisteorioiden kautta. Baker Eddyn mukaan Nämä teoriat eivät kuitenkaan tarjonneet perustaa tarkoille käsityksille jumalallisen Mielen luomisesta.²¹³

Aloittaminen Ensimmäisestä Mooseksen kirjasta on Baker Eddyn mukaan tarpeen sen vuoksi, että todellinen, elävä johdatus Raamatun vanhimpiin kohtiin on lyhyt ja tämän vuoksi näyttää kuin kertomus epätodellisuudesta olisi tosi. Saattaa näyttää siltä, että todellisuus ei hallitsisi epätodellisuutta ja ikään kuin valo ei hallitsisi pimeyttä. Tämän vuoksi hän selittää, että henkisesti katsottuna Ensimmäisen Mooseksen kirjan kertomus on Jumalan epätodesta kuvasta ja hän jatkaa selittäen, että oikealta kannalta katsottuna tämä väärä kuva olemisesta auttaa herättämään meissä ajatuksen ihmisen henkisestä todellisuudesta ja Jumalan oikeasta kuvastumasta.²¹⁴

²¹³ Baker-Eddy, 1987,s. 255.

²¹⁴ Baker Eddy, 1987,s. 502.

Baker- Eddy kritisoi teoriaa kolmesta persoonasta yhdessä Jumalassa. Hänen mukaansa kolmiyhteys tuo mieleen pikemminkin moni jumalisuuden kuin ainoan aina läsnäolevan MINÄ OLEN- olemuksen. Jumalaa ei voida Baker Eddyn ymmärtää oikealla tavalla kuolevaisin käsittein ja ikuinen MINÄ OLEN ei ole suljettu eikä ahdettu inhimillisyyden ahtaisiin rajoihin. Ääretöntä Rakkautta ei riitä esittämään mikään fyysinen yhdistelmä tai muoto. Aineellinen ja rajallinen käsitys Jumalasta johtaa ahtauteen ja kaavamaisuuteen, joka viilentää kristillisyyden henkeä.²¹⁵

Baker Eddy puhuu rajattomasta Mielestä, joka ei hänen mukaansa voi olla lähtöisin fyysisistä rajoituksista, koska aineellisesta eli rajallisesta lähteestä peräisin olevan mielen täytyy olla kaatoavainen ja rajoittunut. Se ei voi esittää mittaamattomuutta tai äärettömyyden käsitettä. Luomakunta on ääretön kuva eli idea, joka on saanut alkunsa äärettömästä Mielestä, joka on luoja. Jos Mieli on kaikessa ja kaiken ulkopuolella, silloin kaikki on Mieltä.²¹⁶

3. 14. 2. Aine ei ole substanssia Baker Eddylle

Baker Eddyn mukaan on pintapuolista panteismia uskoa siihen, että niin sanottu aine on substanssia, silloinhan hengen, joka on aineen vastakohta täytyisi olla varjo. Baker Eddy jatkaa selittämällä, että substanssia ei voi saada aikaan varjo. Idean substanssi on hyvin kaukana älyä vaille olevan aineen oletetusta substanssista. Tämä johtuu siitä, että Mieli luo omat kaltaisuutensa.²¹⁷ Hän selittää, että Mieli kadottaisi äärettömän luonteensa ikuisena Elämänä, ehtymättömänä Rakkautena ja kaikenvoivana Totuutena, jos Ääretön Mieli voitaisiin rajoittaa äärellisiin muotoihin.

Baker Eddy kysyy kuka on nähnyt rajallisen rakkauden tai elämän riittävän täyttämään inhimillisen hädän ja puutteen vaatimukset tai tyydyttämään kaipuun ja vaientamaan pyyteen? Rajallinen ihminen ei voi olla äärettömän Jumalan kuva ja kaltainen, sillä tähän rajalliseen kuolevaiseen ruumiilliseen käsitykseen Jumalasta ei voi sisältyä ruumiittoman, rajattoman Elämän ja Rakkauden ihanuuksia.

²¹⁵ Baker Eddy, 1987, s. 255-256.

²¹⁶ Baker Eddy 1987, s. 256-257.

²¹⁷ Baker Eddy 1987, s. 257.

Baker Eddy pohtii aineen ominaisuutta ja tulee siihen johtopäätökseen, että mikäli niin sanottu aine on substanssi, silloin hengen, joka on aineen vastakohta täytyy olla varjo ja substanssia ei voi saada aikaan varjo. Se teoria, että Henki ei ole ainoa substanssi ja Luoja, on Baker Eddyn mukaan panteistista harhaoppia. Se on uskoa aineelliseen mieleen ja ruumiilliseen sieluun, joka tarkoittaa, että se on uskoa aineessa olevaan mieleen ja ruumiin hallitsemaan sieluun. Idean substanssi on hyvin kaukana älyä vailla olevan aineen oletetusta substanssista. Tämä johtuu siitä, että Mieli luo omat kaltaisuutensa.²¹⁸

Mieli kadottaisi äärettömän luonteensa ikuisena Elämänä, ehtymättömänä Rakkautena ja kaikenkivoivana Totuutena, jos Ääretön Mieli voitaisiin rajoittaa äärellisiin muotoihin. Kuka on nähnyt rajallisen rakkauden tai elämän riittävän täyttämään inhimillisen hädän ja puutteen vaatimukset tai tyydyttämään kaipuun ja vaientamaan pyyteet?

Baker Eddyn mukaan rajallinen ihminen ei voi olla äärettömän Jumalan kuva ja kaltainen, sillä tähän rajalliseen kuolevaiseen ruumiilliseen käsitykseen Jumalasta ei voi sisältyä ruumiittoman, rajattoman Elämän ja Rakkauten ihanuuksia. Baker Eddyn mukaan Jumala ilmaisee ihmisessä ääretöntä, joka ikuisesti laajenee, kehittyy ja kohoaa yhä korkeammalle rajattomin edellytyksin. Hänen mukaansa ihminen on enemmän kuin aineellinen hahmo jonka sisällä on mieli. Tämän käsityksen mukaan mielen täytyy päästä pois ympäristöstään tullakseen kuolemattomaksi. Ihminen kuvastaa Baker Eddyn ajattelun mukaan äärettömyyttä ja Jumalan todellinen perikuva on tämä kuvastuma. Hänen mukaansa kaiken sen mitä totuuden äärettömyydessä on, saattaa Mieli ilmi.

Jumalan todellisena kuvana ja kaltaisena emme tiedä ihmisestä enempää kuin tiedämme Jumalasta. Ääretön Periaate kuvastuu henkisenä yksilöllisyytenä ja äärettömänä ideana, mutta niin sanotut aineelliset aistit eivät tiedä mitään Periaatteesta tai sen ideasta. Baker Eddy selittää, että ihmiskunta saavuttaa oikean käsityksen Jumalasta ja ihmisestä siinä suhteessa, kuin inhimilliset kyvyt täydellistyvät ja laajenevat.²¹⁹

Kysyttäessä mikä on substanssia? Baker Eddyn vastaus kuuluu: substanssi on todellista ole-musta, substanssia on se mikä on ikuista ja mikä ei voi joutua epäsointuun eikä kuihtua. Hänelle substanssin henkisiä synonyymeja ovat Totuus, Rakkaus ja Elämä siinä merkityksessä, kuin Raamattu käyttää substanssia Hebrealaiskirjeessä: Sen substanssi mitä toivotaan, on todiste siitä mikä ei näy. Baker Eddyn mukaan substanssia on myös sana Henki, joka on synonyymi sanoille Sielu, Mieli eli Jumala, joka on ainoa todellinen substanssi. Henkinen maailmankaikke-

²¹⁸ Baker Eddy, 1987, s. 257.

us, mukaan luettuna ihmisyksilö, on yhdistelmä ideoista, se kuvastaa Hengen jumalallista substanssia.²²⁰

Baker Eddy kehottaakin: irrota tajunta aineesta eli ruumiista, joka on vain inhimillisen uskomuksen eräs muoto, niin voit oppia ymmärtämään, mitä hyvä eli Jumala merkitsee ja mikä on kuolemattoman ja muuttumattoman luonne. Irrottautuessasi aistivaikutelmien ja ajan vaihteiluista et kadota kiinteitä elämän tarkoituksiperiä ja päämääriä etkä omaa minuuttasi.²²¹

Baker Eddy selittää, että Christian Science on tiede, joka opettaa ihmiselle, ainoan Elämän olevan Jumala ja tämä Elämä on Rakkaus ja Totuus ja meidän tulee kunnioittaa, ymmärtää ja näyttää toteen Jumalaa siten, että jumalallinen Totuus parantaa sairaat ja karkottaa erheen.²²²

3. 14. 3. Baker Eddyn käsitys Jumalan ymmärtämisestä ja totuudesta, rakastamisesta sekä Jumalan ja ihmisen ikuisesta ykseydestä

Baker Eddy painottaa, että ellei ihmisen kuolemattomuus ja sopusointu tule yhä ilmeisemmäksi, me emme saavuta Jumalasta oikeaa käsitystä, tästä johtuu, että ruumiissa kuvastuu se, mikä hallitsee sitä, olkoonpa se erhe tai Totuus, uskomus tai ymmärrys, aine tai Henki. Hän kehottaakin: tekemään sovinnon ja elämään rauhassa Jumalan kanssa. Hän sanoo: olkaa valppaita ja raittiita sekä valvokaa, sillä se tie on suora ja kaita, joka johtaa ymmärtämään, että Jumala on ainoa Elämä.

Baker Eddy selittää, kuinka jo Paavalilla oli selkeä käsitys siitä mitä vaatimuksia totuus asettaa henkisessä ja fyysisessä mielessä kuolevaisille. Hän jatkaa, että Paavali kehottaa meitä antamaan ruumiimme eläväksi pyhäksi, Jumalalle otolliseksi uhriksi. Tämä on teidän järjellinen jumalanpalveluksenne. Tällä kehotuksellaan Paavali tahtoi tuoda esiin, että omistautumista asialle vaaditaan.

Baker Eddyn mukaan tulee aika, jolloin ymmärretään ja näytetään ihmisen henkinen alkuperä todeksi sekä ymmärretään jumalallinen Tiede, joka toi hänen mukaansa inhimilliseen olemassaoloon Jeesuksen²²³. Jumala ilmaisee ihmisessä ääretöntä ideaa, joka ikuisesti laajenee, kehittyy ja kohoaa yhä korkeammalle rajattomin edellytyksin.

²¹⁹ Baker Eddy, 1987, s.257-258.

²²⁰ Baker Eddy, 1987, s. 468.

²²¹ Baker Eddy, 1987, s. 261.

²²² Baker Eddy, 1987, s.472.

²²³ Baker Eddy, 1987, s. 325.

Ihminen on enemmän kuin aineellinen hahmo jonka sisällä on mieli. Tämän käsityksen mukaan mielen täytyy päästä pois ympäristöstään tullakseen kuolemattomaksi. Ihminen kuvastaa äärettömyyttä ja Jumalan todellinen perikuva on tämä kuvastuma. Kaiken sen mitä totuuden äärettömyydessä on, saattaa Mieli ilmi. Baker Eddyn ajattelussa emme tiedä ihmisestä Jumalan todellisena kuvana ja kaltaisena enempää kuin tiedämme Jumalasta. Ääretön Periaate kuvastuu henkisenä yksilöllisyytenä ja äärettömänä ideana, mutta niin sanotut aineelliset aistit eivät tiedä mitään Periaatteesta tai sen ideasta. Ihmiskunta saavuttaa kuitenkin oikean käsityksen Jumalasta ja ihmisestä Baker Eddyn mukaan siinä suhteessa, kuin inhimilliset kyvyt täydellistyvät ja laajenevat.²²⁴

Baker Eddy erottelee kuolevaiset ihmiset henkisestä ihmisestä, sanomalla, että kuolevaisilla on epätäydellinen käsitys henkisestä ihmisestä ja henkisen ihmisen ajatuksen äärettömästä ulottuvuudesta. Hän väittää, että henkiselle ihmiselle kuuluu ikuinen elämä. Ja hän jatkaa, koska ihminen ei ole koskaan syntynyt eikä koskaan kuole, olisi hänen mahdotonta Jumalan hallitsemana pudota korkeasta asemastaan.²²⁵

Baker Eddyn ajattelun mukaan Jumalan rakastaminen yli kaiken, on tärkeää sille, joka haluaa löytää jumalallisen parannuskeinon kaikkeen pahaan ja haluaa päästä lähteelle. Mitään muuta tietä hän ei saa yrittää kiivetä tälle vuorelle painottaa Baker Eddy, sillä Jeesus sanoi: Joka uskoo minuun, hän on myös tekevä niitä tekoja, joita minä teen. Näihin Jeesuksen sanoihin nojautuen Baker Eddyn ajattelun mukaan aineellisten järjestelmien perusta täytyy hylätä, vaikka ne olisivat vakiintuneitakin, mikäli tahdomme Kristuksen ainoaksi vapahtajaksemme ja auttajaksemme. Kuolevaisen mielen suuri parantaja on täysin, eikä vain osittain myös ruumiin parantaja. Jumalan rakkaudesta ihmiseen kertoo koko luonto, mutta Jumalaa ihminen ei voi rakastaa yli kaiken eikä kääntää sydäntään kokonaan henkisiin niin kauan kuin hän luottaa aineellisiin tai rakastaa aineellista enemmän kuin henkistä.²²⁶

Baker Eddyn ajattelun mukaan Jumalan ajatukset ovat ikuisia ja täydellisiä. Ne ovat elämä ja substanssi, kun taas ajalliset ja aineelliset ajatukset ovat hänen mukaansa erheen asuinsija, ne ovat inhimillisiä ja niiltä puuttuu jumalallinen aiheutus. Ajalliset ja aineelliset ajatukset ovat ikuisen ja henkisen väärennöksiä, sillä katoavaiset ajatukset ovat Baker Eddyn ajattelun mukaan täydellisiä vastakohtia totuudelle.

²²⁴ Baker Eddy, 1987, s. 257-258.

²²⁵ Baker Eddy, 1987, s. 258.

Sairaus, synty ja kuolema sisältyvät hänen mukaansa aineelliseen inhimilliseen uskomukseen ja ne ovat vailla todellista olemassaoloa ja alkuperää. Niissä ei ole Baker Eddyn mukaan Periaatetta eli Jumalaa, eikä niissä ole myöskään pysyvyyttä, vaan ne kuuluvat erheen olemattomuuteen kuten kaikki, joka on ajallista ja aineellista ja joka vain tekeytyy totuuden luomuksiksi. Baker Eddyn mukaan ajalliset ja aineelliset eivät kuulu jumalalliseen Mieleen, mutta kaikki hengen luomukset ovat hänen mukaansa ikuisia. Hän painottaakin sitä, että aineen luomusten täytyy jälleen tulla maaksi. Kristillinen Tiede vastustaa ajatusta, että ihminen on sekä mieltä että ainetta, sillä se pitäytyy ihmisen henkiseen minuuteen.²²⁷

Lausumattomat ajatuksetkaan eivät ole Baker Eddyn mukaan tuntemattomia jumalalliselle Mielelle. Sillä rukousta saattaa hänen mukaansa olla myös toivominen. Emmekä voi menettää mitään uskoessamme Jumalalle toivomuksemme, Baker Eddyn mukaan toivomuksemme ylevöityvät ja muovautuvat, ennen kuin toivomuksemme ilmenevät tekoina ja sanoina. Kysymykseen mistä syystä me rukoilemme? Baker Eddyn vastauksena on yksinkertaisesti, että kaipaus, joka janoten vanhurskautta nousee esiin, on Isämme siunaama eikä rukouksemme palaa tyhjänä meidän luoksemme, mikäli rukoustemme vaikuttimet ovat oikeat.²²⁸ Tämän tyyppiseen ajatteluun perustuu juuri Kristillisen Tieteen käsitys parantumisesta rukouksen avulla.

Ylistyksiin ei Jumalaa taivuteta tekemään enempää kuin Hän on jo tehnyt, sillä Jumala on muuttumaton viisautensa ja rakkaus. Baker Eddy on varma siitä, että ääretön ei voi tehdä vähempää kuin suoda kaikkea hyvää. Me voimme kyllä tehdä itsemme hyväksi enemmän hartailla nöyrillä rukouksilla, mutta täysin rakastava Jumala ei niihin suostu, jos palvelemme Häntä pelkästään sanoin, sillä Hän tietää jo kaiken. Ja vain hyvyys yltää totuuden toteennäyttöön.²²⁹ Jumala on sama tänään, eilen ja iankaikkisesti. Jumala on oikeassa muuttumattomasti ja Hän tekee oikein eikä kenenkään tarvitse muistuttaa Häntä siitä, sillä ihmisen viisautensa ei ole riittävä oikeuttaakseen hänet neuvomaan Jumalaa.²³⁰

Baker Eddyn ajattelun mukaan Raamatun tulkinnan mukaan a l k u sanaa käytetään merkityksessä ainoa, johon sisältyy maailmankaikkeus. Se tarkoittaa myös Jumalan ja ihmisen ikuista ykseyttä ja totuutta, sillä Jumala on luova Periaate - Elämä, Totuus ja Rakkaus.

²²⁶ Baker Eddy, 1987, s. 325-326.

²²⁷ Baker Eddy, 1987, s. 285-287.

²²⁸ Baker Eddy, 1987, s. 1-3

²²⁹ Baker Eddy, 1987, s. 1-3

²³⁰ Baker Eddy, 1987, s. 2-3

Maailmankaikkeus kuvastaa Jumalaa, sillä on olemassa vain yksi luoja ja yksi luomakunta, joka on äärettömän Mielen minuuksien esiintuloa, joka on myös ikuisesti henkisten ideoiden kuvastumaa. Baker Eddyn mukaan nämä ideat ulottuvat äärettömän pienestä rajattomaan ja korkeimmat ideat ovat Jumalan tyttäriä ja poikia. Jumalallinen Periaate ja idea ovat taivas ja ikuisuus- henkinen sopusointu. Totuuden maailmankaikkeudessa ei ainetta tunneta. Baker Eddyn ajattelun mukaan maailmankaikkeuden valaisee Rakkauden valkeus, joka on aina läsnä. Sinne ei pääse erheestä yhtään kuvitelmaa, sillä hänen mukaansa Jumala on kaikki kaikessa. Tästä johtuu se ikuinen ihme, että Jumalan ideat kansoittavat ääretöntä avaruutta, jotka kuvastavat Jumalaa lukemattomina henkisinä hahmoina.²³¹

Mieli on kuolematon ja tuo näkyviin Jumalan idean valona, kuvastumisena sekä hyvyyden ja kauneuden henkisinä kuolemattomina ilmenemismuotoina. Baker Eddy väittää, että tämä Mieli ei luo yhtään kuihtumisen tai epäsoinnun ainesta tai tunnusmerkkiä. Sillä Mielen idea hänen mukaansa on virheetön ja vain hyvä voi kuvastaa Henkeä, Jumalaa, joka asuu sopusoinnussa ja äärettömässä valossa aidon idean alkulähteessä.

Kysymyksiin, onko jumalallinen luomakunta sekä aineellinen että henkinen? Baker Eddy vastaa, että aurinkoa edeltävä valo on totuuden ja henkisten ideoiden ilmituloa, sillä vaikka aurin- gonsäteitä, ei vielä mainita luomiskertomuksessa, valoa on kuitenkin. Jumalan valo näkyy hänen mukaansa kaikkialla, eikä ole paikkaa, jossa Jumalan valo ei näkyisi, koska Elämä, Rakkaus ja Totuus ovat aina läsnä ja täyttävät mittaamattomuuden. Baker Eddy pohdiskeleekin eikö tämä ollutkin ilmituloa eikä luomista.²³²

Ajatuksen edetessä toiminnan korkeammalle tasolle, kohoaa ajatus Baker Eddyn mukaan aineellisesta käsityksestä henkiseen ja opillisesta käsityksestä innoittuneeseen sekä kuolevaisesta ajatuksesta kuolemattomaan., sillä kaikki on luotu henkisesti.²³³

3. 14. 4. Kaikkeen Hengen antamaan liittyy voima ja lempeys

Baker Eddyn ajattelun mukaan Mielen valtakunnassa asuu voimassaan riemuitseva Mieli ja äärettömät ideat liikkuvat pakottomassa ilossa. Hänen mukaansa ideat nousevat nöyryydessä pyhyiden korkeuksiin. Mentaalisen valtakunnan kuningas on moraalinen rohkeus.

²³¹ Baker Eddy, 1987, s. 502.

²³² Baker Eddy, 1987, s. 503-504.

²³³ Baker Eddy, 1987, s. 256.

Kuvattaessa jumalallisten ajatusten siirtymistä inhimilliseen, verrataan tällöin hellittämättömyyttä, utteruutta ja nopeutta ”tuhansien vuorten karjoihin”. Ne pysyvät Baker Eddyn mukaan korkeimman tarkoituksensa tasolla ja niillä on lujan päättävyyden kantamus, sillä kaikkeen Hengen antamaan voimaan liittyy hänen mukaansa lempeys. Kaikella yksilöllisyydellä, jonka Jumala on luonut ei ole petoeläimen luontoa, tämän todistaa Jesajan kuvaama tuhatvuotisesta valtakunnasta kertova tila.

Silloin asuu susi karitsan kanssa
ja pantteri makaa vohlan vieressä;
vasikka ja nuori leijona ja syöttöhärkä ovat yhdessä
ja pieni poikanen niitä paimentaa.

Baker Eddy korostaa kärsivällisyyttä ja hän kuvaa kärsivällisyyden väsymättömänä toukkana, joka toteuttaa aikomustaan ryömimällä yli korkeiden vuorenhuippujen. Myöskin käärme Jumalan luomana olentona on ihastuttavan taitava, viisas idea eikä myrkyllinen ja viekas, sillä Rakkauden ideat noudattavat Mieltä, joka ne luo. Ideat noudattavat myös voimaa, joka muuttaa käärmeen sauvaksi.

Baker Eddyn mukaan Jumalan luomat olennot, jotka liikkuvat sopusoinnussa ovat vaarattomia, tuhoutumattomia ja hyödyllisiä. Entisaikojen profeettojen voimanlähde oli juuri tämän suuren totuuden oivaltaminen. Tämä totuuden oivaltaminen tukee kristillistä parantamista ja tämän totuuden omaksuneelle Jumala antaa kyvyn seurata Jeesuksen esimerkkiä. Hengen monikollisuus ei merkitse hänelle sitä, että yhdessä olisi kolme persoonaa tai että, olisi enemmän kuin yksi Jumala. Hänelle Elohim, Eloah, viittaa Elämän, Totuuden ja Rakkauden ykseyteen ja kolmiyhdytyteen.

Hänelle ihminen on kaikkien Jumalan tyttärien ja poikien sukunimi. Ikuisen Elohimin Baker Eddyn mukaan sisältyy iäti pysyvä maailmankaikkeus. Henki vaatettaa ja ruokkii jokaisen luomuksensa sitä mukaa kuin ne henkisessä luomisjärjestyksessä ilmaantuvat ja jokainen niistä ilmentää hellästi Jumalan isyyttä ja äitiyttä. Henki siunaa ja nimeää kaiken. Baker Eddy painottaa, että jos olentojen ja asioiden olemusta ei olisi määritelty, ne olisivat epämääräisiä ja nimettömiä. Ne olisivat hänen mukaansa myös Isä - Äiti- Mielestä harhautuneita muukalaisia ja ne olisivat vaeltajia ryteikköisessä korvessa. Baker Eddyille hengen maailmankaikkeus on olemassa ja se kuvastaa Elämän eli Periaatteen luovaa voimaa ja tuo esiin moninaiset Mielen ilmenemismuodot, halliten ideoiden yhdistelmän ja ihmisen lisääntymisen.²³⁴

²³⁴ Baker Eddy, 1987, s. 255-265.

Baker Eddy selittää, että aineellisten aistien kanssa yhteisymmärryksessä kuolevaiset ovat omaksuneet kaikesta näkemyksen, joka on rajoittunut, ruumiillinen ja aineellinen. Hän painottaa, että kenenkään ei kuitenkaan tulisi väittää, että Jumala on edellä luetellun kaltainen. Äärettömästä Jumalallisuudesta emme voi muodostaa todenmukaista käsitystä fyysisen rajoittuneisuuden tai inhimillisen muodon perusteella. Jumalan ääntä ei ole korva kuullut eikä silmä nähty. Mutta Baker Eddyn mukaan edistyksen poistaessa inhimilliset kahleet ja kaiken rajallisen täytyy väistyä äärettömän tieltä. Ajatuksen edetessä toiminnan korkeammalle tasolle, kohoaa ajatus aineellisesta käsityksestä henkiseen ja opillisesta käsityksestä innoittuneeseen sekä kuolevaisesta ajatuksesta kuolemattomaan.²³⁵

Baker Eddy taistelee lihallisuutta vastaan korostaen, että meidän täytyy voittaa sairaus, synti ja kuolema, joko tämän elämän aikana tai tämän elämän jälkeen, kuitenkin ennen kuin voimme päästä päämäärään, joka on Henki eli elämä Jumalassa.²³⁶

Jumala on hänelle jumalallinen Elämä ja se on rajoitettu yhtä vähän sitä kuvastaviin muotoihin kuin esine, joka on varjossa. Elämä on luoja ja elämä on Mieli, se on luomuksissaan kuvastuva luoja. Jumaluuden nimi on Baker Eddylle Isä-Äiti, joka ilmaisee luomakuntaansa hellän suhteensa.²³⁷

Hän selittää asian olevan siten, että kuolevaisten alkaessa ymmärtämään Henkeä, luopuvat he uskuksesta, että olemassa on Jumalasta erillistä todellista olemassaoloa. Kaiken liikkeen lähde on Mieli, eikä ole olemassa hitautta, joka voisi estää tai viivyttää Mielen sopusointuista ja jatkuvaa toimintaa. Baker Eddylle Mieli on sama Rakkaus, Elämä ja viisaus, eilen tänään ja iankaikkisesti.

Aine ja sen seuraukset – sairaus, synti ja kuolema ovat Baker Eddyn mukaan kuolevaisen mielen tiloja, jotka aiheuttavat vastavaikutuksen. Ne toimivat ja sitten päättyvät. Hän selittää, että sairaus, synti ja kuolema eivät ole Mielen tosiasioita, vaan ne ovat harhoja. Jumala eli Periaate on hänen mukaansa ehdoton perustuen ymmärrykseen, joka ei hyväksy erhettä. Meidän

²³⁵ Baker Eddy, 1987, s. 255-256.

²³⁶ Baker Eddy, 1987, s. 324.

²³⁷ Baker Eddy, 1987, s. 330-332.

täytyy päästää ymmärrykseemme tämä jumalallinen Periaate ja sitä jokapäiväisessä elämässä elää.²³⁸

Baker Eddy puhuu vallitsevista teorioista, joita hän ei tässä yhteydessä erittele, mutta hän toteaa, että ne väittävät elämän ja Jumalan olevan yhtä ja samaa niin sanotun aineellisen elämän kanssa. Näissä teorioissa puhutaan sekä erheestä että Totuudesta *m i e l e n ä* sekä hyvästä ja pahasta *h e n k e n ä*. Tässä yhteydessä nämä Baker Eddyn tarkoittamat teoriat väittävät elämäksi, sitä mikä on aineellisen mielen ulkokohtaista tilaa – kuten aineellisen ihmisen elimellinen elämä ja esimerkiksi puun elämä. Nämä teoriat pitävät yllä sitä käsitystä, että nämä ovat aineellisen mielen ja ainoan Jumalan ja Elämän ilmauksia. Tämä on Baker Eddyn mukaan väärä käsitys siitä, mikä todella muodostaa elämän. Tämä on käsitys, joka hänen mukaansa halventaa niin suuresti Jumalan luonnetta ja luontoa, että oikea käsitys Jumalan voimasta katoaa kaikilta, jotka tähän perättömyyteen pitäytyvät. Hän kysyy: Asuvatko kuolemattomuus, tajunta ja mentaliteetti aineessa? Sillä eihän ole järjellistä sanoa, että Mieli asuu rajallisuudessa – aineessa - vaikka Mieli on ääretön tai, ei ole myöskään järjellistä sanoa, että aine on ääretön ja Mielen välikappale.²³⁹

Baker Eddy selittää, että ihmisen luoja on Jumala eli Periaate, joka on täydellinen. Se myös pysyy täydellisenä ja näin ollen myös ihminen, jumalallinen idea eli kuvastuma pysyy täydellisenä. Ihminen on Baker Eddyn ajattelussa Jumalan olemuksen ilmentymä.²⁴⁰

Kristillisen Tieteen sanoma onkin, että kaikkivoiva Jumala, Mieli on hyvä ja on olemisemme, minuutemme ja todellisen olemuksemme perusta. Jumalan voima ja olemus ovat aina olemassa ja ihminen on Hänen jumalallisen luonteensa ilmaus eli yksilöitymä. Jumala ei voisi muuttua ja tulla rakkaudettomaksi tai viisautta vailla olevaksi ja Jumalan oikeudenmukaisuus vaikuttaa aina hyvinvointimme, onnemme ja terveytemme säilymisen hyväksi.²⁴¹

Jeesuksen selittäessä kuolevaisen mielen ja aineellisen ihmisen alkuperää hän kysyi: Minkä tähden minun puhettani ei ymmärretä? Ja hän vastaa itse: sen tähden te ette ymmärrä minua, koska te ette kärsi minun sanaani. Tällä Jeesus tarkoittaa, että ihmiset eivät kestä hänen totuutta tulematta levottomiksi. Sillä aineellisesti ajattelevien ihmisten mielenlaatu on Baker Eddyn mukaan kuolevainen, vaikka sitä nimitetäänkin mieleksi. Tämän vuoksi ihminen tuhoutuisi ellei todellinen, henkinen ihminen olisi erottamattomassa yhteydessä Jumalansa kanssa. Tämän yhteyden Jeesus toi päivänvaloon, hän osoitti ylösnousemuksellaan ja taivaaseen astumisellaan,

²³⁸ Baker Eddy, 1987, s. 283.

²³⁹ Baker Eddy, 1987, s. 283-284.

²⁴⁰ Baker Eddy, 1987, s. 470.

²⁴¹ Ferris, 1971, s. 5.

että ihmisyyden todellinen olemus ei ole kuolevainen ihminen ja sen vuoksi tämä aineellinen, epätodellinen kuolevaisuus katoaa todellisuuden läsnäolossa.²⁴²

3. 14. 5. Baker Eddyn käsitys elämän henkisestä ymmärtämisestä, elämä ei ole aineessa

Baker Eddyn ajatus elämän ymmärtämisestä on sen oivaltamista, että elämä on henki, eikä elämä koskaan ole peräisin aineesta ja elämä ei myöskään ole aineessa. Tämä ymmärrys laajenee täydellisyydeksi ja havaitsemme, että emme tarvitse muuta tietoisuutta kuin, että meillä on kaikki Jumalassa, hyvässä.²⁴³ Ymmärtämisestä Kristilliseen Tieteeseen kuuluvana ja parantamisen yhteydessä erittäin tärkeänä asiana hän sanoo teksteissään: Kun henkinen oleminen ymmärretään kaikessa jatkuvuudessaan, täydellisyydessään ja voimassaan, ihminen havaitaan silloin Jumalan kuvaksi. Apostolin sanojen mukaan ihminen havaitaan silloin täydelliseksi isän kaltaiseksi.²⁴⁴ Baker Eddy jatkaa selittäen kuinka yksikin hetki jumalallista tietoisuutta Elämän ja Rakkauden henkistä ymmärtämistä on esimakua ikuisuudesta. Tässä hänen mukaansa on kysymys juuri eräänlaisesta ylentyneestä näkymästä, jonka saavutamme ja johon meidän tulee pitäytyä, sillä ymmärtäessämme olemisen Tieteen tämä loisi henkisesti tajutun elämän avulla sillan yli kuoleman hetken. Tällöin ihminen olisi täysin tietoinen ikuisesta sopusointunastaan ja kuolemattomuudestaan, jossa sairaus, kuolema ja synty ovat tuntemattomia.²⁴⁵ Taivaanvahvuus on henkinen ymmärrys, se on tieteellinen rajalinja erheen ja Totuuden välillä sekä niin sanotun aineen ja Hengen välillä.²⁴⁶

Ymmärryksen muuttaessa näkökantojamme älystä ja elämästä aineelliselta henkiselle perustalle, pääsemme Baker Eddyn mukaan elämän todellisuuteen. Pääsemme myös tajuamaan sielun ylivallan aisteihin ja tuntemaan kristinuskon eli Totuuden. Tämän täytyy Baker Eddyn mukaan olla ylin kokemus, ennen kuin saavutamme kuolemattoman ja sopusointuisen ihmisen tason ja tämän ihmisen kyvyt meille ilmenevät. On äärettömän tärkeää kääntää ajatuksemme kohti jumalallista Periaatetta, jotta voimme valmistautua siihen, että rajallinen uskomus hylkää erheensä, sitä ennen on tehtävä suunnaton työ ja tämä työ on tehtävä ennen kuin tämä jumalallisen Tieteen tunnustaminen voi tapahtua.²⁴⁷

²⁴² Baker Eddy, 1987, s 292-293.

²⁴³ Baker Eddy, 1987, s.264.

²⁴⁴ Baker Eddy, 1987, s.325.

²⁴⁵ Baker Eddy 1987, s.598.

²⁴⁶ Baker Eddy 1987, s.586.

²⁴⁷ Baker Eddy 1987, s. 322-323.

Baker Eddyn käsitys on, että ihminen on kerran ollut täydellinen, mutta on kadottanut täydellisyytensä. Juuri tämän täydellisyyden kadottamisen myötä kuolevaiset eivät ole nähneet koskaan ihmisessä Jumalan peilikuvaa. Kuva, joka on kadotettu ei ole kuva lainkaan. Hänen mukaansa kuitenkin jumalallisessa kuvastumisessa todellinen kaltaisuus ei voi kadota. Baker Eddy painottaa, että juuri tämän ymmärtäen Jeesus totesi: olkaa te täydelliset, niin kuin taivaallinen Isänne täydellinen on.²⁴⁸

Vaikka ihmiskunta onnistuu valloittamaan fyysisen ympäristönsä atomista ulkoavaruuteen asti, löytyy kuitenkin henkisestä ulottuvuudesta ymmärrys siihen, mikä muodostaa perimmäisen hallinnan ja mistä se on lähtöisin. Eräs aikamme välttämättömyys on kuitenkin henkisyyden tavoittelu, toteaa Hildegard Arnesen Christian Science- esitelmässään ” Mitä on henkisyys? Mitä on ihminen ?”

Hämmennystä henkisyyden luonteen suhteen on, siksi on välttämätöntä Arnesenin mukaan käyttää henkistä päättelyä. Voidaksemme selvittää, mitä tarkoitamme henkisyydellä, tulee meidän saada täsmällisempi käsitys henkisyydestä ja sitä hallitsevista laeista, käsitys henkisyydestä antaa meille lopulta kyvyn harjoittaa henkisyyden hallintaa yhdessä ja yksilöinä. Henkisyys liittyy Jumalaan, henkeen sekä sanojen selitysohin mukaan että myös kaikissa muissakin yhteyksissä. Henkisyys luonnehtii sitä, mikä on ylin. Henkisyydellä on käsitetty olevan jumalallinen alkuperä ja siihen on käsitetty sisältyvän kaikki jumaluuden ainekset. Näitä aineksia ilmaisevat aktiiviset ideat, jotka muodostavat ideoiden eli henkisen maailmankaikkeuden, sekä henkisenä ideana havaittavan ihmisen.

Aineesta ei ole henkisyydessä tietoakaan. Henkisyys sulkee pois äärellisyyden, sillä aine merkitsee äärellisyyttä. Lyhyesti määriteltynä voitaisiin sanoa, että henkisyys on tietoisuuden tila, jossa Henki Jumalan synonyymina hallitsee ylimpänä, se on myös tietoisuuden tila, joka on täynnä terveyttä, lujuutta, kauneutta, sopusointua, älyä, autuutta ja niin edelleen – kaikkea minkä yleensä liitämme Jumaluuteen.²⁴⁹ Kuolemattomat ideat täydelliset, puhtaat ja kestävät lähettää jumalallinen Mieli ja tämä tapahtuu Baker Eddyn mukaan jumalallisen tieteen kautta, joka vaatii henkisiä ajatuksia ja oikaisee erheen totuudella.²⁵⁰ Baker Eddyn ajattelussa Hengen vertauskuvana ovat voima, läsnäolo ja lujuus, sekä Rakkauden siivittämät pyhät ajatukset. Mielen henkinen ilmapiiri on tulvillaan Hänen läsnäolonsa enkeleitä, joilla on mitä pyhin tehtävä. Niinpä ne tuovat omat tunnusmerkkinsä näkyviin. Emme tunne niiden yksilöllistä muotoa, mutta sen tiedämme, että ne ovat Jumalan sukua luonteeltaan.

²⁴⁸ Baker Eddy 1987, s. 259.

²⁴⁹ Arnesen vuosi, 1972, s. 1.

Henkiset siunaukset, jotka on esitetty kuvaannollisesti ovat henkisen ymmärryksen ja uskon tiloja. Ne ovat ulkomuodon saaneita, mutta kuitenkin omakohtaisia. Henki siunaa omien täydellisten ja puhtaitten ideoittensa lisääntymisen. Ainoan Mielen äärettömistä perustekijöistä on Baker Eddyn mukaan lähtöisin kaikki laatu, muoto, määrä ja väri. Nämä ovat alusta loppuun mentaalisia, vain henkisin aistein havaitaan niiden henkinen luonne. Elämää täynnä olevassa Mielen maailmankaikkeudessa hänen mukaansa henkiset edistysaskeleet johtavat henkisiin maailmoihin ja yleisiin olemuksiin.

Tämän jumalallisen maailmankaikkeuden näkee aineellinen ajattelutapa etäisenä ja himmeänä, ikään kuin iltahämyn tummissa sävyissä harmaana. Mutta ennen pitkään verho nostetaan ja näkymä kylpee valossa. Henki yksilöllistää, erilaistaa ja luokittelee kaikki ajatukset, jotka ovat yhtä ikuisia kuin Mieli, joka luo ne. Mutta kaiken yksilöllisyyden äly, jatkuvuus ja olemassaolo pysyvät Jumalassa, joka on niiden jumalallisesti luova Periaate.²⁵¹

3. 14. 6. Vastoinkäymisten hyöty tuo esiin ihmisen kehitysvaiheen

Baker Eddyn mukaan vastoinkäymisen hyöty tuo esiin ihmisen kehitysvaiheen, jossa henkinen Rakkaus pakottaa sinut hyväksymään sen, mikä parhaiten edistää kehitystäsi. Vaikka kuinka haluaisit tarrautua henkilökohtaisten ilojen tunteeseen, tulee aika, jolloin ystäväsi pettävät ja vihollisesi parjaavat. Tämä vaihe kestää niin kauan kunnes saamasi ojennus on riittävä nostamaan sinut, sillä ”missä ihmisen mahdollisuudet loppuvat siinä Jumalan mahdollisuudet alkavat”. Jumala opettaa näin Baker Eddyn mukaan kuolevaisia hylkäämään lihallisuutensa ja saavuttamaan henkisyyden. Pyhimys luo oman taivaansa tekemällä oikein ja syntinen luo oman helvettinsä tekemällä pahaa. Hyvää vastaan suunnatut aineellisen näkemyksen vainot pyrkivät eksyttämään valitutkin.²⁵²

Ihminen on Hengen idea ja hänessä Baker Eddyn mukaan kuvastuu autuuttava läsnäolo. Tämä läsnäolo tuo hänen mukaansa valon maailmankaikkeuteen. Ihminen on synnin ja heikkouden yläpuolella, koska ihminen on kuolematon ja henkinen. Ihminen ei astu ajan rajojen yli elämän mittaamattomaan ikuisuuteen, vaan ihmisen olemassaolo on rinnakkaista maailmankaikkeuden

²⁵⁰ Baker Eddy, 1987, s. 259.

²⁵¹ Baker Eddy, 1987, s. 512 – 513.

²⁵² Baker Eddy 1987,s. 266.

ja Jumalan kanssa. Aineelliset ajatuksen kohteet hävitetään ja vain henkinen idea on ikuinen, jonka substanssi on Mielessä.²⁵³

3. 14. 7. Baker Eddyn totuuden hiljainen tuulen hyminä

Baker Eddyn mukaan totuus ymmärretään silloin, kun se on toteen näytettävissä. Mutta totuutta ei ymmärretä ennen kuin se on osoitettu todeksi. Oikea käsitys Jumalasta opettaa meitä ymmärtämään oikein Rakkauden ja Elämän ja tällainen käsitys Jumalasta riistää kuolemalla voiton ja ottaa pois petollisen uskomuksen ja kaiken synnin, sillä Kristillisen Tieteen ajattelun mukaan vaikutukset tunnetaan, niitä ei niinkään nähdä. Kristillinen Tiede on Baker Eddyn mukaan totuuden hiljainen tuulen hyminä, joka ilmaisee itsensä. Tässä tilanteessa me joko kuuntelemme sitä ja nousemme ylemmäs tai käänämme selkämme tälle äänelle.²⁵⁴

Baker Eddy selittää, että ellei vähääkään ymmärretä ihmisen olemisen Periaatteen toteennäytettä ja sääntöä, ennen kuin kuolemaksi sanottu kohtaa kuolevaisia, eivät ihmiset kohoa henkisesti olemassaolon asteikolla korkeammalle tuon yhden kokemuksen ansiosta, vaan ihmiset jäävät yhtä aineellisiksi kuin ennen siirtymistään ja he etsivät onnea, mutta he eivät etsi sitä henkisesti, koska käsittävät elämän aineelliseksi, alhaisin ja itsekkäin vaikuttimin.

Baker Eddyn ajattelun mukaan väärä oletus on se, että Mieli eli Elämä olisi fyysinen ja äärellinen tai, että se ilmenisi hermojen tai aivojen välityksellä. Totuus tulee hävittämään hänen mukaansa tämän erheen vaikutukset, kuten sairauden, synnin ja kuoleman. Henkisistä ihmisistä Raamattu sanoo: Heihin toisella kuolemalla ei ole valtaa.²⁵⁵

3. 14. 8. Ihminen ymmärtää henkistä olemassaoloa ja olemisen onnea

Ihminen ymmärtää henkistä olemassaoloa juuri siinä määrin kuin ihmisen Rakkauden ja Totuuden aarteet lisääntyvät. Baker Eddyn mukaan kuolevaisten täytyy pyrkiä Jumalaa kohti. Heidän päämääriensä ja taipumustensa täytyy henkistyä ja heidän täytyy lähestyä laajempia olemisen tulkintoja ja jossain määrin saavuttaa äärettömästä oikea käsitys, jotta kuolevaisuus ja synti voitaisiin hylätä.²⁵⁶

²⁵³ Baker Eddy, 1987, s. 266 -267.

²⁵⁴ Baker Eddy, 1987, s. 322-323.

²⁵⁵ Baker Eddy, 1987, s. 290.

²⁵⁶ Baker Eddy, 1987, s. 265.

Baker Eddyn mukaan on ehdottoman välttämätöntä ymmärtää, mistä lähinnä riippuu olemisen onni. Totuuden etsiminen inhimillisiin oppeihin uskomalla ei ole äärettömän ymmärtämistä. Me ihmiset emme saa etsiä kuolematonta ja muuttumatonta, kuolevaisen, äärellisen ja muuttuvan kautta ja emme saa luottaa toteennäytön sijasta johonkin uskomukseen, sillä uskomukset ovat kohtalokkaita. Baker Eddy painottaa, että täyden luottamuksen antaa vain totuuden ymmärtäminen ja henkinen ymmärrys on parempi kuin kaikki polttouhrit.²⁵⁷

Kaikilla ihmisillä on Baker Eddyn mukaan yksi Mieli, yksi Isä, yksi Jumala, sekä jokaisella ihmisellä on myös yksi Elämä, Rakkaus ja Totuus. Ihmisen tulee Baker Eddyn mukaan käännyä vain Jumalan, täydellisen Mielen puoleen, kun haluaa saada opastusta elämäänsä. Silloin hän on ikuinen, puhdas ja Jumalan kaltainen ja hänellä on se Mieli, joka myös Kristuksella oli.²⁵⁸

Baker Eddy esittää kysymyksen: Mikä on tieteellinen selitys olemiselle? Johon hän itse vastaa, että aineessa ei ole elämää, totuutta, älyä eikä substanssia. Kaikki on hänen mukaansa ääretöntä mieltä ja sen ääretöntä ilmausta, sillä Jumala on kaikki - kaikessa. Baker Eddyn ajattelun mukaan Henki on kuolematon Totuus, joka on todellinen ja ikuinen. Aine on kuolevaista erhettä, epätodellista ja ajallista.

Jumala on Henki ja ihminen on Hänen kaltaisensa kuva. Näin ollen ihminen ei ole aineellinen, hän on henkinen.²⁵⁹ Mieli on Jumala ja voi olla vain yksi Mieli, koska on vain yksi Jumala. Baker Eddy esittää ajatuksen, että elleivät kuolevaiset hyväksyisi muuta Mieltä ja väittäisi muuta olevaksi, syntiä ei tunnettaisi.²⁶⁰

Ihmisellä on tarve ilmaista rakkautta ja se on universaali ja niin on kykykin siihen. Jokainen on varustettu Jumalan lähteillä, loputtomalla jumalallisella rakkaudella. Jokainen on kykenevä ilmaisemaan rakkautta lämpimästi ja yltäkylläisesti. Kaikki voivat tuoda parantavan myötätunnon ihmisille, niin että tarpeessa olevat tulevat vilpittömästi autetuiksi. Jumalan maailman-kaikkeudessa ihminen on todellinen rakkauden ilmaus.²⁶¹ Minuus on Baker Eddyille hengen kuvastumaa, se on elävän Periaatteen, Rakkauden monimuotoista kuvastumaa, tämä on hänen vastauksensa kysymykseen, mitä ovat ruumis ja Sielu.²⁶² Jumalan suuri universumi on Jumalan

²⁵⁷ Baker Eddy, 1987, s. 285-287.

²⁵⁸ Baker Eddy, 1987, s. 467.

²⁵⁹ Baker Eddy, 1987, s. 468.

²⁶⁰ Baker Eddy, 1987, s. 469.

²⁶¹ Barrat, 1979, s. 1852.

²⁶² Baker Eddy, 1987, s. 477.

äärettömän rakkauden ilmaisu, tämä voi olla lohdullinen ajatus niille, jotka tuntevat, että eivät ilmaise rakkautta kuten toiset tekevät.²⁶³

Baker Eddyn henkisen ymmärryksen avulla aineellinen aistinta ja inhimillinen käsitystapa erotetaan totuudesta ja hänen ajattelussaan tämä on taivaanvahvuus. Hänen mukaansa Jumalallinen Mieli luo kaikki minuudet ja ne ovat Hengen ideoita ja Mielen ilmenemismuotoja, jotka voi tajuta vain Mielenä. Niitä ei voi tajuta niin sanottuina aineellisina aisteina eikä mieltä vailla olevana aineena.

Ymmärryksen antaa hänen mukaansa henki, joka johtaa kaikkeen totuuteen ja kohottaa tietoisuutta. Henkisen hyvän havaitsemiskyky on henkinen aisti ja ymmärrys on rajalinja epätodellisen ja todellisen välillä. Baker Eddy selittää, henkisen ymmärryksen ilmentävän jumalallista näkemystä, joka antaa hänen mukaansa henkisen todisteen maailmankaikkeudesta juuri Kristillisen Tieteen kautta. Baker Eddyn ajattelun mukaan tämä henkinen ymmärrys tuo ilmi Mielen, Elämän, Totuuden ja Rakkauden. Henki, Jumala, yhdistää ymmärryksen ikuiseen sopusointuun. Ylentynyt ja tyyni ajatus eli henkinen ymmärrys on Baker Eddyn mukaan rauhaa ja Jumala, Henki kokoaa muotoutumattomat ajatukset oikeisiin uomiinsa ja kehkeyttää näitä ajatuksia. Samoin Jumala avaa pyhän tarkoituksen kukanterän, jotta tuo tarkoitus voisi tulla ilmi.²⁶⁴ Baker Eddyn mukaan vertauksin esitettynä kuiva maa kuvaa ehdottomia muodostumia, jotka on asettanut Mieli. Vesi sen sijaan on Mielen aineiden vertauskuvana.²⁶⁵

3.14. 9. Baker Eddyn käsitys Jumalan hyvyydestä ja todellisesta elämästä

Vaikka Jumala on hyvä ja ainoa todellinen elämä, kuolevaiset olettavat silti voivansa elää ilman hyvyttä. Kristikunnan historiasta on valitettavassa määrin kadonnut Jumalan varustaman ihmisen voiman ymmärtäminen. Se on ollut vuosisatoja kristinuskon hukkaan joutunut uinuva perusaines. Puhtaan kristinuskon parantaviin aineksiin tullaan kuitenkin ajanmittaan suhtautumaan oikeudenmukaisesti. Niitä opetetaan, etsitään ja ne loistavat hyvyyden kaikessa suuruudessa koko maailmaa käsittäen. Koko taikinan hapattaa vähäinen hapatus ja vähäinenkin Kristillisen Tieteen ymmärtäminen osoittaa todeksi kaiken sen mitä siitä on sanottu.

²⁶³ Barrat, 1979, s. 1852.

²⁶⁴ Baker Eddy, 1987, s. 504-506.

²⁶⁵ Baker Eddy, 1987, s. 507.

Baker Eddy kehottaa ihmisiä olemaan kiitollisia, sillä Jeesus on ollut hänen mukaansa Kristillisen Tieteen todellinen toteennäyttävä ja Jeesus jätti meille esimerkkinsä ja teki näitä tekoja. Me voimme Baker Eddyn mukaan käyttää vain sitä minkä ymmärrämme ja meidän täytyy osoittaa uskomme toteennäytöillä. Tekopyhyttä tämä ei ole ja Jumala on vastaansanomaton ja ihmistahdolla sitä ei voi tehdä tyhjäksi. Hänen mukaan se on aina oikeassa oleva jumalallinen Periaate, joka ei kadu koskaan, vaan kukistamalla erheen se pitää voimassa totuuden väittämät.

Baker Eddy selittää: jos ihmiset ymmärtäisivät henkisen todellisen alkuperänsä olevan pelkkää autuutta, ponnistelisivat he löytääkseen turvapaikan henkisestä ja saisivat rauhan. Mitä syvempi erhe on, johon kuolevainen mieli on vajonnut, sitä voimakkaammin kuolevainen mieli vastustaa henkisyyttä, kunnes erhe väistyy. Erheen hävittämistä merkitsee Jumalallisen armon anteeksiantamus.²⁶⁶

Baker Eddy näkee henkisenä löytönä sen, että erehtyvät ja kuolevaiset käsitykset joutuvat antamaan tietä kaiken ikuisen ja täydellisen perikuvulle. Meidän on luotettava kykyymme päästä toivomaamme hyvyyteen. Jonka ainoana mahdollisuutena on saada aikaan hyvää, sekä saada ihmiset näkemään, mitä Jumala jo on tehnyt. Ja meidän on luotettava siihen, että saavutamme korkeampitasoisia ja parempia tuloksia. Mikäli emme luota näihin kykyihimme, estää se meitä kokeilemasta siipiämme ja aiheuttaa alusta lähtien epäonnistumisemme.

Meidän on vaihdettava ihanteita, jotta saadaan parempia esikuvia. Baker Eddy painottaakin sitä, että sairas ruumis kehittyy juuri sairaista ajatuksista. Hänen ajatuksensa on, että kärsimys, kuolema ja sairaus syntyvät peloista. Aistillisuutta sekä itsekkyyttä hänen mukaansa kasvattavat sellaiset ajatukset, jotka palaavat aina omaan itseensä. Samoin tekevät ajatukset, jotka odottavat ruumiilta alituista nautintoa tai tuskaa. Näiden ajatusten ja odotusten kasvu tapahtuu henkisen kasvun kustannuksella.

Ruumiista nautinnon etsiminen saa meidät löytämään tuskaa ja totuuden etsiminen ruumiista saa meidät löytämään erhettä ja mikäli etsimme ruumiista elämää löydämme kuoleman. Jos taas etsimme ruumiista henkeä löydämme ainetta. Neuvoksi tähän Baker Eddy kehottaa meitä tekemään päinvastoin. Käännä katseesi ruumiista Rakkauteen ja Totuuteen, kaiken sopuisuuden, onnen ja kuolemattomuuden Periaatteeseen. Pidä vakaasti ajatuksesi pysyvässä todessa ja hyvässä, niin tuot kokemukseesi nämä siinä suhteessa kuin ne täyttävät ajatuksesi.²⁶⁷

²⁶⁶ Baker Eddy 1987, s. 328-329.

²⁶⁷ Baker Eddy, 1987, s. 260-261.

Baker Eddyn mukaan koemme uudistumisen alkamalla rakastamaan hyvää ja ymmärtämällä, että pysyvää nautintoa ei ole pahassa. Nämä Kristillisen tieteen tinkimättömät vaatimukset tuntuvat kyllä jyrkiltä fyysisistä aisteista. Mutta kuolevaiset oppivat, että Elämä on Jumala, hyvä.

Myös inhimillisistä aisteista hänen mukaansa tuntuu yhtä jyrkältä se ajatus, että pahalla ei todellisuudessa ole voimaa eikä sijaa inhimillisessä tai jumalallisessa taloudessa. Kuinka sääliittävä näky onkaan pahansuopaisuus, joka nauttii kostamisesta. Baker Eddy selittää, että toisinaan paha on ihmisen korkein käsitys oikeasta. Kunnes ihminen kadottaa halunsa pahaan ja hän saa lujemman otteen hyvästä. Ihminen kadottaa silloin halunsa pahuuteen ja pahuus muuttuu hänelle piinaksi. Hän selittää, että eroon synnin kurjuudesta pääsee sillä, että lakkaa tekemästä syntiä. Muuta tietä ei ole; synti merkitsee epäpuhtaita ajatuksia, erhettä ja likaisuutta. Moraalista rohkeutta tarvitaan oikean asian julistamiseen ja vääryyden vastustamiseen. Koskaan ihmistä ei ole todella tehnyt rehelliseksi rangaistuksen pelko.

Mitä meidän olisi tehtävä saadaksemme uudistumaan ihminen, jolla ei ole moraalista rohkeutta, eikä oikeanlaista käsitystä hyvästä? Neuvona voisi olla hänen mukaansa se, että vakuutamme ihmiselle inhimillisen tietoisuuden kautta hänen erehtyvän etsiessään aineellisia keinoja onnen saavuttamiseksi. Aktiivisin ihmissielun kyky on järki, anna siis järjen kouluttaa tunteita ja anna sen herättää henkiin ihmisessä uinuva moraalisen velvollisuuden tunto. Näin ihminen Baker Eddyn mukaan oppii näkemään vähitellen inhimillisten aistinautintojen olemattomuuden ja henkisen havaintokyvyn siunauksellisuuden ja suurenmoisuuden, joka vaientaa ruumiillisen eli aineellisen. Ihminen ei silloin tule vain pelastumaan, vaan on pelastunut.²⁶⁸

Baker Eddyn ajattelussa Totuus on elämä ja ylösnousemus ihmisille. Mutta tämä tulee esiin vasta sen jälkeen, kun Totuus hävittää kaiken uskomuksen ja erheen siitä, että ihmisessä oleva kuolemattomuus, Mieli voisi olla ruumiin kahlehtima ja Elämä voisi olla kuoleman hallitsema. Näin ei voi olla, koska hänen mukaansa Elämä on jumalallinen Periaate, Sielu, Mieli, Henki ja koska Elämä on vailla alkua ja loppua. Baker Eddy selittää, että aine on vain kuolevaisen mielen alkuperäinen uskomus, koska mieli ei ole ollenkaan tietoinen Hengestä. Tämän kuolevaisen mielen mukaan paha on todellista ja aine on substantiaalista. Koska kuolevaisten aistit ovat aineellisia. Sen vuoksi kuolevaisten niin sanottu elämä on riippuvainen aineesta.²⁶⁹

Totuutta ensikertaa tiettyinä aikakautena julistettaessa, Totuus loistaa valkeuden lailla pimeydessä eikä pimeys sitä käsitä. Baker Eddyn ajattelussa tulee voimakkaasti esille se, että jos tahdomme seurata Kristusta, Totuutta, tulee sen aina tapahtua Jumalan osoittamalla tavalla. Sillä

²⁶⁸ Baker Eddy, 1987, s. 327, 328, 595.

koko luonto kertoo Jumalan rakkaudesta ihmistä kohtaan. Tästä saamastaan Jumalan rakkaudesta huolimatta ihminen ei voi rakastaa yli kaiken, eikä ihminen voi kokonaan kääntää sydäntään henkisiin, niin kauan kuin ihminen rakastaa aineellista ja luottaa aineellisiin enemmän kuin henkisiin.²⁷⁰

Baker Eddyn käsitys on, että erhe ei voi tahrata Totuutta. Totuus on todellinen ja tähän väitteen sisältyy rinnakkaisväite, että erhe Totuuden vastakohta on epätodellista. Oletettu taistelu erheen ja totuuden välillä on vain aineellisten aistien todistusten ja henkisen havaitsemisen välinen ristiriita. Tämä taistelu ratkaisee kaikki kysymykset lihan ja Hengen välillä, kun vain ymmärrämme ja uskomme jumalallisen Rakkauden.²⁷¹

Raamatun muistiinpanot ovat vuosisatojen yli olleet laajasti vaihtelevan polemiikin kohde historioitsijoille, teologeille ja kirjallisuudelle. Mikä kirjallisuudessa onkaan varmuudella totta? Tämä kysymys on jatkuvasti auki, sillä kaikki jopa virallisetkin julkilausumat törmäävät yhteen ollessaan erimieltä. Kuinka silloin ihminen voisi saada Jumalan ymmärtämisestä ja luomisesta selvyuden. Raamattua apuna käyttäen Baker Eddy etsi löytääkseen olemisen totuuden, jonka hän pyrki todistamaan omassa tekstikirjassaan. Kaksi kohtaa tekstikirjassa ilmaisevat selvästi Raamatun luonteen ja arvon avautuneena. Koska Raamattu on pyhä, päämääränämme täytyy olla sen henkinen ymmärtäminen, sillä vain tämä henkisen ymmärtäminen voi johtaa meidät totuuteen.²⁷²

Baker Eddyn ajattelun mukaan aineen täytyy olla tuntematonta Mielen äärettömyydessä. Lakastuminen ja epäsointuiset vertauskuvat eivät ole täydellisen, ikuisen, äärettömän, aikaan saamia. Sen vuoksi, että valosta, rakkaudesta ja sopusoinnusta voi tulla vain hyvän heijastumia, jotka ovat Hengen asuinsija. Mielen ideoita Baker Eddyn mukaan on kaikki kaunis ja vaaraton. Kun Mieli luo ja moninaistaa ideat, täytyy tuloksen olla mentaalinen, sillä Totuudelle ei voi tehdä oikeutta rajallinen uskomus missään suhteessa. Rajallinen uskomus taas rajoittaa siten, että tämä rajallinen uskomus koettaa ahtaa pääkalloon Mielen, joka on ääretön. Tällainen rajallinen uskomus ei voi kunnioittaa eikä käsittää ääretöntä. Sopeutuakseen rajoittuneeseen uskomus käsitykseensä siitä, että substanssi ja Sielu ovat jaettavia, pyrkii tämä uskomus jakamaan ainoan Hengen sieluiksi ja persooniksi.²⁷³

²⁶⁹ Baker Eddy, 1987, s. 292-293, 468.

²⁷⁰ Baker Eddy, 1987, s. 325-326

²⁷¹ Baker Eddy, 1987, s. 287-288.

²⁷² Lockett, 1979, s. 440.

²⁷³ Baker Eddy, 1987, s. 280.

Olemisen ainoat tosiasiat ovat henki ja sen muodostumat, sillä hengen mikroskoopilla katsottuna aine katoaa²⁷⁴. Oikein ymmärrettynä ihmisellä on aistimiskyvytön ruumis aistimiskykyisen aineellisen hahmon sijasta. Jumala ihmisen ja kaiken olemassaolon Sielu ikuinen omassa sopusuunnussaan, yksilöllisyydessään ja kuolemattomuudessaan antaa ja säilyttää nämä ominaisuudet ihmisessä Mielen kautta, ei aineen kautta. Kuolevainen tietämättömyytemme Hengestä on ainoa puolustus inhimillisten mielipiteiden vaalimiselle.²⁷⁵ Sielu eli Henki merkitsee Jumaluutta ei mitään muuta.²⁷⁶

Baker Eddy käänsi kaiken mentaaliseksi kielelle ja meni tätäkin vielä pitemmälle. Hän jopa erotti *jumalallisesti* mentaalisen toisin sanoen todellisen ja *kuolevaisesti* mentaalisen toisistaan. Hän osoitti ettemme saa uskoa harhaan. Baker Eddy selittää kuinka me kaikki myönnämme, että yöllä näkemämme uni on pelkästään mentaalinen kokemus, mutta unen mentaalisuus ei estä unta olemasta myös esimerkiksi painajainen. Niinpä meidän onkin erotettava jumalallisesti mentaalinen väärällä tavalla mentaalista. Näin pyrki mm. Elihu auttamaan Jobia osoittaessaan, että on jumalallisesti mentaalista olla tietoinen Jumalasta. Siinä jumalallinen Mieli ilmaisee henkisinä ideoina itseään. Nämä henkiset ideat tulevat meille inhimillisellä tasolla oikeina ja hyödyllisinä ideoina kaikkia tilanteita varten.

3. 14. 10. Väärällä tavalla mentaalinen

Väärällä tavalla mentaalinen on Baker Eddyn mukaan jumalallisen Rakkauden, Totuuden ja Elämän oletettu vastakohta. Tällainen väärällä tavalla mentaalinen on hänen mukaansa samaa kuin uskoa sairauteen, kuolemaan, köyhyyteen ja vihaan. Se on uskoa jumalallisesta kaikki voimasta erillään olevaan voimaan ja se on uskoa jumalallisesta Mielestä erillään olevaan mieleen. Hyvin johdonmukaisesti Baker Eddy päätteli, että koska Jumala on kaikkialla läsnä, silloin Hänen poissaolonsa tai vastakohtansa on oltava täysin oletuksellista eli väärä käsitys Jumalasta.²⁷⁷

²⁷⁴ Baker Eddy, 1987, s. 264.

²⁷⁵ Baker Eddy, 1987, s. 280.

²⁷⁶ Baker Eddy, 1987, s. 466.

²⁷⁷ Ferris, 1971, s. 7.

3. 14. 11. Tiedonannon suunta on aina Jumalalta ihmiselle, kärsimys on hyödyllistä ja yleinen pelastus perustuu koetuksiin ja edistykseen

Baker Eddyn mukaan tiedonannon suunta on aina yksisuuntainen Jumalalta hänen idealleen ihmiselle²⁷⁸. Jumala on Henki ja Jumala ilmoittaa itsensä ideoina niille, jotka ovat valmiit kuuntelemaan häntä. Tämän kaltaisen henkisen tiedonannon vastaanottaminen tekee meistä kypsiä, ajattelemaan riippumattomina ja vapaina.²⁷⁹

Baker Eddyn opetukseen perustuen korostaa Gladhorn esitelmässään, että ihmisen minuus on henkinen. Ihminen hänen mukaansa ei ole fyysinen ruumis, vaan täysin henkinen, yksilöllinen idea ainoassa Mielessä Jumalassa. Tämän tajuaminen johti Baker Eddyn selvempään näkemykseen Jumalasta, jumalallisena Rakkautena, jumalallisena Mielenä kaikkien oikeiden ideoiden lähteenä, joka on aina rakentava, jossa ei ole mitään pahoja tai tuhoavia aineksia, aina hyvä – maailmankaikkeuden luova voima. Gladhornin mukaan Antiikin Kreikan Anaxagoras näki pilkahduksen tästä kirjoittaessaan, että Jumala on itsetoimiva ääretön äly.²⁸⁰

Baker Eddy puhuu kärsimyksen hyödyllisyydestä toteamalla, että pettymyksemme, lakkaamattomat murheemme ja katkerat kokemuksemme uskosta aineen kuviteltuun elämään saavat meidät palaamaan väsyneiden lasten tavoin jumallisen Rakkauten käsivarsille, jolloin alamme oppia tuntemaan elämää jumalallisessa Tieteessä. Tässä kysymys on vieroittamiskehityksestä. Baker Eddyn mukaan ihminen ei käsitä Jumalan tutkimattomuutta ilman tätä vieroittamiskehitystä.

On paljon helpompi toivoa totuutta kuin vapautua erheestä, sillä on niin, että vaikka kuolevaiset saattavat pyrkiä ymmärtämään Kristillistä Tiedettä, he eivät kykene poimimaan Kristillisestä Tieteestä tosiasioita ponnistelematta niiden vuoksi. Tällainen ponnistus merkitsee ettemme omaa muuta tietoisuutta kuin hyvän, joka merkitsee myös pyrkimystä hylätä kaikenlainen erhe. Meitä autetaan eteenpäin vaelluksessamme kohti rauhaa, puhtautta ja oikeamielisyyttä Rakkauten terveellisen kurituksen avulla. Jotta voimme käsittää enemmän, täytyy meidän soveltaa käytäntöön sitä, mitä jo tiedämme.²⁸¹

²⁷⁸ Baker Eddy, 1987, s. 284-285.

²⁷⁹ Gladhorn, 1975, s. 7.

²⁸⁰ Gladhorn, 1975, s. 1.

²⁸¹ Baker Eddy, 1987, s. 322-323.

Baker Eddyn mukaan ihmisen kehityksessä on tärkeää huomata ja ymmärtää vastoinkäymisen hyöty. Jos olemassaolo olisi sinulle ilman henkilökohtaisia ystäviäsi tyhjää, siinä tapauksessa tulee aika, jolloin ystäväsi pettävät ja vihollisesi parjaavat ja olet yksin, kunnes ojennus, jonka saat on riittävä nostamaan sinut. Sillä missä ihmisen mahdollisuudet loppuvat, siinä Jumalan mahdollisuudet alkavat. Henkinen Rakkaus saa sinut kuitenkin tajuamaan, että vaikka kuinka tarrautuisit henkilökohtaisten ilojen tunteeseen, sinun tulee hyväksyä se mikä parhaiten edistää kehitystäsi.²⁸²

Baker Eddyn käytännön työ on ollut paljolti sairauksien parantamista ja hänen kehoituksensa parantamistyössä on seuraava: Parantaaksemme ruumiillisen vaivan on meidän otettava huomioon jokainen rikottu moraalilaki ja nuhdeltava erhetta. Meidän täytyy karkottaa pelko, eräs sairauksien perustekijä, palauttaaksemme painopisteen Jumalan puolelle. Kun pelko ja paha karkotetaan, tulee totuuden vaakakuppi erhetä painavammaksi.²⁸³

Applingin mukaan yksi opetuslapseuden kompastuskivistä näyttää olevan sen määrittely, milloin ja missä ovat rajoittuneet inhimilliset tavoitteemme hylättävä ja milloin on luovutettava Kristukselle kokonaan elämämme. Epäröinnin voittamiseksi voimme päättää, että lakkaamme puolustelemasta toimiamme ja ajatuksiamme silloin, kun ne eivät täytä korkeinta käsitystämme siitä, mikä on oikein. Asettukaamme hyvän puolelle silloinkin, kun se ei ole kaltaistemme keskuudessa suosittua. Voimme myös päättää rakastaa Jumalaa ja lähimmäistämme ilman rajoituksia, siten kuin Jeesus Kristus meille osoitti.²⁸⁴

Vanderhoefin mukaan Rukoillessamme kuolevainen mielemme väistyy Jumalan lain tieltä ja uskomme pahaan häviää laajentaessamme hyvän ymmärtämistämme. Mielen itse ilmauksena voimme herätä todelliseen minuuteemme. Tiedostaessamme, että kuvastamme jumalallisen Mielen hyvinvointia, herruutta ja täydellisyyttä eli ainoaa todellista substanssia, paraneminen tapahtuu.²⁸⁵

Baker Eddyn ajattelussa yleinen pelastus perustuu koetukseen ja edistykseen ja pelastus ei ole saavutettavissa ilman koetuksia ja tätä edistystä. Taivas on hänelle Mielen jumalallinen tila se ei ole paikka. Tässä tilassa kaikki Mielen ilmentymät ovat sopusointuisia ja kuolemattomia, sillä siinä ei ole syntiä eikä ihmisellä ole omaa vanhurskautta, vaan Herran mieli. Baker Eddy väittää, että kuolevaisia ei odota viimeinen tuomio, sillä joka hetki tulee viisauden tuomiopäivä. Se

²⁸² Baker Eddy, 1987, s.266.

²⁸³ Baker Eddy, 1987, s.392.

²⁸⁴ Appling, 1986, s. 22.

²⁸⁵ Vanderhoef, 1982, s. 19.

tulee jatkuvasti ja joka hetki, se riisuu ihmisen kaikesta aineellisesta erheestä, sillä henkistä erhettä ei olekaan.²⁸⁶

3. 14. 12. Kristillisen Tieteen moraaliset ja fyysiset vaikutukset, ihminen voittaa erheen kieltämällä erheeltä todellisuuden

Baker Eddyn mukaan Jumala on kaikkialla ja Jumala on kaiken sisältävä. Kun täysin käsitetään Kristillisen Tieteen lopulliset moraaliset ja fyysiset vaikutukset, päättyy ristiriita erheen, totuuden, uskomuksen ja ymmärryksen välillä, sekä aineellisen käsityksen ja Kristillisen Tieteen välillä. Baker Eddyn mukaan henkinen sopusointu pääsee vallalle, jonka Jeesus saattoi alkuun ja profeetat ennustivat.²⁸⁷ Hänen ajattelunsa mukaan totuuden poissaoloa sanotaan erheeksi eikä hänen mukaansa ymmärrystä ja totuutta liity koskaan erheeseen, eikä erhe ole Mielen vesa. Vaikka paha ei ole mitään se sanoo olevansa jotakin, kun paha sanoo, että hän on ihminen, mutta ei ole Jumalan kaltainen eikä kuva; väittää erhe tässäkin väärin, sillä Raamattu sanoo, että ihminen luotiin Jumalan kaltaiseksi.²⁸⁸

Baker Eddy ymmärtää peruskäsitteet siten, että sekä kirjain että henki antavat todistuksensa ja näin voidaan osoittaa jumalallisen metafysiikan erehtymättömyys todeksi. Sellainen näkemys, että sekä hyvä, että paha ovat todellisia, on hänelle aineellisen tietoisuuden petosta, sillä hänen ajattelunsa mukaan Kristillinen Tiede mitätöi tämän petoksen, koska paha ei ole hänelle mitään.

Baker Eddy painottaa voimakkaasti, että paha ei ole mieltä eikä se ole asia, se ei ole myöskään voimaa, vaan paha merkitsee ihmiskunnan ilmentämänä olemattomuutta.

Hänen mukaansa paha vain väittää olevansa jotakin – vaikka siltä voima puuttuukin. Tämä paha merkitsee mm epärehellisyyttä, itsekkyyttä ja himoa, se merkitsee myös varastamista, kauteutta ja panettelua. Paha ilmenee myös tekopyhyyttenä ja vihana. Se merkitsee ihmiselle sisäistä tyhjyyttä. Baker Eddy selittää pahan merkitsevän jopa murhaa ja paholaista. Hän ei selitä tarkemmin paholaisen olemusta tässä yhteydessä, vaan hän ilmoittaa pahan olevan myös heikkomielisyyttä, mielisairautta, sekä kaikkea muuta mitä tähän liittyy.²⁸⁹

²⁸⁶ Baker Eddy, 1987, s. 291.

²⁸⁷ Baker Eddy, 1987, s. 288.

²⁸⁸ Baker Eddy, 1987, s. 286-287.

²⁸⁹ Baker Eddy, 1987, s. 330.

Aadam sana tulee hebreankielisestä sanasta adamah, joka merkitsee tomua, olemattomuutta ja punaista väriä. Aadam ei ole ihanne ihminen. Kun jaamme englanninkielisen nimen Adam kahdeksi tavuksi a dam (pato) eli este. Johtaa se tämän ajattelun mukaan ajatuksen johonkin virtaavaan, joka taas puolestaan johtaa kuolevaiseen mieleen. Se tuo myös ajatukseen pimeyden, joka on syvyyden päällä, kun maan tomua eli ainetta pidettiin ihmisen luomisessa Jumaluuden välikappaleena – kun aine nousi Henkeä vastaan kirouksen alaisena.

A dam ei ole pelkkää sanaleikkiä. Se merkitsee erhetä ja estettä, sekä ihmisen eroa Jumalasta. Baker Eddyn mukaan tämä este on synty ja käärme, joka pyrkii asettumaan ihmisen ja hänen luojansa väliin. Sanojen määrittelyminen ja niiden jakaminen ei ole hänene mukaansa totuudellista ellei kysymys ole sanojen metafyyssisen alkuperän selvittämisestä.

Synnin hävittäminen on Baker Eddyn ajattelussa anteeksiannon menetelmä. Hänen mukaansa vihan hävittää Rakkaus ja erheen hävittää Totuus. Koska Jumala on hänen ajattelunsa kaikki, tilaa ei ole erilaiselle kuin Jumala. Kaiken on luonut yksin Jumala, Henki ja Hän sanoi sitä hyväksi. Paha ei ole Jumalan luomaa ja tämän vuoksi paha on epätodellista, koska se on hyvän vastakohta. Baker Eddyn mukaan Kristillinen Tiede osoittaa pahan epätodellisuuden, vaikka synnintekijä yrittää tehdä synnistä todellisuutta ja yrittää tehdä todelliseksi sen, mikä on epätodellista. Paha kyllä ryhtyy salaliittoon itseään vastaan ja omaa heräämistään vastaan. Niinpä Baker Eddy selittääkin, että vain ne, jotka hylkäävät tämän epätodellisuuden, voivat ymmärtää täysin pahan epätodellisuuden.²⁹⁰

Baker Eddyn ajattelun mukaan Jumalan valtakunta tulee myös maan päälle ja se tulee olemaan samanlainen kuin Jumalan valtakunta on taivaassa. Hän painottaa, että kaiken synnittömyyden, terveyden ja kuolemattomuuden perusta on se suuri tosiasia, että Jumala on ainoa Mieli. Hänen mukaansa tähän Mieleen ei tule ihmisen vain uskoa, vaan tämä Mieli täytyy myös ymmärtää. Joka tarkoittaa sitä, että meidän täytyy riisua synniltä kaikki oletettu todellisuus. Eikä hänen mukaansa pidä myöntää, että synnissä voisi olla voimaa tai älyä, nautintoa tai tuskaa.

Baker Eddy neuvookin, että ihminen voittaa erheen kieltämällä erheeltä todellisuuden. Moninaiset käsityksemme siitä, että uskomukset voisivat aiheuttaa hyvää tai pahaä menettävät voimaansa siinä suhteessa, kun me menetämme luottamuksemme uskomuksiin ja annamme elämän itsensä todistaa Jumalasta ja sopusoinnusta.²⁹¹ Kaikki Jumalan antama liikkuu Baker Eddyn mukaan hänen kanssaan sopusoinnussa ja kuvastaa voimaa ja hyvyyttä. Kuten oma peili-

²⁹⁰ Baker Eddy, 1987, s. 338-339.

²⁹¹ Baker Eddy, 1987, s. 339-340.

kuvasi näkyy peilissä, samoin sinäkin kuvastut, koska olet henkinen, olet Jumalan kuvastuma.

²⁹²

4. 14. 13. Henkinen ja ikuinen on substantiaalista

Baker Eddylle substantiaalista on kaikki henkinen ja ikuinen. Kun taas ajalliset ja aineelliset eivät ole sitä. Jumala ja Sielu ovat hänelle yksi, koska Sielu ja Henki ovat yksi ja tämä yksi ei ole koskaan sisällytetty rajoitettuun ruumiiseen tai rajoitettuun mieleen. Henki on ikuinen Jumalallinen ja vain Henki, Sielu voi kehittää elämää, koska Henki on enemmän kuin kaikki muu. Sielu on hänen mukaansa kuolematon ja ollakseen Henki Sielun täytyy olla ruumiiton, sillä Henki ei ole äärellinen. Mieli on hänellä jumalallinen Periaate, Rakkaus eikä se pyri saamaan aikaan mitään Jumalasta, Isä-Äidistä poikkeavaa. Todellisuus on henkinen, muuttumaton, sopusointuinen, kuolematon, ikuinen ja jumalallinen.

Baker Eddyn mukaan epähenkinen ei voi olla sopusointuista, ikuista tai todellista ja Hengen oletettuja vastakohtia ovatkin sairaus, synty ja kuolevaisuus ne ovat todellisuuden vastaisia.²⁹³ Ego on Baker Eddyn mukaan rajaton ja kuolematon, sillä rajoitukset aiheuttaisivat ja merkitsisivät tietämättömyyttä. Mieli on hänelle äärettömyys, eikä Mieli astu koskaan rajalliseen ja hyvä ei sisälly pahaan, eikä rajoittamaton rajoitettuun. Voidaan myös hänen mukaansa sanoa, että kuolematon ei sisälly kuolevaisuuteen eikä ikuinen sisälly ajalliseen. Yksilöllisyys eli jumalallinen Ego kuvastuu kaikessa henkisessä yksilöllisyydessä äärettömän pienestä äärettömän suureen.²⁹⁴ Baker Eddy selittää, että äärettömän Mielen ääretön ilmaus ja kuolematon ihminen on ikuinen ja on olemassa rinnakkain tämän Mielen kanssa. Sillä kuolematon ihminen on Jumalan idea eli kuva. Hän on aina ollut Jumalassa ikuisessa Mielessä. Mutta tämä ääretön Mieli ei Baker Eddyn mukaan voi olla ihmisessä, vaan ääretön Mieli on ihmisen kuvastuma ja Jumalan kuvastumaa ovat henkisen ihmisen yksilöllisyys ja tietoisuus. Baker Eddyn mukaan ihmisen yksilöllisyys ja tietoisuus ovat virtausta Hänestä, joka on Totuus, Elämä ja Rakkaus ja kuolematon ihminen on aina ikuinen ja henkinen, eikä kuolematon ihminen ole koskaan ollut eikä ole aineellinen. Jumala on jakamaton, sillä ääretön on jakamaton.

Kaikkeus on äärettömän mitta, eikä Jumalaa voisi ilmaista mikään vähäisempi. Baker Eddyn mukaan täydellisuuden säännöt antaa olemisen Tiede ja se tuo päivänvaloon kuolemattomuuden. Jumala ja ihminen eivät ole sama asia, mutta jumalallisen Tieteen järjestyksessä Jumala ja

²⁹² Baker Eddy, 1987, s. 513-515.

²⁹³ Baker Eddy, 1987, s. 335.

²⁹⁴ Baker Eddy, 1987, s. 334-335.

ihminen ovat rinnakkain olemassa ja ovat ikuisia. Baker Eddyn ajattelussa Jumala on isä- äiti- Mieli ja Jumalan henkinen jälkeläinen on ihminen. Jumala, ihmisen jumalallinen Periaate ja Jumalan kaltaisena ihminen ovat sopusointuiset, erottamattomat ja ikuiset. Jumala on persoonallinen ja yksilöllinen tieteellisessä merkityksessä, mutta Jumala ei ole persoonallinen ja yksilöllinen ihmisen kaltaisessa merkityksessä. Tämän vuoksi Jumalaa kuvastavana ihminen ei voi menettää yksilöllisyyttään, mutta ruumiissa olevana sieluna eli aineellisena havaintana sokeat kuolevaiset kadottavat henkisen yksilöllisyytensä näkyvistä. Realismia ei ole aineellinen persoonallisuus, sillä se ei ole Baker Eddyn mukaan Hengen, Jumalan kaltaisuus eikä kuvastuma.

Aistillisuus Baker Eddyn mukaan on orjuutta, ei autuutta. Jotta ihminen voi olla todella onnellinen täytyy ihmisen olla sopusoinnussa jumalallisen Rakkauten, Periaateensa kanssa; Pojan täytyy olla sopusoinnussa Isän kanssa, eli yhdenmukainen Kristuksen kanssa. Baker Eddyn mukaan yhtä täydellinen kuin Mieli, joka muovaa ihmisen on ihminen omassa asemassaan Kuolemattoman ja sopusointuisen ihmisestä tekee olemisen totuus, kun taas epäsointuista ja kuolevaista on erhe.²⁹⁵

Sen evankeliumin opetuksen mukaan, että vain puhdassydämiset voivat nähdä Jumalan, osoittaa Baker Eddyn mukaan todeksi Kristillinen Tiede. Täydellisyys on taivaallisen olemisen järjestys, joka ilmentää elämää Kristuksessa, elämän henkisessä perikuvassa.

Baker Eddy selittää, että puhtautensa määrän mukaisesti ihminen on täydellinen, sillä puhtaus on tie täydellisyteen. Henkisen ihmisen ja näkymättömän maailmankaikkeuden huonoja väärennöksiä ovat aineellinen ihminen ja näkyvä maailmankaikkeus.

Baker Eddyn ajattelun mukaan rajoitetuille aisteille on oikea käsitys ihmisestä näkymättömän Jumalan kuvastumana yhtä käsittämätön asia kuin ihmisen ääretön Periaate. Hänen mukaansa Jumalan ajatuksia ovat kaikki totuudet sellaisina kuin ne ovat todellisen henkisessä valtakunnassa. Ajalliset ajatukset ovat kuolevaisten ajatuksia, koska ne ovat epätodellisia ja ne ovat ikuisen sekä todellisen eli henkisen vastakohtia.

Baker Eddy kehottaa pyrkimään siihen, että ihminen saattaa synnin, sairauden ja kuoleman, pyhyyden ja terveyden säännön alaiseksi, niin tehdessään ihminen vakuuttuu siitä, että tämä tiede on toteennäytettävästi tosi, sillä se parantaa syntiset ja sairaut vertaansa vailla olevalla tavalla. Baker Eddyn mukaan oikein ymmärrettynä Kristillinen Tiede johtaa ikuiseseen sopusointuun. Se tuo päivänvaloon ainoan totisen ja elävän Jumalan ja ihmisen luotuna Jumalan kaltaiseksi. Mutta jos uskomuksemme on vastakkainen, eli uskomme, että ihmisellä on alku ja

²⁹⁵Baker Eddy, 1987, s. 336-337.

loppu ja ihminen on peräisin aineesta ja jos vielä uskomme ihmisellä olevan sekä sielun että ruumiin ja ihmisen olevan sekä hyvän että pahan, aineellisen että henkisen. Ja jos uskomme, että ihminen päätyy kuolevaisuuteen, epäsointuun ja erheeseen; tulee Baker Eddyn ajattelun mukaan Totuuden hävittää tällaiset erheet pois.²⁹⁶

VERRATAAN EPIKTETOKSEN JUMALA JA IHMISKÄSITYSTÄ, LUTHERIN JUMALA ON OIKEAMILINEN, LUTHERIN JUMALAN SANAN OIKEASTA YMMÄRTÄMISESTÄ, JUTHERIN TAISTELU VAPAANARMONOPIN PUOLESTA, VANHAN LUTERILAISEN KIRKON RAAMATUN SELITYSPERIAATTEESTA, LUTHERIN TOTUUDESTA, OIKEUDESTA, ENKELEISTÄ JA JUMALAN VÄÄRINYMMÄTÄMISESTÄ, SIMOJOEN KÄSITYS: JUMALA ON KAIKKIEN LUOJA KAIKKIEN ISÄ , BAKER EDDYN KÄSITYS JUMALAN LUOMISTYÖSTÄ JA TOIMINNASTA, KOLMESTA PERSOONASTA YM.

Roomalaisstoalainen Epiktetos, joka on elänyt noin (50-138) on ajattelussaan tullut siihen tulokseen, että me kaikki olemme syntyneet Jumalasta, koska näin on, meillä ihmisilläkään ei luulisi näin ollen olevan itsestään matalia ja arvottomia ajatuksia. Kuitenkin ihminen tulee pöyhkeäksi, jos keisari adoptoi hänet. Epiktetos ihmettelee, etkö ihminen ylpeile siitä, että tiedät olevasi Jumalan poika tai tyttö. Muut elolliset olennot, jotka Jumala on kyllä luonut eivät kuitenkaan ole ensiarvoisia kuten ihmiset ovat

Epiktetos haluaa selventää Jumalaan uskomistansa ja kehottaa ihmistä muistamaan sen, että ei ole oikein vaatia, että asioiden täytyisi sujua niin kuin ihminen haluaa. Hän kehottaakin ihmistä muistamaan, että kaikki käy niin kuin käy, näin ajattelemalla ihminen saa rauhan mieleensä. Intohimomme, tarpeemme ja tunteemme saavat aikaan sen, että me emme usein halua sitä mikä tapahtuu, kun opimme hillitsemään tunteitamme ja tarpeitamme silloin olemme vapaita ja riippumattomia sekä henkilöistä että esineistä. Vapautta on myös se, että emme tavoittele nautinnon tunteita. Ollessamme vapaita voimme haluta sitä mikä tapahtuu meidän vaikutuksestamme riippumatta. Olemme Epiktetoksen mukaan Jumalien sukua, mutta ruumis pitää meitä kahleissaan. Epiktetos pyytää Jumalalta vapautusta raskaista kahleista ja kehottaa: hyvät ystävä, odottakaa Jumalaa.

Luther on varma, että Jumala on oikeamielinen ja hän selittää, että ihmisen sydämeen säteilee suuri valo ja tämä valo säteilee mikäli ihminen itse sitä haluaa. Ihminen on Lutherille Jumalan

²⁹⁶ Baker Eddy, 1987, s. 337-338.

luoma olento ja hänen aikaansaannoksensa. Luterilaisen käsityksen mukaan ihminen on korkein Jumalan näkyvistä luoduista. Luther käyttää puheessaan paljon vanhurskas sanaa, hän selittääkin Jumalan olevan ehdottoman oikeamielinen, jonka varassa vanhurskas ihminen Jumalalta saamana lahjana elää. Lutherin mukaan ihmisen Jumalaan uskomisen on se asia, joka vanhurskauttaa ihmisen

Jumalalla on Lutherin mukaan rajoittamaton kyky tahtoa ja vaikuttaa vapaanarmonoppina ihmisperäistä armonoppia vastaan. Luther opettaa Jumalan rajoittamatonta tahtoa ja vaikuttamista ristiriitaisuuksia säikkymättä. Hän selittää myös, että ihmiselle itselleen vapaa ratkaisuvälta on vahingoksi, tällä hän tarkoittaa ns. avainten vallan väärinkäsitystä ja väärinkäyttöä.

Lutherin käsitys on, että Jumalalla on rajoittamaton kyky vaikuttaa ja tahtoa vapaanarmonoppina.

Yksinomaan usko on Lutherilla rukouksen todellisena aiheena. Hätä on rukouksen aiheena vain satunnaisesti, tosin hätä saa ihmiset rukoilemaan. Jumalan sana on Lutherille totuus ja hän kokee, että Jumala haluaa ja pitää kaiken minkä on sanonut Rukous pitää voimassa kirkkoa ja rukous on tuottanut tähän saakka parasta mitä kirkossa on. Lutherin ajatus on, että ihmisen ollessa ahdistuksen vallassa Jumala erityisesti haluaa meidän anovan apua, kuitenkin ihmisellä voi olla tunne, että Jumala ei kuule ihmistä. Lutherin käsitys on, että ihmisestä voi tuntua ikään kuin Jumala olisi sulkeutunut kammioonsa, Luther kehottaa meitä kolkuttamaan ovea, kolkuttaessamme tarpeeksi Jumala lopulta kysyy: Mitä sinä tahdot? Vastattuamme hänelle mitä haluamme. Vastauksena on, annettakoon se sinulle.

Simojoen mukaan Jumala on kaikkien luoja ja kaikkien isä ja Jumalalla on omistusoikeus kaikkeen, tähän Jumalan omistusoikeuteen vedoten ihmiset ovat velvollisia noudattamaan Jumalan tahtoa. Se on selvästi sanottu, kukaan ei voi vapauttaa itseään Jumalan alaisuudesta.

Baker Eddyn ajattelussa Jumala on Henki, kaikkivaltias maailmankaikkeuden luoja ja hallitsija. Ihmisen on hyvä tietää, että Jumala on aina läsnä, Jumala on hyvä ja kaikkivoimainen, Baker Eddyn mukaan ilman Jumalan sanaa ei ole syntynyt mitään mikä syntynyt on. Jumalan ymmärtäminen saattaa olla ihmiselle turvapaikan löytämistä Baker Eddy kuitenkin kritisoi käsitystä kolmesta persoonasta yhdessä Jumalassa, hän selittää, että kolmiyhteys tuo mieleen moni jumalaisuuden, eikä aina läsnäolevan MINÄ OLEN- olemuksen. Aine ei Baker Eddyille ole substanssia ja hän jatkaa selittämällä, jos aine olisi substanssia, silloin hengen täytyisi olla varjo.

Ihmisessä Jumala Baker Eddyn mukaan ilmaisee ääretöntä, joka ikuisesti kehittyy, laajenee ja kohoaa yhä korkeammalle rajattomin edellytyksin. Baker Eddyn mukaan ihminen kuvastaa äärettömyyttä ja tämä kuvastuma on Jumalan todellinen perikuva.

5. Pohdinta

Tutkielmani tarkastelu lähtökohtana olen pitänyt filosofisten ja teologisten ajattelijoiden pohdintoja lähinnä hermeneuttisen ymmärtämisen käsityksen kautta. Jumala ja Kristus käsitteitä olen käsitellyt eri tavalla ajattelevien ymmärtämisen käsityksen kautta. Pyrin käsittelemään työssäni esiin tulevia erilaisia näkemyksiä niin, että jokaista tarkasteluni kohteena olevaa ajattelijaa käsitellen puolueettomasti. Toisaalta näissä asioissa ollaan niin suurten kysymysten edessä, että kukaan tarkasteltavistani henkilöistä ei voi omistaa ylivertaisesti näitä asioita ja yrittää jotenkin ylhäältä päin todeta asioiden koko totuutta.

En ole ottanut asioiden tapahtumisessa aikajärjestyksestä huomioon tarkastelussani, vaan olen muodostanut oman kiinnostukseni pohjalta eräänlaisen kriteerin. Se missä järjestyksessä käyn työtäni lävitse ei myöskään kerro asioiden kiinnostavuus asteesta, vaan asiat tulevat esiin ikään kuin sisäisesti minulta, arkiajattelussa tästä muodosta sanottaisiin, että kysymyksessä on sattuma. Itse olen kokenut tärkeiksi nämä kaikki asiat, joita käsitellen tässä työssäni.

Heideggerilla esiintyvä Dasein on tärkeä osa hänen olemisen ymmärrystään, hänelle Dasein on olemaasolo kaiken kaikkiaan. Heideggerin mukaan olemme maailmassa ja hän kysyykin miten voisimme jossakin muualla olla? Hänelle maailmassa oleminen ei ole henkinen ominaisuus, vaan Dasein on hänelle se, joka perustaa eli luo maailmansa. Oleminen ja aika ovat Heideggerilla kietoutuneet toisiinsa.

Ebelingin hermeneuttinen ajattelu käsittää teologisen hermeneutiikan tehtäväksi tulkita jakamatonta ja luovuttamatonta kristityn uskon ydintä, että näistä molemmat todistavat tämän ytimen olevan ihmisen olemassaolon perustus. Toisena tehtävänä Ebelingin mukaan on tämän uskon ytimen jakaminen henkilöltä henkilölle ajasta aikaan. Ebelingin mukaan historiallisen Jeesuksen kristillinen saarna on todistus ymmärryksen ja eksistenssikokemuksen tuottamasta varmuudesta suhteessa luojaan. Tämän asian julistaja on varsinainen hermeneutikko. Gadamerille kieli on sellainen käsite, joka on avainasemassa ja tulkinta onkin hänen ymmärryksensä vaikuttava tekijä.

Mielestäni todellista on se, miten ihminen tulkitsee, ymmärtää ja selittää asioita. Tällä tulkinnalla on se merkitys, että samalla kun tulkitset kerrot itsestäsi ja ajattelutavastasi, kerrot myös miten suhtaudut kysymyksessä olevaan asiaan.

Uskoa ja tietoa ei ole pidetty vastakohtina kristillisen uskon yli tuhatena ensimmäisenä vuotena. Tämä tiedon ja uskon erottaminen on tullut kaiken tämän ajan jälkeen. Luonnollisesti myös tuona aikana on ollut paljonkin uskon vastaisuutta.

Tuomas Akvinolaisen aikoihin 1225-1274, hän oli se, joka pyrki sovittamaan yhteen tietoa ja uskoa. Tuomas Akvinolainen on ollut se henkilö, joka on saanut uskon ja tiedon lähentymään toisiaan. Hän pyrki olemaan tinkimättömän rationaalinen ja perusteleva, hän oli myös ajattelultaan asiallinen ja tyynen rauhallinen. Tuomas Akvinolaisella oli kyky ratkoa ristiriitoja siten, että lopulta tulos oli harmoninen..

Platonin näkemys oli se, että Luoja, Demiurgi, täydellinen järki oli hyvä luodessaan maailman. Kaikki syntyminen Platonin mukaan tapahtuu jonkin syyn vuoksi. Kaiken Jumala tahtoi hänen mukaansa olevan hyvää. Luodessaan maailman Jumala teki maailmasta Platonin mukaan kauneimman ja täydellisimmän. Jumalan olemusta selittäessään Platon korostaa Jumalassa olevia ominaisuuksia, joita ovat mm. äly, tieto ja oikea järki.

Kant selittää filosofian tehtäväksi sen, että löydetään yleispätevät ja ehdottomat kriteerit toden ja hyvän, epätoden ja pahan sekä väärän välillä. Hän painottaa myös, että ylin hyvä on onnellisuuden tavoittelemisen ehto. Jumala idea käsitteen Kant olettaa teoreettisen järjen perusteella, hän ymmärtää Jumalan olemassaolon tulevan esiin hyvän kautta.

Eckhart ajattelee, että meissä ihmisissä on Jumala läsnä. Jumalan tajuaminen ei ole ihmiselle helppoa. Eckhart haluaa meidän luopuvan negatiivisten mielikuvien ajattelemisesta, jotta voimme tuntea Jumalan, joka on meissä.

Negatiiviset mielikuvat tarkoittavat tässä yhteydessä jotain meissä ihmisissä olevaa väärälaista ajattelua. Tunnistaessamme mielikuviamme esimerkiksi ihmisistä, huomaamme usein toisesta ihmisestä olevien mielikuviamme olevan negatiivisia, samoin huomaamme toisen ihmisen ajattelevan meitä negatiivisin mielikuvin. Mielestäni meiltä puuttuu jotain hyvää itseltämme siinä tilanteessa, jolloin näemme toisemme huonoina, pahoina jne. usein ilman syvempää ajattelua. Huonojen mielikuvien näkijä värittää omalla negatiivisella näkemyksellään asioita. Emme ole silloin todennäköisesti myöskään objektiivisia asioiden suhteen.

Eckhart oli erikoinen henkilö omiana aikanaan, sillä hän ei sitoutunut mihinkään uskontokuntaan, juuri tämä sitoutumattomuus oli hänen *suuri asiansa*. Jumala oli hänen mukaansa jo meissä, Jumala oli kaikissa ihmisissä sisäisesti.

Hyrck käsittää Jumalan kutsuvana ja syliinsä sulkevana, hän käyttää nimeä Magna Materi. Hänelle ydinasioita ovat Jumalan ja ihmisen välinen suhde. Hyrck toteaa, että ihminen on luotu elämään Jumalan yhteydessä. Jumala suhteessa hänen ajattelunsa on toisaalta yhteensulautumisen intiimiä tunnetta, toisaalta yksinäisyyttä, hylättynä olon tunnetta. Hyrck on sitä mieltä, että Jumala kutsuu ihmistä läheisyyteen kanssaan. Käsitykseni on, että tavallisen ihmisen on melko vaikea huomata Jumalan kutsua arkielämässä, koska me elämme hyvin arkipäiväisessä materiaalisessa maailmassa.

Hyrck pohtii ihmismielen tiedostamatonta aluetta ja Jumala käsitystä. Hän on paneutunut evankelisluterilaisen kirkonopin sisältämiin kuvauksiin Jumalan ja ihmisen erilaisista tunnesiteistä. Hän pyrkii tutkimaan kristillisen uskon sisältöä ja tulkitsemaan mielikuvia, jotka ovat kätkeytyneenä tuohon uskoon.

Wittgenstein puolestaan sanoo Jumalaksi maailman ulkopuolella olevaa merkitystä ja Jumala on hänelle kaikkien asioiden todellinen laita. Hänen pohtiessa Jumalan olemusta etiikan yhteydessä hän tulee johtopäätökseen siitä, että kaikki meidän tekomme ovat osia jostakin suuremmasta allegoriasta. Wittgensteinin käsitys on, että Jumala ei ilmesty maailmassa.

Juutalaisessa gnostilaisuudessa Cerintiuksen ajattelussa käsitetään niin, että Kristus tulee Jeesuksen kuoleman jälkeen esiin ja Kristuksesta käytetään Logos nimitystä.

Lutherille Kristuksen tuleminen on tärkeää ja tässä tapahtumassa Luther näkee Jumalan ilmoituksen jatkumisen, sillä Kristus murtaa Lutherin ajattelun mukaan kuoleman valtakunnan. Luther selittää, että ihmisinä emme voi antaa Jumalalle sitä mitä Jumalalle kuuluu ja hänen käsityksensä on, että vanhurskautta ja oikeudenmukaisuutta on Kristukseen uskominen. Hän kritisoi voimakkaasti Rooman kirkkoa, jonka sovitus on Lutherin ajattelun mukaan maallinen. Juuri tässä kohdassa Rooman kirkon ja Luterilaisen kirkon tiet erkanevat

Luterilaisen ajattelun mukaan kristillisessä yhteiskunnassa ja kristillisessä kirkossa on se näkemys, että missä syntiä on, siellä on myös sovitusta ja Kristuksen ylösnousemus ja ristinkärsimys ovat anteeksiantamuksen perustana. Lutherin ajattelun mukaan Jumala on ehdottoman oikeamielinen. Niin varmaan onkin, mutta kun Luther toteaa, että ihminen voi kerskata vain sillä, että ihminen itse ei ole yhtään mitään. Niin tämä Lutherin tapa ilmaista asia voi kyllä joissakin tapauksissa syyllistää ihmistä ja viedä ihmiseltä itseluottamuksen. Ainakin siinä tapauksessa ihminen voi saada kolhun itseluottamukseensa, jos ihminen ei ymmärrä, miten Jumalaan voisi turvautua ja myös sellaisessa tapauksessa, jos ihmiselle ei ole avautunut ymmärrys

siitä, kuinka hyvä Jumala todella on. Luther painottaakin voimakkaasti Jumalan oikeamielisyttä ja Lutherin käsitys on, että ihmisen vanhurskauttaa Jumalaan uskomisen. Tämä vanhurskauttaminen tarkoittaa juuri Jumalan ehdotonta oikeamielisyttä.

Jungin Kristus ja Jumala käsitys ovat hänelle uskon asioita, jotka ovat uskonollisia. Jungin näkemys on, että riidat repivät rikki niin asioita kuin ihmisiäkin. Tämä kiista näyttää nousevan siitä ajatuksesta, että jotkut väittävät jonkun olevan totta vain siinä tapauksessa, että jokin osoittautuu fyysiseksi tosiseikaksi, niinpä Kristuksen syntyminen neitseestä ei ole totta kaikille.

Epiktetoksen Jumala käsitys pitää sisällään oivalluksen, joka kohottaa ihmistä ymmärtämään. Hän toteaa: älä vaadi, että kaikkien asioiden tulisi sujua niin kuin sinä haluat, vaan tahdo sitä, että kaikki tapahtuu niin kuin tapahtuu, tällä tavalla saat rauhan mieleesi. Jumalaan uskomisesta Epiktetos selittää, anna kaiken käydä niin kuin käy, silloin saat rauhan mieleesi. Tällainen ajattelu on todella mielenrauhan tuoja, useimmat ajattelijat tulkitsevat kohtaloa niin, että tulee vain ottaa vastaan mitä annetaan, silloin näyttää rauha vallitsevan ihmisen mielessä.

Baker Eddyn mukaan Kristus ilmaisee Jumalan ikuista luonnetta. Hänelle Kristus sana ei merkitse samaa kuin Jeesus, vaikka tämä usein ymmärretään samaksi. Baker Eddylle Kristus nimi on enemmän Jeesuksen arvonimi, sillä Kristus merkitsee hänelle samaa kuin Messias, joka viittaa siihen henkisyteen, jota elämä näyttää toteen. Hänen ajatuksensa elämän ymmärtämisestä on sen oivaltamista, että elämä on henki, elämä ei ole koskaan peräisin aineesta ja elämä ei myöskään ole aineessa. Kun tämä ymmärrys laajenee täydellisyydeksi, havaitsemme, että emme tarvitse muuta tietoisuutta kuin, että meillä on kaikki Jumalassa hyvässä, yksikin hetki jumalallista tietoisuutta elämän ja rakkauden henkistä ymmärtämistä on Baker Eddyn mukaan esimakua ikuisuudesta.

LÄHTEET

Asmus, Valentin, 1978: Platon, Kansankulttuuri Oy, Helsinki, Alkuteos Palton (Suom. Vesa Oittinen), Kustannusliike Mysl, Moskova 1975,

Arnesen, Hildegard, C.S.B.vuosi? Mikä on henkisyys? Mikä on henkinen ihminen? Christian Science – esitelmätoimikunnan jäsen. Christian Science- esitelmä.

Audi, Robert (ed.) 1995: The Cambridge Dictionary of Philosophy. Cambridge University Press, Cambridge.

Baker Eddy, Mary 1987: Tiede ja terveys sekä avain Raamattuun, Suomessa painettu Christian Science- Kristillisen Tieteen yhdistys, 1998: Kysymyksiä ja vastauksia Kristillisestä Tieteestä. Julkaisija Christian Science-Kristillisen Tieteen yhdistys, Helsinki

Barret, Geoffrey J. 1979: October 22, Vol. 81, N:o 43 Christian Science Sentinel, The Christian Science Publishing Society. Printed in U.S.A.

Committee on Publication. The First Church of, Scientist 1996: Media Guide to Christian Science, Boston, Massachusetts.

Epiktetos, 1978: Käsikirja ja Keskusteluja, (Suom. Marja Itkonen- Kaila), Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Ferris, Charles W. 1971, 1973: Terveiden Henkinen perusta.The Christian Science Board of Directors C .S .B. M Minneapoliksesta, Minnesota.

Gladhorn, Kurt, 1975,1979 : Mitä asioita arvostamme. The Cristian Science Board of Directors, C.S.B. Frankfurt, Länsi-Saksa.

Haapala, Arto, 1998: Heidegger – ristiriitojen filosofi. (Suom. Janita Hämäläinen, Miika Luoto & Uri Pulliainen) Gaudeamus, Helsinki.

Habermas, Jurgen, 1994: Järke ja Kommunikaatio, Tekstejä 1981- 1989. (Suom. Jussi Kotkavirta) Oy Libri Academici Ab/ Gaudeamus Kirja 2. Uudistettu painos 1994, Tammer paino Oy, Tampere.

Hartnack, Justus, 1978 3.p. Filosofian ongelmia. (Suom Leena Piispa), Oy Gaudeamus, Kyriiri Oy, Helsinki.

Heidegger, Martin, 1996: Taideteoksen alkuperä, 2. Painos, Kyriiri Oy, Helsinki.

Heidegger, Martin:1998, Heidegger - ristiriitojen filosofi, (toim. Arto Haapala), Gaudeamus Yliopistopaino , Helsinki.

Himanen, Pekka, 1997: Filosofian oikeudenkäynti, WSOY 1998, Juva.

Hyrck, Matti, 1995: Mielen kuvat Jumalasta, Terapeia Säätiö, Helsinki.

Kaila, Eino 1939: Inhimillinen Tieto Mitä se on ja mitä se ei ole 8- kuviota. Kustannusosakeyhtiö Otavan kirjapaino Helsinki.

Kant, Immanuel 1931: Siveysopilliset pääteokset. (Suom. J .E. Salomaa) Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo.

Kant, Immanuel (1781), 1976: Kritik der reinen Vernunft, Felix Meiner Verlag, Hamburg

Kant, Immanuel 1788: Kritik der praktischen Vernunft, Riga

Kant, Immanuel 1990: Siveysopilliset pääteokset. (Suom. J. E. Salomaa) Toinen painos. Werner Söderström Osakeyhtiö, Porvoo – Helsinki – Juva.

Kant, Immanuel 1997: Prolegomena eli johdatus mihin tahansa metafysiikkaan, joka vastaisuudessa voi käydä Tieteestä. Suom. Vesa Oittinen. Gaudeamus, Helsinki.

Keskitalo, Jukka ja Kotkavirta, Jussi 1997, Järki, Usko, Eettisyys Filosofian ja Teologian kohtaamisia Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä.

Knuutila, Seppo, 1997: Filosofia, Tiede ja Kristillinen Usko. Kirjassa Järki, Usko Eettisyys, Filosofian ja Teologian Kohtaamisia, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä.

Koskenniemi, V. A., 1952: Lutherin teoksessa Sidottu Ratkaisuvälillä, 1952, s. XL

Kosonen, Matti, 1990: Tekniikan probleema ja Heidegger, kirjassa Tuokio ja Totuus, (toim. Kotkavirta, Jussi) 1990 Jyväskylän yliopiston Filosofian laitoksen julkaisuja 42/ 1990 2. Painos, Jyväskylä 1990.

Kristen Vetenskaps Härold 1986: Appling, Eldon ,januari-februari-mars årg.57 nr 1.

Kristen Vetenskaps Härold 1982: Vanderhoef, Peter B. januari-februari- mars nr.1.

Kusch, Martin 1986: Ymmärtämisen Haaste. Gummerrus, Jyväskylä.

Jung, C.G, 1974: Job saa vastauksen. (Suom. Sinikka Kallio) Kustannusosakeyhtiö Otava, Keuruu, Saksankielinen alkuteos Antwort auf Hiob, Nejas tarkistettu laitos ilmestynyt 1963.

Juntunen, Matti 1991: Johdatus filosofiseen ajatteluun, Atena Kustannus Oy, Jyväskylä.

Juntunen, Matti 1990: Martin Heideggerin Fundamentaaliontologian Modaali-Temporaalinen Problematiikka, Valitut Kirjoitukset 1-3, osa 1 (1967), Julkaisu 41/ 1990 Jyväskylä Yliopisto, Filosofian laitos.

Lagerspetz, Eerik 1981: Tieteenfilosofian Perusteita Turun kauppakorkeakoulun julkaisija Sarja C – 3, Turku.

Lagerspetz, Eerik 1997: Arvokeskustelu , uskonto ja filosofin rehellisyys, teoksessa Järki , Usko, Eettisyys. Filosofian ja Teologian kohtaamisia,. (Toim. Jukka Keskitalo ja Jussi Kotkavirta) SoPhi, Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 17. Jyväskylän yliopistopaino, Jyväskylä.

Lockett, Deborah D. 1980: Christien Science Sentinel, Vol. 82, No.11.

Ludwig Watt, Annemarie 1984: C. S ., Wien, Itävalta Emäkirkon, Ensimmäisen Kristuksen Tieteilijäkirkon Bostonissa, Yhdysvalloissa Esitelmätoimikunnan jäsen, 1984 The Christian Science Board of Directors.

Luther, Martti:1518 :Isä meidän – rukouksen selitys vuodelta 1518. Kirjassa Syvyydestä minä huudan, (toim.)

Luther, Martti:1529: Isoon katekismukseen sisältyvä vastaava selitys. Kirjassa Syvyydestä minä huudan, (toim.)

Luther, Martti:1535: Parturi Petterille annetut rukousohjeet. Kirjassa Syvyydestä minä huudan, (toim.)

Luther, Martti : 1520, Assertio Omniun Articulorum M. Lutheri per bullam Leonis X. Novissimam Damnatorum.1520.

Luther, Martti : 1520, Tunnustus, Kaikkien niiden kohtien johdosta, jotka Leo X:nnen uusimalla pannajulistukselle ovat tuomitut; 1520 (36. Kohta)

Luther, Martti: 1952 Sidottu Ratkaisuvälillä, (Suom. A.E. Koskenniemi.Suomen) Luterilainen Evankeliumiyhdistys, Helsinki.

Luther, Martti: 1966 Minä tunnustin syntini. (Toim. Lennart Pinomaa.) Werner Södeström osakeyhtiö, Porvoo.

Luther, Martti:1983 Kristus on Raamatun Herra ja Kuningas. Martti Lutherin Raamatun esipuheita ja reunaselityksiä Suomen Rauhanyhdistysten Keskusyhdistys r.y., Oulu, (Suom ja toim. Pekka Kinnunen) Jyväskylä 1983. (Lutherin syntymästä 500 v.)

Luther, Martti :1990 Vähäkatekismus sekä Kristinoppi. Toinen, uudistettu laitos. (Toim. Markku Särelä) Suomen tunnustuksellinen Luterilainen kirkko, Lahti.

Lutherin muuta aineistoa valittaessa on turvauduttu Johan Georg Walchin: Lutherin koottujen teosten toiseen painokseen, Erwin Muhauptin arvokkaaseen kokoomateokseen” Luthers Evangelien-Auslegung” ja Weimarin laitoksen pöytäpuheisiin. (Toim. Lennart Pinomaa, suom. Kalevi Kaski) Werner Söderström Osakeyhtiön Kirjapainossa, Porvoossa 1963.

Martikainen, Eeva: Metafysiikka teologian ja filosofian yhtenä haasteena. (Toim..Keskitalo, Jukka ja Kotkavirta, Jussi) 1997: Järki, Usko, Eettisyys, Filosofian ja teologian kohtaamisia. SoPhi, Yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 17, Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä

Pietarinen, Juhani 1996: Platonin Harmonisen mielen etiikka, Yliopistopaino, Helsinki University Press.

Pietarinen, Juhani 1996: Platonin Harmonisen mielen etiikka. Yliopistopaino, Helsinki..

Platon Teokset Viides osa 1982: Sofisti Valtiomies Timaios Kritias Filebos, (Suom. Marja Itkonen- Kaila, A.M.Anttila, Marianne Tyni). Kustannusosakeyhtiö Otava.

Ramsay, Mary E.1955:Christian Science and Its Discoverer. The Christian Science, Publishing Society, Boston Massachusetts, U.S.A.

Rauhala, Lauri 1992: Yliopistopaino ja Lauri Rauhala, PL 4 FIN- 00014 Helsingin yliopisto

Ruokanen, Miikka (toim) 1982: Ja Maassa Rauha, kristillisen rauhantyön perusteet Kirjapaja, kirjoittajat 1982, Saarijärvi.

Ruokanen, Miikka 1982: Hermeneutics As An Ecumenical Method. In the Theology of Gerhard Ebeling, Publications of Luther-Agricola Society B 13,Helsinki.

Ruokanen. Miikka 1987: Hermeneutica moderna, Gaudeamus, Helsinki..

Salmela, Mikko 1998: Suomalaisen kulttuurifilosofian vuosisata, Otava, Helsinki.

Sheehan, Thomas 1998: Elämä luettavana: Heidegger ja kovat ajat. Teoksessa Ristiriitojen filosofi, (toim. Arto Haapala).Gaudeamus, Helsinki.

Simojoki, Matti 1966: Kristinopin pääkappaleet, Helsinki.

Smith, Clifford P. 1941: Historical Sketches. From the Life of Mary Baker Eddy and the History of Christian Science The Christian Science Publishing Society, Boston, Massachusetts, U.S.A.

Steiner, Georg 1997: Heidegger. Enää vain Jumala voi meidät pelastaa Martin Heideggerin Spiegel- haastattelu.Gaudeamus Tampere (Alkuteos Heidegger 1978).

Tomlinson, Irving c.1945:Twelve Years with Mary Baker Eddy, The Christian Science Publishing Society Boston, Massachusetts,U.S.A.

Varto, Juha & Veenkivi, Liisa 1995: Ihmisen Tie, keskusteluja mystikoista, Tampereen Yliopisto Jäsenpalvelu, Tampere.

Wilenius, Reijo Oksala, Pellervo, Mehtonen, Lauri, Juntunen, Matti 1976: Filosofian kysymyksiä, Johdatusta filosofiseen ajatteluun, Gummerrus, Jyväskylä.

Wittgenstein, Ludwig : 1986 Kirjoituksia 1929-1938, (Suom. Heikki Nyman), Werner Söderström Osakeyhtiö
Juva.

Von Wright, Garl Henrik 1970: Tilanne filosofiassa. Teoksessa Filosofian tila ja Tulevaisuus(toim. Jaakko Hintikka ja
Lauri Routila). Weilin + Göös, Helsinki.